

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Asanace hřbitovů od poloviny 20. století a jejich přeměna na pietní parky

Vedoucí práce: doc. Mgr. Tomáš Sterneck, Ph.D.

Autor práce: Petr Bláha Studijní

obor: Archivnictví

Ročník: 3.

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této klasifikační práce, že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

28.7. 2023

Petr Bláha

v. r.

Obsah

Anotace.....	4
Anotacion	5
Úvod	6
Anotacion	Chyba! Záložka není definována.
Anotace.....	Chyba! Záložka není definována.
Právní úpravy pohřebnictví a jejich dopady na správu pohřebišť	7
Československá republika a její správa a zákony v oblasti pohřebnictví	7
Správní systém samospráv při zakládání, správě a rušení hřbitovů 1918–1988	8
Obecní pohřebiště a jeho správa 1918–1955	8
Národní výbory a správa 1945–1957	9
Uzavírání a rušení pohřebišť 1955–1988	9
Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 8/1955 Sb., o pohřebnictví.....	9
Nařízení ministerstva zdravotnictví č. 47/1966 Sb., o <i>pohřebnictví</i>	10
Nařízení ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 19/1988 Sb. o postupu při úmrtí a o pohřebnictví.....	10
Konfesní hřbitov a jeho správa	11
Proces uzavírání a zrušení konfesního hřbitova do 1. listopadu 1949	12
Církev pod dohledem okresních církevních tajemníků	12
Odsvěcování sakrálních staveb.....	16
Historie hřbitova do roku 1947	17
Kostel a hřbitov u sv. Trojice 1515-1741	17
Francouzští vojáci v Písku 1741-1743 a vojenský hřbitov u sv. Trojice do roku 1843	20
Poustevníci a pustevna v Písku 1733–1782	22
Svatotrojický hřbitov od poloviny 19. století do roku 1918	23
Hřbitov u sv. Trojice a výstavba nového obecního lesního pohřebiště	25

Uzavření hřbitova u sv. Trojice 1933–1934	30
Stížnosti proti uzavření hřbitova a odvolací řízení u zemského úřadu v Praze	32
Místní národní výbor	35
Námítky proti uzavření hřbitova z roku 1947	37
Okresní národní výbor	41
Zemský národní výbor v Praze a Krajský národní výbor v Českých Budějovicích	46
Krajský národní výbor v Českých Budějovicích	47
Soudní řízení u správního soudu v Praze a Bratislavě 1949-1953.....	49
Hřbitov u sv. trojice v 60. letech	51
Poslední uložení ostatků u svaté Trojice – Terezie Sedláčková	62
Kostel Nejsvětější trojice – Koncertní a výstavní síň Oblastního muzea v Písku.....	64
Hřbitov s kostelem sv. Václava	66
Uzavření a zrušení hřbitova	66
Židovská komunita v Písku.....	68
Židovský hřbitov v Písku.....	68
Hrob Richarda Weinera	71
Závěr	73
Použité zdroje	74
A) Archivní prameny	74
NEVYDANÉ:	74
B) Dokumenty uložení ve spisovných původcích	75
C) Literatura	75
D) Internetové zdroje.....	78
E) Záznamy rozhovorů	78

1. Anotace

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku uzavírání a rušení hřbitovů ve městě Písku se zvláštním zřetelem na historii a proces přeměny kostela se hřbitovem u sv. Trojice na Pietní park-Památník města Písku.

První kapitola přináší přehled právních norem a systému státní správy a samosprávy v Československu v období 1918–1990 se zvláštním zřetelem na oblast pohřebnictví a správu jednotlivých typů pohřebišť. Z důvodu lepší orientace je tato kapitola rozdělena do několika podkapitol, které vždy řeší vymezený časový úsek s ohledem na právní a správní změny jednotlivých typů pohřebišť. Druhá kapitola uvádí informace o kostelu se hřbitovem u sv. Trojice od jeho počátků až do 21. století. Touto kapitolou se místy prolíná historie píseckého obecního lesního hřbitova, a to z toho důvodu, že existence a krátká koexistence těchto dvou hřbitovů mezi lety 1933–1949 ovlivňovala pohřební procesy ve městě. Třetí kapitola je popisem historie kostela a hřbitova u sv. Václava. V této kapitole je uveden proces uzavírání, rušení a následné nakládání s pohřebišťem. V poslední kapitole této práce je v krátkosti popisována historie židovské obce v Písku a následně je pozornost věnována tamějšímu židovskému hřbitovu a míře jeho devastace, která v konečném důsledku nevedla pouze ke nenahraditelné ztrátě židovských památek v podobě náhrobníků, ale bylo také především porušeno jedno ze základních pravidel židovského pohřbívání, když v roce 1988 došlo k exhumaci ostatků Richarda Weinera s následným přesunem tělesných pozůstatků na nekofesní písecký lesní hřbitov.

Klíčová slova:

Uzavření hřbitova, rušení pohřebišť, kostel, kofesní správa

2. Anotacion

The bachelor thesis focuses on the issue of closing and closing of cemeteries in the city of Písek with special attention to the history and process of transformation of the church with the cemetery at Holy Trinity into the Memorial Park-Memorial of the city of Písek. The first chapter provides an overview of the legal norms and the system of state administration and self-government in Czechoslovakia in the period 1918-1990, with special attention to the area of funeral services and the administration of individual types of burial grounds. For the sake of better orientation, this chapter is divided into several subchapters, each dealing with a defined period of time with regard to the legal and administrative changes in the various types of burial grounds. The second chapter provides information on Holy Trinity Church and Cemetery from its origins to the 21st century. This chapter is interspersed at points with the history of the Sandy Municipal Forest Cemetery, on the grounds that the existence and brief coexistence of these two cemeteries between 1933 and 1949 influenced burial processes in the town. The third chapter is a description of the history of St. Wenceslaus Church and Cemetery. This chapter outlines the process of closure, disturbance, and subsequent disposition of the burial grounds. The last chapter of this thesis briefly describes the history of the Jewish community in Písek and then focuses on the local Jewish cemetery and the extent of its devastation, which ultimately led to the irreplaceable loss of Jewish monuments in the form of tombstones, but one of the basic rules of Jewish burial was also violated when in 1988 the remains of Richard Weiner were exhumed and subsequently moved to the non-denominational Písek Forest Cemetery.

Klíčová slova:

Closure of cemetery, confessional administration, burrial ground

1. Úvod

Předkládaná práce si klade za cíl komparovat tři lokality, ve kterých se nacházejí pohřebiště, která byla do 1. ledna 1957 majetkem římskokatolické církve a jejíž funkce a podoba byla během komunistického režimu zásadně změněna či úplně zničena. Jednalo se o lokality Staroměstského hřbitova v Českých Budějovicích, starého hřbitova v Litvínově a bývalého hřbitova u sv. Trojice v Písku. Místa, která byla podrobena pramennému výzkumu a vzájemné komparaci, byla vybrána na základě míry devastace a následnému využívání jejich ploch. V průběhu psaní předkládané práce byly však zjištěny problémy s množstvím a zpřístupněním některých podstatných dokumentů ve vybraných lokalitách. Z tohoto důvodu byla vybrána jiná místa a předkládaná práce se lokálně zaměřila na jedno město a jeho zrušená pohřebiště. Za novou lokalitu, která byla podrobena výzkumu a komparaci, bylo vybráno město Písek a jeho tři pohřebiště, na kterých bylo v rozmezí let 1949–1952 ukončeno pohřbívání. Nové lokality byly stejně jako v předchozím případě vybrány na základě míry devastace a přeměny, kterou tyto hřbitovy prošly od doby svého uzavření do konce komunistického režimu. Dalším kritériem výběru, které bylo důležité při konečné volbě lokalit, byla historická držba majetkového práva k těmto místům náboženskou společností. Nejednalo se však výlučně o historický majetek ve vlastnictví římskokatolické církve, jako tomu bylo v předchozím případě. Všechny změny byly provedeny s vědomím a souhlasem vedoucího práce Mgr. Tomášem Sterneckem, PhD. Autor této práce si klade za cíl na vybraných lokalitách, které jsou tvořeny píseckým Židovským hřbitovem, pohřebištěm u sv. Trojice a u sv. Václava, zmapovat proces uzavírání a rušení hřbitovů v období 1948–1990 a jejich dalšího vývoje a společenského vnímání ve spojitosti s jejich proměněnou funkcí až do počátku 21. století. K uvedenému záměru práce budou využity archivní prameny, metody orálně-historické a dostupná literatura.

Právní úpravy pohřebnictví a jejich dopady na správu pohřebišť

Československá republika a její správa a zákony v oblasti pohřebnictví

V den, kdy vznikla samostatná Československá republika, tj. 28. října 1918, byl přijat zákon č. 11/1918 Sb., *o řízení samostatného státu československého*.¹ V tomto předpisu bylo v § 2 uvedeno, že veškeré říšské a zemské zákony a nařízení zůstávaly v platnosti. Tímto způsobem byly do právního systému nově vzniklého státního útvaru implementovány zákony rakousko-uherského soustátí platné na daném území před 28. říjnem t. r.² V souvislosti s tímto zmíněným zněním § 2 byly přežaty i zákony upravující záležitosti týkající se pohřebnictví, včetně všech císařských dekretů, které byly platné v den přijetí tohoto právního nařízení.³ Ačkoliv v samotném znění této normy bylo uvedeno, že toto přijetí zákonných předpisů předchůdce republiky bylo pouze dočasné, většina zákonů, která platila pro pohřebnictví na území ČSR, zůstávala s novelizacemi v platnosti až do let 1949 a 1952.⁴

Československou republikou bylo do právních ustanovení týkajících se pohřbívání a hřbitovů zasaženo jen několika právními normami. Nejzásadnějším zákonem v tomto ohledu bylo přijetí předpisu, který vešel v platnost 1. dubna 1919. Jednalo se o zákon č. 180/1919 Sb. *o fakultativním pohřbívání ohněm*.⁵ Dalšími byly zákony týkající se zdravotní policie, jejich správy a kompetencí.⁶ V roce 1926 byl vydán zákon č. 96/1926 Sb., *o vzájemných poměrech náboženského vyznání*. Tímto zákonem byly primárně řešeny záležitosti vyznání, vystoupení z církve, placení poplatků a další povinnosti. V § 10 odstavce 1 až 3 tohoto zákona bylo uváděno, za jakých podmínek může církev odepřít pohřbení na svém hřbitově. Zákonem bylo uvedeno, že pohřbit osobu může správce odmítnout pouze v případě, že se v obci nachází

¹ Podle znění § 1 tohoto zákona nebylo v době, kdy byla tato právní norma vydána, s konečnou platností rozhodnuto o státním zřízení.

² Pro českou část republiky platily zákony předlitavské, pro část slovenskou zalitavské.

³ Jak bude ukázáno v následujících kapitolách, použití panovnického dekretu z 18. století při uzavírání pohřebišť bylo sice možné, ale vyvolávalo jistou míru odporu.

⁴ V roce 1949 byly přijaty nové církevní zákony (*viz níže*) a v roce 1952 byl přijat zákon č. 4/1952 Sb., *o hygienické a protiepidemické péči*.

⁵ Tento zákon obsahoval asi jedno z nejkratších právních ustanovení, složené z pouhé jedné věty „*Pohřbívání ohněm jest povoleno*“. Provádějící vyhláška č. 517/1919 Sb., *jimž se provádí zákon o fakultativním pohřbívání ohněm ze dne 1. dubna 1919*, vešla v platnost 18. září 1919.

⁶ Tj. č. 332/1920 Sb., *jimž se přejímá výkon zdravotní policie*, zákona č. 236/1922 Sb. kterým se doplňují a částečně v činnost uvádějí ustanovení zákona ze dne 15. dubna 1920 Sb., *jimž stát přejímá výkony zdravotně-policejní*. Zákonem z roku 1920 došlo k postátnění zdravotní policie, která do té doby byla zřizována obcemi podle zákona č. 68/1870 Sb., *jenž se týče organizace veřejné služby zdravotní*, a to podle § 3.

pohřebiště konfese, ke které se nebožtík hlásil, popřípadě pokud se v obci nacházel hřbitov obecní. Zároveň bylo v zákoně uvedeno, že pohřeb do rodinného hrobu církev nikomu odepřít nemůže.⁷ Na samém sklonku Československého státu byla v roce 1938 sepsána mezinárodní dohoda⁸ o podmínkách mezistátní přepravy zemřelého. V této smlouvě byla také, kromě jiných věcí týkajících se přepravy mrtvého či ostatků exhumovaného člověka, stanovena povinnost vydávat tzv. umrlčí pasy.⁹

správní systém samospráv při zakládání, správě a rušení hřbitovů 1918–1988

Obecní pohřebiště a jeho správa 1918–1955

Vzhledem k výše popsanému lze konstatovat, že ani po vzniku samostatného státu a přeměny okresního hejtmantství na okresní úřad se pro správu pohřebnictví nic zásadního nezměnilo. V meziválečném období musela být u mnoha měst řešena otázka nového obecního pohřebiště¹⁰ Zakládání komunálních hřbitovů byla dána již zdravotním zákonem č. 67/1870 Sb., *jenž se týče organizace veřejné služby zdravotní*, do kompetence obcím, což ve správním systému československé republiky znamenalo, že o vybudování obecního pohřebiště bylo rozhodováno na základě usnesení obecního zastupitelstva města či obce. Toto rozhodnutí muselo být následně schváleno okresním úřadem, jakožto orgánem politické zprávy.¹¹ Do systému výstavby komunálních pohřebišť bylo však často vstupováno občany, kterými bylo podáváno odvolání již jen proti záměrům výstavby. Podáváním stížnosti v instančním systému tehdejší správy znamenalo i několikaleté průtahy.¹² Na toto zdržování v budování pohřebišť byly velmi často podávány námitky místní organizací spolku Krematorium.¹³ Stejný systém, který byl spojen s výstavbou hřbitova, byl následně uplatňován i při schvalování pohřebních

⁷ Toto ustanovení o uložení do rodinného hrobu se vztahovalo i na ukládání uren s ostatky zemřelého do těchto zařízení.

⁸ Smluvní strany byly tvořeny Belgií, Německem, Chile, Dánskem, Francií, Itálií, Švýcarskem, Tureckem a Československem.

⁹ Mezinárodní ujednání č. 44/1938 Sb., *o přepravě mrtvol*, §1.

¹⁰ Konkrétně na příkladu města Písku byla otázka nutnosti výstavby nového pohřebiště řešena ještě před 1. světovou válkou.

¹¹ PAULY Jan, *Hřbitovní a pohřební právo*. Příručka zákonných předpisů o hřbitovech a pohřbívání, pro farní a patronátní úřady, pro pohřební ústavy a pro potřebu úřední i soukromou, Praha 1941, s. 27.

¹² Státní okresní archiv Písek (dále SOKA Písek), Archiv města Písku (dále AM Písek), Městský úřad Písek (dále MÚ Písek), inv. č. 5932, sign. XIII F-85, kart. 874.

¹³ Spolek Krematorium a jeho místní organizace byly v období první republiky velmi angažované ve výstavbě nových pohřebišť.

řádů a instrukcí pro hrobníka.¹⁴ Při tvorbě této práce nebylo na zkoumané lokalitě zjištěno, že by do vydání nového hygienického zákona v roce 1955 bylo uzavřeno nějaké obecní pohřebiště.¹⁵

Národní výbory a správa 1945–1957

Národní výbory byly poprvé ustanoveny v Ústavním dekretu prezidenta republiky ze 4. prosince 1944, *o národních výborech a prozatímním národním shromáždění*.¹⁶

Národní výbory jako orgány veřejné správy byly ustanoveny nařízením vlády č. 4/1945 Sb. *o volbě a pravomoci národních výborů*.¹⁷ Národními výbory byla nahrazena i se všemi kompetencemi dosavadní správa, která byla založena na obecních/městských, okresních a zemských úřadech. Tato skutečnost vycházela ze znění zákona, kterým bylo v jeho paragrafech upraveno, kde měly být ustaveny místní a kde okresní národní výbory. Z tohoto důvodu, že byly národní výbory právním nástupcem, kterým byly převzaty všechny kompetence a povinnosti předchůdce, byla i při těchto výborech ustaveny pléna a rady.

Z uvedených informací a prostudovaného archivního materiálu k tématu uzavírání a rušení pohřebišť je možné prohlásit, že bylo uzavírání konfesionálních (*viz níže*) i obecních (*viz výše*) pohřebišť do konce poloviny 20. století prováděno stejným způsobem jako před vznikem národních výborů.

Uzavírání a rušení pohřebišť 1955–1988

V těchto nařízeních ministerstva zdravotnictví již vůbec nebylo počítáno s instančním odvolacím systémem, ani s církví a jejími právy.

Vyhláška ministerstva zdravotnictví č. 8/1955 Sb., o pohřebnictví

V tomto nařízení bylo uvedeno, že národní výbory zřizovaly a vykonávaly správu pohřebišť. Tato správa mohla být výborem předána technickým službám či komunálnímu podniku města. Ustanovením byly v § 22 řešeny podmínky pro zrušení pohřebišť. V těchto odstavcích

¹⁴ SOKA Písek, AM Písek, MÚ Písek, inv. č. 5932, sign. XIII F-85, kart. 874.

¹⁵ Uzavírání obecního pohřebiště by do uvedeného roku 1955 probíhalo stejným způsobem jako jeho zakládání.

¹⁶ JECH Karel – K APLAN Karel, *Dekrety prezidenta republiky 1940–1945*. Dokumenty, Brno 2002, s. 52.

¹⁷ Na tuto právní normu navazovala nařízení č. 44/1945, 45/1945 Sb., 46/1945 Sb., 49/1945 Sb.

zmíněného paragrafu byla například uvedena podmínka nutnosti získání stanoviska okresního hygienika, aby mohlo být pohřebiště uzavřeno či zrušeno.

Nařízení ministerstva zdravotnictví č. 47/1966 Sb., o pohřebnictví.

Vyhláškou nebylo v oblasti uzavírání a rušení hřbitova uvedeno nic nového.

Nařízení ministerstva zdravotnictví České socialistické republiky č. 19/1988 Sb. o postupu při úmrtí a o pohřebnictví

V této vyhlášce v §24 bylo oproti výše uvedeným nařízením několik změn, např. pokud se na hřbitově nacházely válečné hroby, bylo podle vyhlášky nutno před zrušením místa kontaktovat federální ministerstvo zahraničních věcí. Na uzavřeném pohřebišti bylo možné dále ukládat urny s popelem,¹⁸ pokud bylo při rušení místa naraženo na kosterní pozůstatky, musely být pietně pochovány na vyhrazeném místě atd.¹⁹

¹⁸ Pokud národní výbor nerozhodl jinak.

¹⁹ Vyhláška č. 19/1988 Sb. nebyla podrobněji v této práci rozebírána, protože je již nad časovým rámcem níže popsaných pohřebišť.

Konfesní hřbitov a jeho správa

Konfesním pohřebištěm bylo do poloviny 20. století míněno pohřebiště určené k ukládání lidských pozůstatků, jehož správcem byla určitá náboženská obec. Pro účely této kapitoly se konfesním hřbitovem míní takové místo, jehož správu do roku 1949 vykonávaly společně orgány samosprávy a římskokatolické církve.²⁰ Výkon a úpravu vzájemných vztahů mezi obcí a náboženskou společností při společné správě pohřebiště upravoval zákon č. 50/1874 Sb., *kterým se upravují zevní proměny církve katolické*. Zákonem byly upraveny především poměry výkonu církevní moci a patronátního a majetkového práva. Tímto zákonem bylo uznáno kanonické právo a jiné církevní předpisy pro vnitřní potřebu náboženské obce, avšak ve vnějších záležitostech měla podle tohoto zákona platit legislativa schválená státem. Ve své podstatě byl přijetím této právní normy stanoven státní dohled nad církví v tom smyslu, že měly být náboženskou obcí odváděny všechny finanční prostředky z uprázdněných obročí²¹ do náboženských fondů. Zároveň byla tímto zákonem v otázce financování stanovena povinnost každého, kdo příslušel k dané farnosti přispívat do tzv. kostelních konkurencí.²² Na základě této zmíněné právní normy byla správa pohřebiště vykonávána záduším a patronem současně tzn., že správa hřbitova byla konána zádušním a patronátním úřadem.²³

²⁰ Pohřebiště konfesní zůstávala v případě římskokatolické církve v jejím majetku až do 1.1. 1957, kdy toto majetkové právo přešlo podle nařízení Státního úřadu pro věci církevní a Ministerstva místního hospodářství č. j. 11-061/11-29.4-1956, do majetku místních národních výborů. Do majetku těchto národních výborů byla převedena i pohřebiště, která byla před účinností tohoto předpisu pro pohřbívání uzavřena.

²¹ Nebo též *beneficium*, důchod spojený s výkonem určitého církevního úřadu, BOROVI Klement – PANTUČEK Ferdinand – Čelakovský Jaromír, *Ottův slovník naučný III*, Praha 1890. s. 745, dostupný online [přístup ověřen 25.7. 2023]:<http://archive.org/details/ottvslovnknauni33ottogoo/page/744/mode/2up?view=theater>.

²² TRETERA RAJMUMD, Jiří – HORÁK Zabojo, *Kanonické právo*, Příbram 2015, s. 321.

²³ PAULY Jan, *Hřbitovní a pohřební právo*, s. 9. Záduší bylo v případě města Písku vykonáváno místně příslušným děkanským úřadem a vztahovaly se na něj zákony církevní, byl podřízen Biskupské konzistoři v Českých Budějovicích. Patronem byl v případě téže lokality hospodářský úřad nejdříve obecního a po roce 1918 městského úřadu města. Na tento patronát se vztahovala legislativa státní a byl podřízen v rámci správního systému okresnímu hejtmanství (do roku 1918) a v uvedeném roce okresnímu úřadu. Další jeho nadřízenou instancí po OH/OÚ byl Zemský úřad v Praze.

Proces uzavírání a zrušení konfesionálního hřbitova do 1. listopadu 1949

Pokud konfesionální pohřebiště vykazovalo nedostatky, kvůli kterým již nebylo možné na danou plochu dále pochovávat, mohl v takovém případě správce hřbitova přikročit k žádosti o jeho uzavření.²⁴ Správce však nemohl k uzavření pohřebiště přikročit z vlastní vůle, protože k tomuto správnímu kroku neměl pravomoc. Hřbitovním správcem mohlo být požadováno na okresním úřadu uzavření pohřebiště, měl se však vykázat povolením nadřízené církevní instituce (příslušné biskupské konzistoře), která byla majitelem objektů na ploše hřbitova. Okresní úřad měl právo uzavřít hřbitov v majetku římskokatolické církve i bez povolení patřičných církevních úřadů. V takovém případě měla však biskupská konzistoř či jiná církevní instituce, která byla výkonem náboženské správy pověřena (např. příslušný děkanský úřad), možnost podat odvolání proti takto přijatému rozhodnutí k Zemskému úřadu v Praze.²⁵ Pokud bylo přikročeno k uzavření hřbitova pro pohřbívání, muselo se v obci nacházet jiné pohřebiště, které nemuselo být konfesní. Římskokatolická církev mohla odmítnout vybudovat nové pohřebiště. V takovém případě byla tato nutnost zřídit hřbitov na okresním úřadu.²⁶ Každý politický okres musel disponovat alespoň jedním pohřebištěm, které do roku 1957²⁷ mohlo být konfesním, konfesně-komunálním či komunálním (obecním).

Zákon č. 50/1874 Sb. platil až do 1. listopadu 1949, kdy byl nahrazen zákonem 218/1949 Sb., *o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem*, který v § 14 zrušil do té doby všechny platné právní předpisy týkající se náboženských obcí. Výše popsaný systém uzavření hřbitova bylo možné uplatňovat až do vydání nařízení Státního úřadu pro věci církevní a Ministerstva místního hospodářství v roce 1956.²⁸

Církev pod dohledem okresních církevních tajemníků

Struktura církevních referentů, ze kterých následně vznikly krajší církevní tajemníci a okresní církevní tajemníci, byla vytvořena ještě před vydáním dvou nejdůležitějších zákonů upevňujících jejich roli ve správní struktuře, tj. zákon č. 217/1949 Sb., *kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní*, a č. 218/1949 Sb. Církevní referenti byli ustaveni nejdříve při Národní frontě a při ÚV KSČ. Činnost těchto osob spočívala ve shromažďování informací o

²⁴ Podle tohoto popsaného systému bylo možno do konce roku 1949 pohřebiště i úplně zrušit.

²⁵ PAULY Jan, *Hřbitovní a pohřební právo*, s. 70.

²⁶ Tamtéž, s. 71.

²⁷ Nařízení ministerstva pro místní hospodářství a státního úřadu pro věci církevní z 20. 4. 1956, o převedení konfesionálních pohřebišť do majetků místních výborů.

²⁸ Nařízení SÚC a MMH č. j. 11-061/11-29.4-1956 sice převádělo všechny hřbitovy do majetku MNV, ale byla církvím (vyjma židovské viz Židovský hřbitov v Písku) ponechána možnost správy daného místa.

příslušnicích kléru a ukládání těchto zpráv do kartoték pro možné další použití. Ještě před vydáním výše uvedených zákonů vznikly referáty církevních tajemníků na krajských a okresních národních výborech.²⁹ Zákonem č. 218/49 Sb. byl vytvořen samostatný úřad pro církevní záležitosti, tzv. Státní úřad pro věci církevní (SÚC). V čele tohoto úřadu stál z počátku nový ministr jmenovaný prezidentem. Úřad však prošel do roku 1956 řadou formálních změn a reorganizací. V tomto roce úřad zanikl a jeho kompetence přešly pod Sekretariát pro věci církevní, nejdříve pod ministerstvem školství a kultury, a to až do roku 1967. V období mezi lety 1967–1969 byl tento sekretariát součástí ministerstva kultury a informací a po uvedeném roce se stal součástí federálních ministerstev kultury, pod které spadala církevní agenda až do zrušení této správní úpravy dohledu na církvemi v roce 1990.³⁰ Tomuto zmíněnému úřadu, později sekretariátu, byl přímo podřízen krajský církevní tajemník, který měl podávat tomuto úřadu pravidelné informace o církevních záležitostech a náboženském životě v daném kraji. Mezi kompetence krajských církevních tajemníků patřilo např. schvalování přestaveb a adaptací církevních objektů (far, kostelů), udělování státního souhlasu pro výkon práce kněží, řízení práce OCT, dohlížení na využívání kostelů a hřbitovů atd.³¹ Okresní církevní tajemníci neměli na starosti pouze dohled nad církvemi a náboženskými společnostmi,³² životem a činnostmi duchovních,³³ ale měli též na starosti rozpočty, převody pozemků a majetků, oprav a údržby objektů či se museli tajemníci OCT podílet např. na žních.³⁴

Okresní církevní tajemník Písek

Fond OCT, z jehož materiálů mimo jiných čerpá tato práce, je uložen ve Státním okresním archivu Písek. V době dokončení této práce byl tento zmíněný fond uspořádán ve čtyř spisových manipulacích,³⁵ které jsou časově dovedeny do roku 1976.³⁶ Spisový materiál,

²⁹ DEMEL Zdeněk, *Pod dohledem církevních tajemníků: Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945–1989 na příkladu jihočeského regionu*, Praha 2008, s. 45. 46.

³⁰ Tamtéž, s. 49.

³¹ Tamtéž, s. 58. Naplnění práce KCT, kterou vykonával, pravděpodobně vedla k tomu, že na rozdíl od OCT nebyla po roce 1954 (vládní nařízení č. 23/1954) jeho agenda sloučena se všeobecným odborem ONV. Naproti tomu KNV po celou dobu komunistického režimu v Československu existoval samostatný

³² Pod dohled OCT nespádala pouze církev římskokatolická, ale všechny církve a náboženské společnosti včetně záležitostí židovských.

³³ K dohledu na životem duchovních byli často využíváni farníci, kteří bydleli nedaleko far a kteří byli zpravidla věrní myšlenky komunismu, ale zároveň pravidelně chodili do kostela. Z takových osob se následně stávali důvěrníci. Validnost informací, kterou však poskytovali, byla různá. Viz DEMEL Zdeněk, *Pod dohledem*, s. 50–58.

³⁴ Tamtéž, s. 46

³⁵ Spisová manipulace 1949–1950, 1950–1954, 1954–1958, 1958–1976.

³⁶ BURŠÍKOVÁ Lucie, *Okresní národní výbor Písek*, Okresní církevní tajemník, Písek 2016 [Inventář].

který byl využit pro tuto práci, byl složen především z rozpočtu na provoz, oprav jednotlivých církevních objektů a převodu pohřebišť do majetků místního národního výboru, který byl uskutečněn na základě již uvedeného nařízení SÚC a MMH č. j. 11-061/11-29.4-1956.

Kostel se hřbitovem sv. Trojice v dokumentech okresního církevního tajemníka

Autor této práce je nucen konstatovat, že v materiálech, které byly doposud zpřístupněny a jemu předloženy, se hřbitov s kostelem u sv. Trojice vyskytuje jen v nepatrných zmínkách. Příčinou toho je pravděpodobně schválené rozhodnutí Krajského národního výboru v Českých Budějovicích, kterým bylo rozhodnuto, že svatotrojické pohřebiště bude dne 31. prosince 1960 úplně zrušeno. Z tohoto důvodu byla ve všech plánech rozpočtů na opravy objektů, jako např. v rozpočtu na údržbu a opravy na rok 1955,³⁷ vedena informace, že bude hřbitov zrušen. To nás může vést k oprávněné domněnce, kterou reflektují následující kapitoly, že na rozdíl od druhé sledované lokality kostela se hřbitovem u sv. Václava, nebyly od roku 1949 investovány žádné finanční prostředky na údržbu plochy ani objektů v této lokalitě. V materiálech týkající se převodů hřbitovů do majetku Místního národního výboru je v uspořádané části zmíněného fondu uveden seznam obcí, u kterých došlo k převodu konfesionálních pohřebišť. Společně s tímto dokumentem jsou v popisované části fondu uloženy i jednotlivé předávací protokoly z jednotlivých obcí, vztahující se vždy ke konkrétnímu hřbitovu. Tyto dokumenty však pro Písek do současné chvíle v souboru chybějí, přestože víme, že k předání píseckých konfesionálních pohřebišť stejně jako v ostatních případech dojít muselo.³⁸

³⁷ SOKA Písek, ONV Písek, OCT Písek, inv. č. 31, sign. 293.3, kart. 4

³⁸ Tamtéž. Vyjmu z těchto převodů tvořil majetek (hřbitovy) ve vlastnictví Židovské obci v Praze. Tento majetek měl být řešen dalším právním předpisem, který sice byl připravován, ale nikdy nevešel v platnost.

Odsvěcování sakrálních staveb

S termínem odsvěcení se setkáváme u sakrálních budov, které již neslouží svému původnímu účelu a jejichž prostory jsou využívány jiným „civilním“ světským způsobem. Tento termín je hojně využíván společností ať již v ústní podobě či literatuře. Většinou osob je tento pojem představován a chápán jako bohoslužebný proces, při kterém příslušný zástupce církve vykoná úkony vedoucí k sejmutí patronátního zasvěcení místa. Právní rámec, který byl v této věci určován Kanonickým právem, tento termín neznal.³⁹ V *Codexu Iuris Canonici* z roku 1917 byly uvedeny v kánonu 1170 a 1187 způsoby „odsvěcení“. V prvním z uvedených předpisů bylo řečeno, že kostel ztrácel své zasvěcení pouze v případě zbourání či významného poškození svatostánku. Ve druhém bylo ze zmíněných kánonů uvedeno, že pokud nebylo možné kostel dále využívat pro bohoslužby a nebylo eventuálně možné v této věci učinit nápravu, mohlo dojít biskupem k předání takového objektu k mravnímu světskému využití. Zasvěcení kostela nebylo zrušeno ani znesvěcením prostoru, přestože u znesvěceného místa musela být provedena obnova svěcení tzv. *reconciliování*. Tento úkon mohl být vykonán buď biskupem nebo knězem.⁴⁰ K reconciliování bylo přistupováno po opravách či rozšiřování kostelů, jak bylo např. uvedeno v knize *Augusta Sedláčka Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou III.*⁴¹

³⁹ Není tomu jinak ani v nově přijatém Kanonickém právu z roku 1983, kánon 1222.

⁴⁰ *Codexu Iuris Canonici* 1917, kán. 1156 a 1176.

⁴¹ SEDLÁČEK August, *Dějiny královského krajského města nad Otavou III*, Písek 1913, s. 134.

Historie hřbitova do roku 1947

Kostel a hřbitov u sv. Trojice 1515-1741

Svatotrojický hřbitov v Písku byl založen na pozemku, který byl městu darován listinou vydanou králem Vladislavem II. Jagellonským v Edenburce⁴² v pondělí po sv. Sixtu [6. srpna] 1515. Královskou listinou nebyl řešen pouze převod pozemku, na kterém bylo později vybudováno pohřebiště, ale také např. výši cel za převážení těžkého a mokrého zboží⁴³ přes město, či převod odúmrtí na město po obyvatelích, kteří zemřeli bez závěti a dědiců. Dále byly tímto dokumentem poukázány pokuty, které připadaly králi a bylo touto písemností určeno, že takto vybrané prostředky měly být používány na opravy města. V samotném závěru listiny jsou pak uvedeny informace, které se týkají výše uvedeného pozemku a k němu příslušejícího mlýna. Král dědičně převedl do majetku města Drátovský mlýn⁴⁴ i s přílehlou zahradou. Písemnost však v tomto bodě, týkající se zahrady a mlýna, stanovovala jednu podmínku. V případě, že by byl písecký královský hrad v budoucnosti vyplacen ze zástavy, měli městští radní povinnost vyplácet z tohoto majetku dvakrát ročně⁴⁵ půl kopy grošů držitelu majetku.⁴⁶

V roce 1978 byl v okolí pohřebiště proveden archeologický průzkum. Výzkum byl uskutečněn v rámci stavebních úprav koryta řeky Otavy a přílehlého nábřeží. Práce archeologů byla zaměřena na plochu bývalého Drátovského mlýna, který se nacházel v těsné blízkosti hřbitova u sv. Trojice.⁴⁷ Uskutečněným průzkumem bylo zjištěno, že zde v období 14.–15. století stával mlýn na zpracování zlatonosné rudy. Na základě závěrů vyplývajících z tohoto výzkumu bylo možné usuzovat, že pozemek, na jehož části bylo zbudováno místo pro

⁴² Jedná se o město Šoproň v dnešním Maďarsku.

⁴³ Ve smyslu obsahu listiny tím byla myšlena cla za železo, ocel, měď, víno a pivo.

⁴⁴ Jako mlýn Drátovský byl pojmenován později, v listině je tento objekt zmíněn pouze jako mlýniště poškozené povodní.

⁴⁵ K platbám mělo docházet na sv. Jiří a na sv. Havla.

⁴⁶ ČELAKOVSKÝ Jaromír – FRIEDRICH Gustav (edd.), *Privilegia královských venkovských měst 1420–1526*, in: *Codex iuris municipalis regni Bohemia III*, Praha 1948, s. 1153–1155. Listina se nedochovala ve svém originálu, ale ve fondu archivu města je uložena ve čtyřech opisech. Jedná se o tři listiny, které potvrzovaly svobody udělené městu, a jednu městskou knihu. První listina byla vydána Karlem VI. dne 8.1. 1732, která potvrzovala třicet starých listin udělené obci písecké, SOkA Písek, Archiv města Písek, sign. Aa 3. Druhá byla vydána 13.3.1771 Marii Terezií, čímž potvrzovala předchozí listinu Karla VI. Viz SOkA Písek, Archiv města Písek, sign. Aa 4. Třetí listina byla vydána Josefem II. 9. 3. 1784. Též se jednalo o písemnost, která potvrzovala předchozí dokument, SOkA Písek, Archiv města Písek, sign. Aa 5. Opis Vladislavovy listiny z roku 1515 je dochován v tzv. městské zelené knize a jedná se o přepis neověřený, který byl pořízen v 18. století, SOkA Písek, Archiv, kniha č. 2, kn. zelená, [1710] – 1729, fol. 56r – 57r.

⁴⁷ SEDLÁČEK A., *Dějiny*, s. 218.

pohřbívání a o němž se zmiňovala výše uvedená listina z r. 1515 jako o *zahradě*, byl původně využíván jako další technické zázemí a skladovací prostor pro zmíněný zlatorudný mlýn.⁴⁸

Nalezení počátku pochovávání a výstavby zvonice a kostela u sv. Trojice není jednoduchou záležitostí. Většinou regionální literatury bylo od 90. let 19. století tvrzeno, že na svatotrojickém hřbitově bylo započato s pohřbíváním v roce 1549 a s výstavbou kostela v roce 1576. Toto časové zařazení vycházelo z česky napsaného nápisu umístěného nad jižním vchodovým portálem do kostela. V tomto nápisu je uvedeno, že bylo toto místo vybráno pro pohřbívání mrtvých a že byla výstavba zdejšího kostela započata v roce 1576.⁴⁹ Na místě pohřebiště prokazatelně stála dřevěná kaple Proměnění Páně, která na tomto pozemku byla pravděpodobně vystavěna krátce po roce 1515. Zsvěcení této kaple by mohlo být svědectvím o jejím funerálním účelu a též možnosti, že mohla být plocha budoucího pohřebiště využívána v období 1515–1549 jako morový hřbitov.⁵⁰ Kaple byla rozebrána po výstavbě nového kamenného kostela. Oltářní kámen z původní kaple Proměnění Páně byl vyzdvižen a stal se součástí nové kaple umístěné ve zvonici,⁵¹ která byla na tomto hřbitově postavena.⁵² První kamenný kostel na tomto místě musel být založen krátce po roce 1549. Tato domněnka je podpořena závětí jisté zůstavitelky z píseckého pražského předměstí z roku 1551. V poslední vůli této ženy byl poprvé uveden kostel sv. Trojice i se záduším. Existence záduší při kostelu svědčí o tom, že církevní objekt disponoval vlastním majetkem, který byl spravován kostelníky.⁵³ Kostel musel být následně zbořen a na jeho místě byl vybudován svatostánek zcela nový. Při archeologickém průzkumu, který proběhl v roce 1980, byly v chrámové lodi kostela objeveny základy zdi, která svou šířkou odpovídala obvodovým stěnám objektu.⁵⁴ Na základě tohoto nálezu bylo až do roku 2002 předpokládáno, že byly v roce 1980 objeveny pozůstatky rozšiřování a stavební úpravy kostela. Rekonstrukce objektu, která byla

⁴⁸ KUDRNÁČ Jaroslav, *Pietní park (bývalý hřbitov u sv. Trojice). Památník města Písku. Dějinný doklad vývoje měst od středověku do současnosti*, Písek 1983, s. 7. V roce 1966 byly při výstavbě čističky odpadních vod nalezeny další pozůstatky zlatorudného mlýnu na řece Otavě. Výzkum a záchranné práce vedl Jaroslav Kudrnáč (1922–2008), srov. FRÖLICH Jiří, *Písecko v zrcadle archeologie*, Písek 1997, s. 148.

⁴⁹ SOUKUP Josef, *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Píseckém*, Písek 1910, s. 235.

⁵⁰ ADÁMEK Jan, *Počátky hřbitova u sv. Trojice do roku 1619*, in: ADÁMEK Jan, PRÁŠEK Jiří (edd.), *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2013*, Písek 2013, s. 51–52.

⁵¹ Tamtéž, s. 65. Informace o oltářním kameni, který se stal součástí kaple zvonice, jsou dochovány až v inventáři z roku 1710, s. 59.

⁵² V literatuře je uváděno, že byla zvonice vystavěna z odkazu jedné vdovy v roce 1575. Přesto, že pro to není přímý pramenný důkaz, byla zvonice pravděpodobně vystavěna před rokem 1559. Tato domněnka je podpořena tím, že byl v tomto roce do krypty tohoto objektu pochován příslušník rodu Eichhornů z Reichenbachu, viz KUČERA Karel, *České, moravské a slezské zvonice*, Praha 2001, s. 238, srov. ADÁMEK Jan, *Počátky*, s. 59.

⁵³ ADÁMEK Jan, *Počátky*, s. 52.

⁵⁴ FRÖLICH Jiří, *Písecko*, s. 152

uskutečněna po povodních roku 2002, byly stěny svatostánku trojického odhaleny po celém svém obvodu do výše 3 metrů. Díky této skutečnosti bylo zjištěno, že současný kostel nebyl nikdy půdorysně rozšiřován.⁵⁵ Objekt byl zbudován jako jednodílní se šestibokým presbytářem a pětibokou sakristií.⁵⁶ V této podobě byl kostel pouze do 80. let 16. století, kdy bylo rozhodnuto o zaklenutí prostoru chrámové lodi hřebínkovou hvězdicovou klenbou. Během těchto úprav došlo k zvětšení oken a posunu výše jejich parapetů. Fasáda kostela byla původně tvořena sgrafitovou výzdobou, která byla patrná ještě roku 1726.⁵⁷

Na ploše pohřebiště se v jihovýchodní části nachází hranolovitá zvonice, jež má jehlanovitou střechu. V přízemí zvonice je umístěna klenutá místnost, která byla v minulosti využívána jako kaple Proměnění páně.⁵⁸ Většina literatury⁵⁹ spojuje výstavbu tohoto objektu s peněžním odkazem, který byl uveden v závěti z března 1576. Poslední vůle byla sepsána vdovou po jednom z píseckých měšťanů Annou Kahounovou († 18. dubna 1576),⁶⁰ která mimo financí odkázala kostelu zvon ulitý v roce 1575 v dílně Brikcího z Cinperka.⁶¹ Stavba zvonice je však pravděpodobně o několik desítek let starší (viz. pozn. č. 6). Pod podlahou této místnosti nachází se prostor, který sloužil jako krypta. Do prostorů této kaple byly na počátku 80. let 20. století přeneseny některé náhrobníky. Tento přesun byl uskutečněn v souvislosti s adaptací celého prostoru pohřebiště na pietní park.⁶² Rekonstrukce zvonice byla realizována v roce 1995.⁶³ Při archeologickém výzkumu v kostele, který byl uskutečněn v roce 1980 a při kterém byly objeveny základy zdi staršího svatostánku (viz výše), byly mimo jiné objeveny dva hroby.⁶⁴ Jednalo se o hrob mužský (viz *Francouzští vojáci v Písku 1741-1743 a vojenský hřbitov u sv. Trojice do roku 1843*), nacházející se v severní části chrámové lodi, a o hrob ženský, objevený u jižního triforia svatotrojického kostela. Místo, které bylo nalezeno na jižní straně objektu, bylo pravděpodobně hrobem morovým. Bylo tak usuzováno podle toho, že

⁵⁵ ADÁMEK Jan, *Počátky*, s. 50

⁵⁶ Před rokem 2002, než bylo jasné, že kostel nebyl půdorysně zvětšován, bylo uváděno, že pětiboká sakristie byla vystavěna v pozdějším období in: SOUKUP Josef, *Soupis památek*, s. 232.

⁵⁷ ADÁMEK Jan, *Počátek*, s. 57.

⁵⁸ KUČERA Karel, *Zvonice*, Praha 2001, s. 238.

⁵⁹ Např. KUČERA K., *Zvonice*, srov. SEDLÁČEK A., *Dějiny III*, Písek 1913, dále MATZNER Jan, *Královské město Písek*. Průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho, Písek 1898.

⁶⁰ ADÁMEK Jan, *Počátek*, s. 60.

⁶¹ Tamtéž, s. 59.

⁶² ADÁMEK Jan – FRÖLICH Jiří, *Písecké náhrobníky z 13. - 18. století*, Písek 1996, s. 8.

⁶³ Tamtéž. Srov. SOkA Písek, *Dokumentace k Svatotrojickému hřbitovu v Písku*: publikace, korespondence ohledně rušení hřbitova, fotografie, kresby, plány., inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

⁶⁴ KUDRNÁČ J., *Pietní park*, s. 7, srov. FRÖLICH J., *Písecko*, s. 152.

byly pochované ostatky zasypány vápnem. Hrob nebyl dále zkoumán. Z nálezů byly vyzdvíženy jen kusy tkaniny, ve kterých byla osoba pochována, a zbytek bronzového špendlíku. Na základě těchto věcí byl hrob datován do sklonku 16. století.⁶⁵ V roce 1631 byl kostel i se záduším darován tehdejší zástavním držitelem města řádu dominikánů, kterými měl být tento majetek použit na financování obnovy kláštera. K předání majetku klášteru došlo 9. října 1631.⁶⁶ Protože tento krok vyvolal ve městě velkou nevoli, snažili se dominikáni upevnit svůj nárok na tento majetek. Příjmy z majetku byly důležitou položkou při obnově kláštera. Ačkoliv nemohli dominikáni dokázat držbu tohoto majetku před zánikem kláštera během husitských válek, podařilo se převorovi konventu zjistit, že plocha hřbitova před jeho založením sloužila jako morové pohřebiště.⁶⁷ Na tuto informaci bylo zareagováno městskými radními dne 3. srpna 1637, kteří vypsáním historie tohoto místa závěry zmíněného převora odmítli.⁶⁸ Svatotrojický kostel i se vším majetkem zůstal v držení dominikánů až do úmrtí zástavního držitele města.⁶⁹ Období do roku 1741 bylo pro kostel a hřbitov dobou drobných oprav, výměny a doplňování vybavení či výstavby dalšího hřbitovního zařízení. Do zmíněného roku 1741 byl např. vystaven dům pro hrobníka (1712), koupěna pozdně renesanční vyřezávaná kazatelna od Děkanického kostela (1715), socha sv. Linharta a obraz Bolesné Panny Marie (1720), oltáře (1665, 1725), varhany (1735), kostelní lavice, nové dláždění a nová okna (1733) atd.⁷⁰

Francouzští vojáci v Písku 1741-1743 a vojenský hřbitov u sv. Trojice do roku 1843

Na počátku vlády Marie Terezie v období tzv. Válek o rakouské dědictví (1740–1748) byl přítomen v Písku mezi lety 1741–1743 francouzsko-bavorský vojenský pluk. Vojáci přitáhli do Písku v říjnu roku 1741 a jejich vojenské ležení bylo umístěno v prostoru před kostelem a hřbitovem sv. Trojice. Během tohoto působení vojáků ve městě byl kostel a další budovy na ploše pohřebiště značně poničeny. Francouzskými vojáky bylo z prostor kostela uděláno skladiště obilí. Z prostorových důvodů pro potřeby obilnice byly z budovy vyházeny kostelní lavice pořízené v roce 1733, které byly následně využívány na otop.⁷¹ Z důvodu potřeby

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ SEDLÁČEK A., Dějiny III, s. 128.

⁶⁷ ADÁMEK J., *Počátky*, s. 51.

⁶⁸ SEDKÁČEK A., Dějiny III, s. 128 srov. ADÁMEK J., *Počátky*, s. 51. V dokumentu ze 3.8.1637 byl uveden popis historie lokality na základě ústně předávané tradice.

⁶⁹ SEDLÁČEK A., Dějiny III, s. 129.

⁷⁰ Tamtéž, s. 129-131.

⁷¹ Týž, *Dějiny*, s. 476.

topiva byly poškozeny střechy domku hrobníka, zvonice a střecha kostnice byla sundána celá.⁷² V důsledku zimy, která byla na přelomu let 1742/43, bylo dne 5. ledna roku 1746 zrušeno vojenské ležení u svatotrojického hřbitova a vojáci byli rozmístěni po budovách ve městě a v okolních vesnicích.⁷³ Příslušníci pluku, kteří zemřeli, byli pochováni na hřbitově u sv. Trojice. Místa jejich posledního odpočinku byla určována podle důležitosti osoby, která zemřela. Vojáci s vyšší hodností a důstojníci či vojenští kaplané, jako např. bavorský generál Karel Piesasque (†9. ledna 1742)⁷⁴ či bavorský vojenský kaplan Petr Valach († 1742),⁷⁵ byli pohřbeni v kostelní lodi svaté Trojice. Pochováání francouzských vojáků v interiéru kostela potvrzuje také archeologický nálezn hrobové situace. Při adaptaci kostela na koncertní a výstavní síň byly objeveny dva hroby. Jeden v jižní části objektu, který pravděpodobně patřil ženě (*viz výše*) a druhý mužský v severní části kostela. V hrobě byl nalezen mladý muž v rakvi, pochovaný pravděpodobně bez oblečení. Tělo mělo nezvykle vyvrácenou hlavu směrem k západu a nemělo přední řadu zubů. Výzkumem bylo zjištěno, že hlava nebožtíka byla vyvrácena posmrtně, patrně z důvodu, aby zemřelý nemohl hledět na oltář. Na základě provedeného průzkumu byla vyslovena hypotéza, že ostatky mohly patřit francouzskému vojákovi, který byl podle hrobové situace byl svými současníky považován za vampýra.⁷⁶

Někteří francouzští a bavorští vojáci byli uloženi do krypty pod kaplí Proměnění Páně, která se nachází ve zvonici.⁷⁷ Ostatní vojáci byly pochováni na ploše hřbitova. Vojsko definitivně opustilo město Písek dne 22. listopadu 1743.⁷⁸

V roce 1783 byl založeno oddělení vojenského hřbitova při kostelu sv. Trojice.⁷⁹ Toto místo bylo položeno jihovýchodně od kostela sv. Trojice a jeho pohřební plochy. Vojenské pohřebiště svou rozlohou zasahovalo těsně k Drátovskému mlýnu, kde byla tato plocha od objektu mlýna oddělena hřbitovní zdí Roku 1790 bylo úřady rozhodnuto, že v Písku bude vojenský lazaret pro těžce raněné vojáky. Z tohoto důvodu k vojenským zařízením ve městě přibyl ještě lazaret pro vojáky, který se nacházel v dnešní Karlově ulici u Pražské brány.⁸⁰ Z rozhodnutí c. a k. Dvorské válečné rady bylo v roce 1840 rozhodnuto o přesunu lazaretu na jiné místo, dále za město na pozemky u sv. Václava, a to pro jeho nevhodné podmínky.

⁷² Zde uložené byly vystaveny povětrnostním podmínkám, SEDLÁČEK A. Dějiny III, s. 131.

⁷³ Dohromady zde bylo rozmístěno na 5.000 vojáků.

⁷⁴ ADÁMEK J.–FRÖLICH J., *Písecké náhrobníky*, s. 32.

⁷⁵ SEDKÁČEK A., *Dějiny I*, s. 474.

⁷⁶ FRÖLICH Jiří, *Královské město Písek z pohledu archeologa*, Písek 2015, s. 39.

⁷⁷ SEDLÁČEK A., *Dějiny III.*, s. 132.

⁷⁸ Týž, *Dějiny I*, s. 468.

⁷⁹ Týž, *Dějiny III*, s. 132.

⁸⁰ Všechny městské brány, které v Písku byly součástí fortifikace města, ustoupily v průběhu 19. století dalšímu rozvoji města. Pražská brána nedaleko kamenného mostu byla zbořena v roce 1849, Týž., *Dějiny II.*, s.224.

Lazaret byl přestěhován v roce 1843 a v téže době přestalo být používáno vojenské oddělení hřbitova u sv. Trojice, které časem zaniklo.

Poustevníci a pustevna v Písku 1733–1782

V minulosti byl za poustevníka označován příslušník církevního řádu, který žil na odlehlém místě v pustevně z duchovních důvodů. Historie poustevnictví byla započata ve 3. století n. l. v oblasti Egypta, Sýrie a Palestiny. V katolickém prostředí byly za první poustevníky považováni sv. Jan Křtitel a Eliáš. Zájem, kterému se poustevnictví a výstavba poustevn v Čechách od konce 17. století těšila, se dá označit za dobový trend, kdy se poustevníky na čas stávaly i osoby světské. Tento nárůst zájmu a počtu osob však znamenal časté spory mezi poustevníky světskými a církevními. Z tohoto důvodu byl v roce 1725 prosazen vznik bratrstva ivanitů, které bylo následně potvrzeno i papežem. V roce 1732 byla ivanitům schválena řehole *Lilium Convallium*, která byla vydána v německém i českém jazyce.⁸¹ Do Písku přišel první poustevník jménem Arsenius († 1765)⁸² již v roce 1733. Městští radní tomuto muži schválili porci jídla ze zdejšího špitálu a následně jimi byla řešena otázka umístění a výstavby pustevny.⁸³ Stavba budovy byla zahájena dne 6. září 1734. Arsenius v tomto obydlí však příliš času nestrávil, byl ustanoven vícekomisařem nad poustevníky a většinu času trávil na cestách. Do pustevny se vrátil až v roce 1759 a bylo jím žádáno na městské radě, aby si mohl k sobě vzít novice. Městskou radou bylo dne 22. března 1759 schváleno vydávání jídla pro další osobu z městského špitálu. Náboženské bratrstvo ivanitů bylo zrušeno dvorským dekretem Josefa II. ze dne 12. ledna 1782. Píseckými radními bylo dne 30. ledna 1782 schváleno rozhodnutí o zachování porcí pro poustevníky ze zdejšího špitálu. Zároveň bylo podkomořím určeno, že se měly tyto osoby starat o pořádek v kostele sv. Trojice a v případě potřeby i v děkanském kostele Narození Panny Marie.⁸⁴ Poslední z bývalých poustevníků zemřel v roce 1808.⁸⁵ Objekt při hřbitovní zdi kostela sv. Trojice byl až do roku 1821 nevyužíván. V tomto zmíněném roce byl do budovy, jejíž dispozice byla tři

⁸¹ ŠMÍDOVÁ Andrea, *Fenomén poustevnictví v českých zemích*, Olomouc 2019 (=Diplomová práce), s. 5–21, zde s. 5, 20–21

⁸² Tamtéž, s. 535.

⁸³ Arsenius byl osobně před zahájením výstavby pustevny u sv. Trojice nejvíce spokojen s místem u kaple sv. Prokopa, která přináležela ke kostelu u sv. Václava, SEDLÁČEK A., *Dějiny I*, Písek 1930, s. 442.

⁸⁴ Tamtéž, s. 442-575, zde s. 575.

⁸⁵ PRÁŠEK Jiří, *Nemocnice v Písku stoletá*, Písek 2011, s. 9.

klenuté místnosti, nastěhován městský lazaret (nemocnice). Civilní lazaret v této budově fungoval až do roku 1849.⁸⁶

Svatotrojický hřbitov od poloviny 19. století do roku 1918

Ještě v době před polovinou 19. století byly na hřbitově dělány úpravy a kostel byl opravován. Na počátku dvacátých let byla ze staré kostnice na hřbitově vytvořena umrlčí komora⁸⁷ a celá třicátá léta 19. století byla zaměřena na opravu kostela a jeho zařízení. Byl například opraven oltář (1837), střecha i s makovicemi (1836) či varhany (1839). Krajským úřadem bylo dne 4. března 1843 vydáno nařízení, aby byly ostatky ukládány do hrobů, které budou v řádných řadách v dostatečném rozestupu od sebe. Dále toto nařízení uvádělo, aby byly vytvořeny řádně zpevněné hřbitovní cesty. Také vztyčování pomníků u hrobů mělo být děláno pouze u těch, které byly umístěny u hřbitovní zdi.⁸⁸

Z důvodu kapacitní nedostatečnosti pohřebiště bylo v roce 1857 přikročeno výkupem či směnou pozemků v okolí hřbitova k jeho rozšiřování. Plocha původního pohřebiště byla mezi lety 1857–1868 postupně rozšířena všemi směry. Důkazem tohoto rozšiřování plochy pohřebiště jsou do dnes čtyři stojící barokní kaple, které byly původně postaveny při ohradní zdi hřbitova. Během tohoto stavebního rozvoje místa byl stržen starý dům hrobníka, který před rokem 1849 sloužil jako městský lazaret, a ještě v dřívějších dobách byl poustevnou (*viz Poustevnictví a poustevna v Písku 1733-1782*). V roce 1868 byla také vystavěna nová márnice

⁸⁶ SEDLÁČEK A., Dějiny III, s. 74–225, zde s. 74, 225. V regionální literatuře či novinových člancích, jako např. v píseckém deníku z 11.4. 2013, je možné se dočíst, že lazaret, který se nacházel u zmiňované hřbitovní zdi, byl „nemocnicí“ vojenskou. Tato informace však není pravdivá, viz kapitola: Francouzští vojáci v Písku 1741-1743 a vojenský hřbitov u sv. Trojice do roku 1843.

⁸⁷ Výstavba márnice nebo též umrlčích komor na hřbitovech byla problematická ještě v době 19. a počátku 20. století, jak to např. ve své knize uvádí KRTIČKOVÁ Jana, *Proměna pohřebního rituálu na přelomu 19. a 20. století na příkladu západočeského města Chebu, Pelhřimov 2019*. Autorka problematiku zřízení márnice ukazuje na nově postaveném chebském hřbitově. Výstavba takového zařízení, kde měly být ukládány mrtví před pohřbem či zde měly být prováděny pitvy, byla poprvé doporučena dvorským dekretem č. 456 Marie Terezie z 31. ledna 1756. Dvorským dekretem téže císařovny a královny ze 7. března 1771, č. 1289, bylo již výše zmíněné nařízeno jako povinnost. Dekret také uváděl, jakou podobu a jaké vybavení mají taková místa mít. Povinnost obce zřízovat a pečovat o márnice byla uvedena i v § 3 písm. d) zákona č. 68/1870 Sb., *jenž se týče organizace veřejné služby zdravotní*.

⁸⁸ SEDLÁČEK A., Dějiny III, s. 132–1934.

u hřbitovní zdi na jihozápadní straně pohřebiště.⁸⁹ Roku 1881 byly zahájeny opravy budovy i interiérů kostela. Během těchto oprav byl např. vyměněn kůr, opraveny varhany, oltáře, byla položena nová podlaha či byl celý prostor nově vybělen. Všechny tyto opravy a úpravy hřbitova s kostelem sv. Trojice, které byly uskutečňovány od konce 50. let 19. století, byly završeny v roce 1882 novým vysvěcením kostela a konáním slavnostní mše za zemřelé a zde pochované občany.⁹⁰

Hřbitov u sv. Trojice byl využíván pro pohřbívání velkého množství osob i z přifařených obcí kolem Písku,⁹¹ protože druhý hřbitov u kostela sv. Václava byl do r. 1914 primárně používán pro pohřbívání vojáků ze zde umístěného lazaretu a také pro obyvatele tohoto předměstí. Z těchto příčin bylo svatotrojické pohřebiště dosti vytíženo a bylo jasné, že v horizontu několika let bude muset dojít k výstavbě dalšího pohřebiště v Písku. Na nedobré zdravotnicko-hygienické poměry na hřbitově bylo upozorňováno v roce 1911 Okresním úřadem v Písku, který žádal obecní úřad o nápravu situace a její vyřešení.⁹² Nežli se však dostalo obecní zastupitelstvo města k projednávání výstavby nového pohřebiště a otázkám jeho podoby a majetkových vztahů, vypukla 1. světová válka.

Během války došlo pouze k vybudování vojenského hřbitova severozápadně od města. Pozemek, na kterém bylo pohřebiště vystavěno, patřil městu, které jej již v roce 1914 propůjčilo Vojenskému velitelství v Písku k výstavbě hřbitova. K tomuto kroku město přistoupilo z důvodu, že se na počátku války Pískem šířila úplavice. Na místě pohřebiště byla následně za přispění červeného kříže vystavěna kaple.⁹³

⁸⁹ Tamtéž. Márnice byla vystavěna z červených cihel a nachází se v prostoru bývalého hřbitova do dnes. V průběhu památkové rekonstrukce na přelomu 90. let 20. století a počátkem 3. tisíciletí byla tato budova přeměněna na veřejné toalety.

⁹⁰ SEDLÁČEK A., Dějiny III., s. 134.

⁹¹ Problematice s kapacitou trochu pomohlo, když si např. jedna z přifařených obcí (Topělec) po 1. světové válce vybudovala vlastní pohřebiště.

⁹² Výměr Okresního hejtmánství o zdravotním stavu na hřbitově u sv. Trojice a jeho nutnost vyřešení zmiňují v souvislosti z důvodu uzavření tohoto místa dva dokumenty: 1) Rozhodnutí Okresního úřadu v Písku o uzavření pohřebiště u sv. Trojice ze dne 14.12. 1933, AM – MÚ Písku inv. č. 287, sign. XV A 3–14, kart. 18.; 2) Vyjádření církevního tajemníka KNV v Českých Budějovicích k téže problematice ze 29.4. 1950, SOkA Písek, Okresní národní výbor Písek, sign. 417, kart. 60.

⁹³ Z odpovědi Městského úřadu ze dne 21.5. 1932, která byla zaslána Posádkovému velitelství v Písku, AM Písek – MÚ Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3–14, kart. 18.

Hřbitov u sv. Trojice a výstavba nového obecního lesního pohřebiště

Doba po vzniku samostatné Československé republiky a celá dvacátá léta byly v Písku obdobím diskuzí a záměrů vybudovat nové obecní pohřebiště. Přestože možnost výstavby komunálních (obecních) pohřebišť umožňoval již zdravotní zákon z 3. dubna 1870, město disponovalo na počátku 20. let 20. století stále pouze dvěma konfesionálními hřbitovy u sv. Trojice a u sv. Václava, ačkoliv se potřeba vybudování nového pohřebiště objevovala již před první světovou válkou. Nutnost výstavby nového hřbitova se naplno začala projevovat po roce 1918 nejen v souvislosti se zdravotnicko-hygienickými předpisy, ale především v návaznosti na demokratizaci společnosti a na její měnící se pohled na církev. Vznikem samostatného státu bylo umožněno nejen založení nových církví např. Československé obce pravoslavné (1919),⁹⁴ Církve československé (1920),⁹⁵ ale znamenalo také úpravu struktur evangelických církví,⁹⁶ posílení podpory hnutí za vystoupení z římskokatolické církve⁹⁷ či snahy úplné odluky státu a církve.⁹⁸ Jak již bylo pojednáno výše největší změnou, který nastala českém prostředí po roce 1919 bylo přijetí právní normy povolující spalování zemřelého. Užívání kremací, jakožto formy pohřbu a naložení s lidskými ostatky, byla povolná i přes její propagaci v meziválečném Československu.⁹⁹ Větší kontinuální nárůst pohřbů žehem nastal až po roce 1945. Žeh a záležitosti s tím spojené přesto do značné míry ovlivňoval postoj lidí k jednotlivým náboženským obcím již mezi lety 1918–1938.

Výstavba nového pohřebiště v návaznosti na výše uvedené, jeho podoba a vlastnické vztahy nebyly ve 20. a 30. letech 20. století řešeny pouze v Písku, ale např. v Březnici, Protivíně či Kolíně.¹⁰⁰ Počty budovaných hřbitovů či rozšiřování stávajících pohřebišť o urnové háje a kolumbária sledoval i časopis Krematorium.¹⁰¹

⁹⁴ PARMA Tomáš – JONOVÁ Jitka – NĚMEC Damián, *Církev a stát*, in: SCHELLE Karel – TAUCHEN Jaromír (edd.), *Encyklopedie českých právních dějin I*, Plzeň 2015, s. 517.

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ NEŠPOR Z.-Nešporová O., „V žáru lásky,“ SD 18, 2011, s. 57.

⁹⁸ PARMA T. – JONOVÁ J. – NĚMEC D., *Církev*, in: SCHELLE K. – TAUCHEN J. (edd.), *Encyklopedie I*, s. 517.

⁹⁹ O tuto propagaci se nejvíce zasloužil spolek Krematorium a jeho zřizované místní odbory.

¹⁰⁰ SOKA Písek, Archiv města Písku – Městský úřad Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹⁰¹ NEŠPOR Z.-Nešporová O., „V žáru lásky,“ SD 18, 2011, s. 571.

Ve městě Písku trvalo vybudování nového obecního pohřebiště více než jednu dekádu, a to navzdory městským i okresním zastupitelstvem schválené výstavbě pohřebiště, zpracované projektové dokumentaci, vypracovaným podrobným rozpočtům, a především i přes špatnou stavební a zdravotní situaci na hřbitově u sv. Trojice. Stav zmíněného konfesního pohřebiště se celkově ještě více zhoršil po první světové válce. Poválečné roky byly spjaty s vyšší úmrtností např. v důsledku španělské chřipky.¹⁰² Vybudování obecního pohřebiště bylo dále protahováno z důvodu podaných stížností části občanů města proti záměrům výstavby. Tyto námitky byly řešeny v rámci instančního odvolacího řízení až u Zemského úřadu v Praze. Zároveň se ze stavby, z umístění nového hřbitova a z případného uzavření u občanů oblíbeného a preferovaného svatotrojického pohřebiště stala politická záležitost obecních zastupitelstev.¹⁰³ V letech 1924 a 1927 bylo opakovaně hrobníkem upozornováno špatnou situaci uvedeného pohřebiště a bylo jím poukazováno na jeho možné přeplnění a zároveň žádáno, aby byla neprodleně vyřešena otázka výstavby pohřebiště. V případě průtahů jednání a výstavby bylo hrobníkem doporučeno alespoň provizorní rozšíření stávajícího hřbitova jižním či severním směrem, aby bylo možné nové zemřelé kam ukládat bez vědomého porušování právních předpisů o délce tleci doby. Situace se však po roce 1926 na pohřebišti zhoršila natolik, že vypracoval Hospodářský a patronátní úřad v Písku na počátku roku 1927 návrh na rozšíření stávajícího pohřebiště západním směrem do prostor městské zahrady (tj. dnešního Výstaviště). Pokud by byl tento plán realizován, vznikl by ve městě konfesně-komunální hřbitov, jehož části by sice byly vzájemně propojeny, ale měl by dva různé vlastníky. Tento návrh počítal s plochou obecního hřbitova, jež by byla více než 6.500 m². Prostor byl by dále rozdělen do šesti oddělení pro hroby a hrobky, kterých by se podle odhadů vešlo na plochu pohřebiště kolem 1.340.¹⁰⁴ Návrh také počítal s vybudováním urnového háje.¹⁰⁵

Zmiňovaný návrh však nebyl nikdy realizován, přestože z řad obyvatelstva měl tento plán řadu stoupenců.¹⁰⁶ Občané města byli v otázce vybudování nového hřbitova či rozšíření pohřebiště u sv. Trojice používanou argumentací natolik rozdělení, že se u některých zastánců rozšiřování uvedeného hřbitova u sv. Trojice objevoval záměr nechat se raději zpopelnit a urnu nechat uložit do rodinného hrobu, nežli se nechat pochovat na jednom z uvažovaných

¹⁰² Prohlášení hrobníka Václava Karvana ze dne 22. 11. 1948. Viz SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁰³ Písecké Listy, roč. 34, 18. 12. 1930, č. 51.

¹⁰⁴ SOkA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹⁰⁵ Celková podoba zamýšleného rozšiřování hřbitova podle plánu uvedeného hospodářského úřadu v Písku

¹⁰⁶ Písecké Listy, 18. 12. 1930.

míst do vlhké půdy.¹⁰⁷ Debata ohledně umístění a podoby pohřebiště byla dále stupňována až do května 1931. V tomto roce byl městským úřadem osloven se žádostí o vyjádření se k poloze nového hřbitova Ing. Ivo Beneš (1886–1967), který byl v té době zaměstnancem technické a plánovací kanceláře města Brna.¹⁰⁸ Inženýr Beneš při řešení otázky umístění nového hřbitova stanovil sedmnácti bodový dokument. Mezi podmínkami bylo např. složení půdy, odtok a zadržování vody, celkový krajinný ráz pohřebiště či jeho dopady na budoucí rozvoj a rozšiřování města. Z těchto důvodů byly vyloučeny obě předměstí a také zvažovaná lokalita kolem budějovické cesty v okolí vlakového nádraží. Lokalita kolem nádražních budov byla odmítnuta s odůvodněním, že se jednalo o prostor, kam se město mohlo dále rozrůstat.¹⁰⁹ Ing. Beneš na základě stanovených podmínek doporučoval městu, aby vybuodovalo hřbitov lesní, neboť „skorem stoprocentně vyhovuje všem požadavkům na dokonalý hřbitov. Písek šel by tímto krokem napřed před ostatními městy a hřbitov sám by byl trvalou okrasou města“.¹¹⁰ Stanovisko posudku vzalo obecní zastupitelstvo na vědomí a následně záměr výstavby lesního pohřebiště přijalo. V poměrně krátkém období po rozhodnutí zastupitelstva města byla na severním okraji směrem na Tábor vybrána parcela píseckých lesů o celkové výměře 10 ha.¹¹¹ Tento pozemek byl pro vybudování pohřebiště jako vhodný schválen obecním zastupitelstvem dne 13. prosince 1930.¹¹² V týdnech, kdy probíhalo schvalování stavby Okresním úřadem v Písku, byla vyslána několikačlenná delegace, sestávající se z odborných pracovníků i zastupitelů města, do Zlína na tamější Lesní hřbitov.¹¹³

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ SOkA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹⁰⁹ O možné výstavbě hřbitova v místě dnešního vlakového nádraží psal již ve SEDLÁČEK A., Dějiny I.

¹¹⁰ SOkA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Písecké Listy, 18. 12. 1930.

¹¹³ Založení Lesního hřbitova ve Zlíně v mnohém připomíná problém v oblasti pohřebnictví, kterému čelilo i město Písek. Příprava na vybudování nového pohřebiště z důvodu naprosté nedostatečnosti do té doby stávajícího hřbitova u Kudlovského potoku trvala též několik let. Po nalezení vhodného místa a provedení průzkumu lokality byl udělen souhlas okresního úřadu ke stavbě pohřebiště ve velmi krátkém čase. V případě zlínského Lesního hřbitova byla však do prostor budoucího pohřebiště uložena první osoba 21. 4. 1931, přičemž výměr o založení hřbitova, který zabíral plochu v rozsahu 33, 34 ha na místě s pomístním názvem Janotova seč, byl okresním úřadem schválen až 23. 4. 1931. Na zlínském hřbitově se ještě před zahájením provozu uskutečnil dne 14.7. pohřeb Tomáše Bati (1876–1932). Samotné pohřebiště bylo ve městě uvedeno do provozu až v poslední čtvrtině roku 1932. NEČASOVÁ Kamila – VALŮŠEK David, *Historie zlínských hřbitovů*, Zlín 2006, s. 38–69, zde s. 38–39, 42, 49. Z uvedeného textu vyplývá, že písecká delegace, která tento hřbitov navštívila v druhé polovině roku 1931, viděla zázemí hřbitova, jako dům správce atd., v rozestavěném stavu. V dobovém tisku novin Hlas lidu je možné se dočíst, že inspiraci pro písecký lesní hřbitov byly německé hřbitovy.

Do dokončovacích prací a otevření nového komunálního lesního hřbitova významnou měrou zasáhla obecní politika ve městě a komunální volby konané v druhé polovině roku 1931. Sestavená koalice zastupitelů byla výnosem Zemského úřadu v Praze ze dne 3. března 1933 rozpuštěna. Okresním úřadem v Písku ve schůzi dne 20. března 1933 byla ustanovena a jmenována obecní správní komise, jejíž činnost byla ukončena komunálními volbami, které byly uskutečněny 4. listopadu 1934.¹¹⁴ Ustavující schůze nového zastupitelstva byla uskutečněna 28. prosince t. r.¹¹⁵

V průběhu činnosti správní komise byla v srpnu roku 1933 podána na ZÚ v Praze stížnost deseti voličů na její práci a přijatá usnesení. Stěžovatelé v dokumentu uváděli řadu důvodů svých námitek proti výkonu funkce komise, jako např. zvyšování platů některých úředníků, výběr nového lesmistra píseckých lesů a jeho dvou adjunktů, dále pisatelé v dokumentu upozorňují na to, že jeden z nově jmenovaných asistentů lesmistra „*je bratrancem paní [...], která jest manželkou syna p[ana] předsedy správní komise*“.¹¹⁶ Podle názorů osob, které podaly námitku, se jednalo o jasnou podjatost. Z dalších věcí bylo v dokumentu uvedena např. stížnost na vypsání konkurzu na místo hrobníka a správce Lesního hřbitova.¹¹⁷ Správní komisi bylo podáno na žádost Okresního úřadu¹¹⁸ v Písku z 2. září 1933 výše uvedené písemnosti vyjádření, které bylo podloženo zprávami o činnosti komise a dále obsahovalo i seznam celkem 33 schůzí, které byly komisí uskutečněny od jejího ustavení do 15. září t. r.¹¹⁹ Okresním úřadem byla na základě všech podkladů stížnost zamítnuta jako neodůvodněná.

Lesní hřbitov v Písku byl slavnostně otevřen 3. října 1933 o 10. hodině dopolední. Prvním hrobníkem a správcem tohoto pohřebiště byl od července 1933 do září 1934 hrobník píseckých konfesních pohřebišť, který se po zrušení zákazu dalšího pohřbívání na hřbitově u sv. Trojice vrátil na své původní místo hrobníka.¹²⁰

¹¹⁴ Při těchto volbách do obecního zastupitelstva bylo odevzdáno celkem 9.616 platných hlasů, AM-MÚ Písek, inv. č. 5984, sign. I A, kart. 893.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ SOkA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹¹⁷ Název stěžovatelů bylo, že neměla na vypsání konkurzu na místo hrobníka a správce lesního pohřebiště obecní správní komise, podle schváleného a platného řádu dozorcího úřadu, právo.

¹¹⁸ V rámci ustanoveného systému instančního odvolávání k jednotlivým složkám zprávy, byla ZÚ v Praze námitka na činnost OSK zaslána OÚ v Písku.

¹¹⁹ SOkA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹²⁰ Jihočeská jednota, 17. 11. 1939.

Nový hřbitov nebyl oblíben i *kvůli bojům které se vedly několik let s velkou houževnatostí*¹²¹ mezi přívrženci a odpůrci pohřebiště a přeplněnému pohřebišti u sv. Trojice jeho otevření nějak výrazně nepomohlo.¹²² Hřbitov u sv. Trojice držel své postavení primárního pohřebiště pro většinu píseckého obyvatelstva až do 31. prosince 1949.

¹²¹ Tamtéž.

¹²² O neoblíbenosti nového obecního lesního hřbitova svědčí i skutečnost, že pohřebiště bylo sice pro pohřbívání otevřeno již ve výše uvedeném datu 3. 10. 1933, ale první pohřeb zde byl uskutečněn až 19. 4. 1934. Prvním pochovaným se stal Bohumil Rangl, obchodní příručí, který o dva dny dříve zemřel v písecké nemocnici na tuberkulózu, Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň, Sběrka matrik Jihočeského kraje 1587-1930 (1952), Římskokatolická farnost Písek, Kniha zemřelých 1928-1938, označení knihy V, ročník 1934, pořadové číslo 76, s. 141, digitální snímek 143, kn. 66A. Tato skutečnost byla ověřena i s knihou zemřelých Písek 1925–1934, SOkA Písek, AM Písek – MU Písek, inv. č. 2014, kn. 2014. V této knize je u záznamu tohoto zmíněného B. Rangla připsáno červenou psací látkou, že se jednalo o prvního pochovaného na Obecním hřbitově v Písku, Kniha zemřelých Písek 1925–1934, roč. 1934, poř. č. 97.

Uzavření hřbitova u sv. Trojice 1933–1934

Písemnosti týkající se pohřebiště u sv. Trojice a dochované ve fondech Archivu města Písku a Městského úřadu v Písku jsou do roku 1933 tvořeny téměř výhradně dokumenty majitelů hrobů a hrobek, žádajících hospodářský úřad, jakožto patronátní úřad,¹²³ o prodloužení práva k jednotlivým hrobovým místům. Po roce 1919 se v tomto souboru nacházejí i žádosti o povolení uložení uren do rodinných hrobů a hrobek.¹²⁴

O závadách svatotrojického hřbitova, které se ve 20. letech 20. století kontinuálně zhoršovaly, bylo zevrubně pojednáno výše. Celkové zdravotnicko-stavební závady se prohlubovaly společně s enormním zájmem tehdejšího obyvatelstva, který vedl až k vědomému porušování zákonných předpisů a nařízení zdravotní policie. Mezi takovéto porušování patřilo např. vědomé nedodržování tlecích lhůt. Nedodržování tlecí doby bylo běžnou praxí, kterou mělo být zabraňováno přeplnění příslušného hřbitova. Tento přístup byl tolerován zdravotní policií, správci hřbitova i okresními úřady v místech, kde nebylo jiného pohřebiště. Srovnáním situací, ve kterých se před sto lety nacházely města Písek a Zlín, je možné zjistit, že na tom bylo východomoravské město ještě o něco hůře než jihočeský Písek. Na zlínském hřbitově u Kudlovského potoka docházelo v posledních letech ukládání ostatků nejen k nedodržování tlecích dob, ale aby bylo zabráněno přeplnění pohřebiště, byla nová hrobová místa zakládána v místech hřbitovních cest.¹²⁵

V květnu 1933 se stavba nového lesního pohřebiště dostávala do svého závěru. Obecní správní komisí bylo dne 5. května t. r. usneseno, že by měl být po otevření nového obecního hřbitova uzavřen hřbitov u sv. Trojice. V návaznosti na toto své rozhodnutí bylo vydáno správní komisí dne 16. května 1933 interní přípis hospodářskému úřadu v Písku. Ten měl podle tohoto dokumentu ukončit prodávání hrobových míst a prodlužování smluv k hrobům a hrobkám na svatotrojickém pohřebišti s tím, že hrobové zařízení, které se na hřbitově nacházelo do vydání tohoto vnitřního přípisu, mělo zůstat nedotčeno a pozůstalí o něj mohli dále pečovat. Informace o plánovaném uzavření pohřebiště a ukončení prodeje hrobových míst na tomto hřbitově, i přestože se jednalo o interní záležitost, se dostala na veřejnost a byl

¹²³ Hospodářský úřad, který zajišťoval agendu týkající se patronátů a záduší na pohřebištích v majetku římskokatolické církve, byl též označován jako Zádušní a patronátní úřad v Písku.

¹²⁴ Žádosti týkající se ukládání popelnic s popelem do hrobů, které byly doručeny patronátnímu úřadu v Písku, musely následně být odeslány zdravotnímu komisaři okresního úřadu. Jedině ten měl pravomoc rozhodnout o této záležitosti, stejně jako o exhumaci, otevření hrobky v době před uplynutím základní tlecí doby 10 let či vydával povolení k převozu zemřelého.

¹²⁵ NEČASOVÁ K. – VALŮŠEK D., *Historie*, s. 38.

o ní zpraven i Děkanský úřad v Písku, který o této skutečnosti podal zprávu Biskupské konzistoři v Českých Budějovicích. Děkanským úřadem, jako pověřeným zástupcem konsistoře, bylo požadováno na okresním úřadě vysvětlení této záležitosti. Církevním úřadem bylo zároveň poukázáno na to, že bylo tímto rozhodnutím zasaženo do jejich práv jakožto majitele hřbitova. Správní komisí bylo dne 8. září 1933 podáno vysvětlení, že tímto interním přípisem neměla v úmyslu zasahovat do církevních práv. Zároveň bylo v dokumentu uvedeno, že by rozhodnutí o ukončení plateb a uzavření hřbitova mělo být vyhlášeno hospodářským úřadem jakožto úřadem patronátním, aby bylo předejito nedorozuměním a fámám. Pro kontext je nutno uvést, že byla na konci srpna t. r. doručena Městskému úřadu v Písku jedna občanská stížnost na výše uvedené rozhodnutí OSK. Komisí bylo žádáno, aby byla okresním úřadem námitka stěžovatele zamítnuta. Svůj požadavek opírala o dokument stavebního úřadu ze dne 26. září 1933, ve kterém bylo uvedeno, že by stížnost měla být zamítnuta a že by měla napříště být celá situace ohledně hřbitova lépe komunikována s občany. Podle této zprávy měl být kladen důraz na to, že pohřebiště nebude likvidováno, všechny jeho historické hodnoty budou zachovány a v budoucnosti že bude přeměněno podle regulačního plánu Ing. Ivo Beneše v historický sad.¹²⁶

Okresním úřadem bylo dne 3. listopadu 1933 vydáno rozhodnutí, ve kterém bylo konstatováno, že výměr obecní správní komise ze dne 5. května a 6. září t. r. bylo překročením zákonných pravomocí, které správní komise měla. Tímto rozhodnutím bylo zároveň vyhověno podané stížnosti z 19. srpna 1933. Proti tomuto rozhodnutí bylo možné se v zákonné lhůtě 15 dnů odvolat, ale stavebním úřadem v Písku to nebylo obecní správní komisi doporučeno s odůvodněním, že OÚ vyhodnocoval v těžké době data poskytnutá patronátním úřadem o stavu hřbitova u sv. Trojice. Na jejím základu mělo být přijato rozhodnutí o další hygienické nevhodnosti pohřbívání na tomto pohřebišti. Přestože bylo okresním úřadem rozhodnuto o nezákonnosti jednání obecní správní komise, bylo samotným OÚ plánováno uzavření konfesního hřbitova po otevření nového obecního pohřebiště. Tento plán dokládá upozornění, které bylo zasláno městskému úřadu dne 14. listopadu 1933, a v němž byly uvedeny skutečnosti, které byly na tomto pohřebišti dlouhá léta běžnou praxí. Jednalo se především o již popsané nedodržování tlecích lhůt (*viz výše*). V písemnosti bylo žádáno, aby od této praxe hrobník a jeho pomocník ihned upustili. V opačném případě byli upozorněni na možné trestní stíhání podle § 306 trestního zákona za otevření hrobu bez řádného povolení. Následně byl městský úřad informován o usnesení okresního úřadu, kterým

¹²⁶ SOKA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv. č. 5932, kart. 874.

bylo rozhodnuto provést místní šetření na dotčené lokalitě. Na základě tohoto šetření ze dne 6. prosince mělo být rozhodnuto o dalším fungování svatotrojického hřbitova. Z provedeného vyšetřování a vyslechnutí hrobníka a jeho pomocníka vyplynula naprostá zdravotní nevhodnost pohřebiště. Z tohoto důvodu byl vydán okresním úřadem dne 14. prosince 1933 zákaz dalšího pohřbívání na hřbitově u sv. Trojice.¹²⁷ Toto usnesení bylo učiněno na základě čtyř platných právních norem.¹²⁸ Rozhodnutí bylo zdůvodněno blízkostí řeky Otavy, umístěním samotného pohřebiště, které se nacházelo v zastavěné části města a bylo vzdáleno jen několik desítek metrů od prvních obytných budov, nevhodností půdy a celkovým přeplněním hřbitova, jehož důsledkem bylo nedodržování zdravotnicko-hygienických norem. Při místním šetření, které bylo podkladem pro uzavření hřbitova, byly například zjištěny případy kdy „během tří roků bylo do jednoho a téhož hrobu pohřbeno 7 rakví po sobě, z toho dokonce 6 rakví v jednom roce“.¹²⁹ Těla, která byla takto pochovávána, nebyla ukládána ani do správné hloubky, a podle tvrzení, které bylo uvedeno v protokolu z místního šetření, byly rakve s nebožtíky umístovány sotva 50 cm pod povrch, což narušovalo a znemožňovalo správný rozklad biologického materiálu.

Stížnosti proti uzavření hřbitova a odvolací řízení u zemského úřadu v Praze

Stížností proti rozhodnutí okresního úřadu ze 14. prosince bylo podáno několik desítek, a to z řad občanů, kteří byli uvedeným výměrem poškozeni na svých právech, která drželi k hrobovým místům na svatotrojickém hřbitově. Námitka byla podána Biskupskou konzistoří v Českých Budějovicích i Děkanským úřadem v Písku. Oproti stížnostem podaným proti uzavření téhož hřbitova o 14 let později, byl u těchto odvolání problém se s totožněním jednotlivých osob. Okresním úřadem v březnu 1934 byly zaslány všechny došlé námítky Městskému úřadu v Písku. Okresním úřadem bylo žádáno, aby městský u všech stěžovatelů ověřil totožnost a také zjistil u každé osoby, k jakému hrobu či hrobce drží majetková práva. Zároveň bylo na městském úřadu požadováno, aby informoval všechny stěžovatele, aby ze

¹²⁷ Srovnáním výše zmiňovaného výměru Okresního úřadu ze 14. 12. 1933 s římskokatolickou píseckou matriční knihou zemřelých, která byla vedena mezi lety 1928–1938, bylo zjištěno, že zákaz pohřbívání nebyl dodržován. Uzavření hřbitova znamenalo útlum a rozptýlení provedených pohřbů po okolních obcích, přesto nám pohřebiště svatotrojické z těchto pramenů nemizí

¹²⁸ Podle dvorského dekretu Josefa II. z 23.8. 1784, č. 2951, zákona č. 68/1870 Sb., jenž se týče organizace veřejné služby zdravotní, zákona č. 332/1920 Sb., jimž se přejímá výkon zdravotní policie, zákona č. 236/1922 Sb., kterým se doplňují a částečně v činnost uvádějí ustanovení zákona ze dne 15. dubna 1920 Sb., jimž stát přejímá výkony zdravotně-policejní.

¹²⁹ SOKA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv. č. 5932, kart. 874.

svého středu vybrali zástupce, kterému mělo být zasláno rozhodnutí Zemského úřadu v Praze. Obecní správní komisí bylo o několik dní později v odpovědi okresnímu úřadu v Písku konstatováno, že při množství stížností, které byly podány, nebylo možné všechny osoby legitimovat a zjistit, zda jsou držiteli hrobových míst na zmíněném hřbitově. Komisí bylo dále uvedeno, že k účelu nebylo možné použít ani katastr míst svatotrojického hřbitova, protože se v něm uvedená příjmení stěžovatelů opakovala.¹³⁰

Zemským úřadem v Praze bylo rozhodnuto dne 6. srpna 1934 pro vadnost řízení zrušit usnesení Okresního úřadu v Písku ve věci uzavření hřbitova u sv. Trojice. Tento nálezný byl zdůvodněn tím, že mělo být rozhodnutí o uzavření pohřebiště nejdříve projednáno s příslušnou biskupskou konzistoří z důvodu, že byl hřbitov církevním jměním podle zákona 50/1874 Sb. *kterým se upravují poměry církve katolické*. V rozhodnutí bylo dále uvedeno, že samotné řízení, které mělo rozhodnout o uzavření dotčeného místa, mělo být vedeno podle vládního nařízení č.8/1928 Sb. *o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů*. Pokud ale bylo pohřebiště uzavíráno z důvodů veřejného zdraví, bylo rozhodnutí o uzavření podle zákonů 332/1920 Sb. a 236/1922 Sb. dle usnesení ZÚ v Praze přípustné. Majitelům hrobů a hrobek měl být záměr o uzavření pohřebiště oznámen před přijetím usnesení. Rozhodnutí o ukončení pohřbívání mělo podle obsahu uvedeného usnesení zemského úřadu předcházet veřejné slyšení se znalci zdravotními i jinými, s církví jakožto majitelem pohřebiště a s osobami držícími práva k jednotlivým hrobovým místům. Výměrem bylo též poukazováno na skutečnost, že pokud se rozhodnutí okresního úřadu odvolávalo na špatný půdní stav a vzlínající vodu, musely být tyto skutečnosti doloženy půdními sondami a záznamy o otevření určitého vzorku hrobek na pohřebišti.¹³¹ Z těchto důvodů bylo usnesení Okresního úřadu v Písku ze dne 14. prosince 1933 o uzavření hřbitova u sv. Trojice zemským úřadem v Praze zrušeno.

Okresní správní komisí v Písku byl uvedený výměr ZÚ na schůzi konané dne 8. srpna 1934 přijat a 7. září t. r. bylo správní komisí podána žádost na OÚ v Písku, aby po odstranění vad bylo zahájeno nové řízení v téže věci.¹³² Toto řízení však již zahájeno nikdy nebylo a

¹³⁰ Bylo OÚ doporučeno, aby jednotlivým zvoleným zástupcům stěžovatelů byly námitky vráceny s tím, aby k těmto odvoláním připojily přesné seznamy jednotlivých osob s adresou bydliště a poznámkou o hrobovém místě, které drží, jeho umístění tzv. tabulka označující sekci pohřebiště a číslo hrobu.

¹³¹ Otevřením hrobek bylo možno zjistit stav vody v dané lokalitě a její vzlínání na povrch.

¹³² SOKA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv. č. 5932, kart. 874.

další snaha úřadů ve věci uzavření pohřebiště se objevila až o 14 let později na půdorysu správních orgánů, které byly tvořeny různými stupni národních výborů.

Po znovu otevření svatotrojického hřbitova se opětovně objevil velký zájem obyvatel města a okolních obcí o toto pohřebiště, srovnatelný s obdobím před prosincem 1933.¹³³ Po roce 1934 se však změnil postoj děkanského úřadu na pohřbívání na tomto konfesním pohřebišti a úřad začal osoby, které neměly na zmíněném místě zakoupeny k užívání hroby či hrobky, podle § 10 odst. 2 zákona 96/1925 Sb. *o vzájemných poměrech náboženských vyznání*, odkazovat na Lesní hřbitov. Tento zastávaný postoj se však nesetkával s příliš velkým pochopením a byl používán v protikatolickém místním tisku proti samotné církvi. Okresním úřadem bylo po provedeném komisním šetření, které proběhlo na hřbitově na počátku listopadu 1935, navrženo několik podmínek, které se měly stát součástí nového hřbitovního řádu. Zároveň měly zklidnit celkovou náladu ve společnosti a zajistit udržitelnost pohřbívání u sv. Trojice. Tento podnět obsahoval např. dodržování tlecí doby, uprázdněná hrobová místa nesměla být prodávána třetím stranám a mohla být prodávána pouze zakladatelům,¹³⁴ dětem, manželům, jinak měla být neprodejná. Místa uvolnění exhumací měla být též dále neprodejná, o prodeji uprázdněného hrobového místa měla mít právo rozhodnout ve výjimečných případech správa hřbitova atd. Okresním úřadem bylo na obecním zastupitelstvu města žádáno schválení těchto podmínek, pokud tomu nebránily jiné předpisy. Uvedené body byly na dalším konaném obecním zastupitelstvu přijaty a po dalším schválení okresním úřadem byly potvrzeny i Děkanským úřadem v Písku a Biskupskou konzistoří v Českých Budějovicích. Následně byly implementovány do hřbitovního řádu.¹³⁵ Uvedené podmínky, přestože nebyly vždy důsledně dodržovány, napomohly zklidnění celé, mnohdy vyhrocené, situace ohledně hřbitova a pohřbívání na něm.

¹³³ Oblíbenost hřbitova nebyla dána jen staletími trvajícím tradicí pohřbívání, ale především tím, že generace, která podávala stížnosti proti jeho uzavření a žádala pohřbení na tomto hřbitově, byla též populací, která neměla ani příliš jiných možností kde jinde být před rokem 1933 pochována. Z důvodu, že než bylo otevřeno nové obecní pohřebiště, byl svatotrojický hřbitov spádovým pro více než 18 tisíc osob, jež téměř 80 % byli katolíci, SOKA Písek, AM Písku – MÚ Písek, inv.č. 5932, kart. 874.

¹³⁴ Zakladatelem je myšlena osoba, která k listopadu 1935 držela právo k užívání hrobu či hrobky

¹³⁵ Tyto podmínky se stávaly součástí hřbitovních řádů opakovaně. Byly uvedeny i v posledním takovém řádu pro svatotrojický hřbitov, který byl schválen v roce 1938, SOKA MNV Písek – Měst.NV Písek, inv. č. 287, kart. 18.

Místní národní výbor

Místním národním výborem v Písku bylo na schůzi konané 26. února 1947 přijato usnesení o uzavření hřbitova u sv. Trojice pro další pohřbívání. Rozhodnutí bylo zdůvodněno tím, že pohřebiště vykazovalo z hlediska zdravotní policie závady např. ve složení půdy, v blízkosti řeky atd. V záznamu ze zasedání výboru bylo k této věci dále uvedeno, že byl hřbitov v zastavěné části města, v jehož blízkém okolí se nacházely městské lázně (plovárna) a sportovní stadion. Ve zmiňovaném dokumentu byly uvedeny další budovy a jejich vzdálenosti od pohřebiště, jako např. Masarykova dívčí a chlapecká škola nebo centrum města se Stalinovým náměstím,¹³⁶ které byly podle těchto informací byly od místa vzdáleny vzdušnou čarou přibližně 360 m.¹³⁷ Podle použité argumentace místního národního výboru bylo dalším aktivním využíváním hřbitova městu bráněno v dalším rozvoji místa. V okolí hřbitova měla být postavena nová školní čtvrť s domem mládeže, kino a další občanská vybavenost.¹³⁸ Samotný prostor výstaviště, který těsně přiléhal ke hřbitovu, měl být zrekonstruován pro potřeby celostátní výstavy konané v roce 1952.¹³⁹ Místním výborem na základě jednotlivých bodů jednání bylo shledáno, že by další pochovávání na tomto místě nebylo možné.¹⁴⁰

Uvedené rozhodnutí pléna MNV ze dne 27. února 1947 bylo ve formě vyhlášky vyvěšeno na úřední desce:

Místní národní výbor v Písku usnesl se ve své schůzi konané dne 26. února 1947, aby s ohledem na nedostatky hřbitova u sv. Trojice Uvedené v přípisu býv. okresního úřadu ze dne 14. prosince 1933 č. 56.691/33 a zemského úřadu intimovaného přípisem okresního úřadu v Písku ze dne 6.8. 1934 č. 26.515 a okresního úřadu v Písku ze dne 6. listopadu 1935 a jakož i v protokole z téhož data, jehož obsah byl intimován obcí výměrem okresního úřadu ze dne 22.11. 1935 čís. 51.380 - 5 P/243 a dále zejména k tomu, že v nejbližší době hodlá obec města Písku vystavěti v nejbližším okolí hřbitova školní čtvrť, t.j. další školní budovy a konečně pak s ohledem na to, že těžko lze dodržeti podmínky stanovené výnosem okresního úřadu ze dne

¹³⁶ Názvem po sovětském vůdci Stalinovi bylo náměstí označováno mezi lety 1945–1962, PRÁŠEK J. – LUDVÍK Lubor, *Pisecké ulice, náměstí, samoty a komunikace*, Písek 1998, s. 35

¹³⁷ Záznam ze schůze pléna MNV v Písku ze dne 26. února 1947, SOkA Písek, MNV Písek – MNV Písek, inv. č. 3, kniha 3.

¹³⁸ Ze žádosti Okresnímu národnímu výboru v Písku o zahájení řízení ve věci uzavření svatotrojického hřbitova, ze dne 19. 3. 1947, SOka Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹³⁹ Tamtéž, vyjádření MNV Písek ze dne 4. 2. 1949.

¹⁴⁰ Uvedené důvody, které byly uvedeny v usnesení MNV v Písku, se ve věci uzavření a zrušení hřbitova u sv. Trojice v období 1947–1953 velmi často opakovaly.

22. listopadu 1935 č. 51.380 - 5 P/243 a tyto podmínky v několika případech nebylo lze dodržeti, uprázdněná, místa byla zcizována osobám třetím, t.j. volná místa hrobů a hrobek byla prodávána také jiným než ad 3./ citovaném předpisu uvedeným, byl uzavřen hřbitov u sv. Trojice pro veškeré další pohřbívání a aby byl za tímto účelem požádán okresní národní výbor o provedení příslušného řízení. Proti tomuto usnesení možno podati námitky ve lhůtě 15denní u místního národního výboru v Písku k okresnímu národnímu výboru v Písku.¹⁴¹

Tato vyhláška byla umístěna na zmíněné úřední desce od pátku¹⁴² 28. února do pondělí¹⁴³ 17. března 1947. Během tohoto období bylo proti usnesení přijato místním národním výborem 478 stížností¹⁴⁴. Všechna odvolání byla řádně zpracována a zaevidována a sloužila jako jeden z podkladů¹⁴⁵ žádosti předsedy MNV, která byla odeslána na okresní národní výbor dne 19. března 1947.¹⁴⁶ V dotčeném dokumentu z poloviny března byla předsedou místního národního výboru k námitkám podána pouze informace, že byla k výše uvedenému usnesení doručena řada stížností. Podle názoru výboru ale byly oproti počtům hrobů a hrobek na pohřebišti ve značné menšině.¹⁴⁷ V dokumentu bylo k dané věci odkazováno na rozhodnutí Místního národního výboru v Písku ze dne 18. března 1947.¹⁴⁸ Na základě tohoto výměru bylo výborem konstatováno, že vzhledem k povaze stížností, které se

¹⁴¹ SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kar. 60.

¹⁴² BLÁHOVÁ Marie, *Historická chronologie*, Praha 2002, s. 537.

¹⁴³ Tamtéž.

¹⁴⁴ Celkem 477 námitek je uloženo ve fondu SOKA Písek, Městský národní výbor Písek, Místní národní výbor Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18, 1 námitka je uložena ve fondu SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kar. 60.

¹⁴⁵ Podklady žádosti MNV Písek z 19.3. 1947 byly tvořeny protokolem z jednání MNV Písek z 26. 2. 1947, vyhláška, seznam stížností, 478 námitek.

¹⁴⁶ SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁴⁷ Tamtéž. Tato informace se po obsahovém prostudování všech námitek, které MNV Písek přijalo, ukazuje být do jisté míry nepravdivá. MNV Písek ve své žádosti z 19. 3. 1947 mimo jiné uvádí, že se na hřbitově u sv. Trojice nachází 2925 hrobů a hrobek. Stížností bylo přijato celkem 478, což k počtu hrobových míst tvoří pouze 16 %. Při provedeném obsahovém rozboru bylo však zjištěno, že námitku proti uzavření hřbitova podalo minimálně 108 mužů, 385 žen a 20 rodin. Z námitek dále vyplývá, že stěžovatelé v mnoha případech nadrželi práva pouze k jednomu, ale k více hrobům a hrobkám, např. stížnost č. 91, č. j. 6691/47, stížnost č. 269, č. j. 6964/47. Na základě uvedených informací je možné se domnívat, že námitku proti usnesení MNV Písek podala minimálně 1/3 právoplatných držitelů práv k užívání hrobových míst.

¹⁴⁸ Kniha jednání MNV Písek 1947, SOKA Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, kn. 3.

svým obsahem primárně týkaly majetkových práv stěžovatelů, a nikoliv samotného rozhodnutí o uzavření hřbitova, byly tyto námitky místním výborem označeny za předčasné. K předmětné věci bylo v dokumentu dále uvedeno, že měli být všichni stěžovatelé přizváni k jednání ONV a během tohoto řízení měly být všechny stížnosti vypořádány.¹⁴⁹ S odkazem na vše uvedené bylo MNV žádáno, aby bylo okresním národním výborem v Písku zahájeno příslušné řízení ve věci uzavření hřbitova u sv. Trojice

Námitky proti uzavření hřbitova z roku 1947

Soubor námitek týkající se hřbitova u sv. Trojice z roku 1947 se dochoval ve fondu Místního národního výboru v Písku ve své úplnosti.¹⁵⁰ Při uplatnění současných historických metod mohou tyto písemnosti poskytnout omezený socio-historický vhled do části tehdejší společnosti a do jejího nazírání na problematiku uzavírání a rušení tradičního místa pohřbívání, které účelu ukládání ostatků sloužilo několik staletí. Rozbor těchto dokumentů má své místo např. v ukázce společenského kontextu, které s sebou neslo rozhodnutí správních orgánů. Zkoumání popsaného souboru písemností má v této práci své místo, přestože většina stížností vykazuje svojí podobou vysokou míru jazykové i stylistické uniformity a často se tyto písemnosti zásadně od sebe odlišují pouze v osobě stěžovatele.

Námitky měly v naprosté většině případů podobu, která vycházela ze tří různých variant. Tyto obměny formuláře se navzájem nekombinovaly a do jejich podoby ani příliš nezasahovala skutečnost, zda byly psány na psacím stroji či rukou stěžovatele.¹⁵¹ Prvním příkladem podoby dokumentů byla prostá stížnost, ve které bylo uvedeno, že osoba podávající námitku by byla uzavřením hřbitova poškozena v nabytých právech k hrobu či hrobce na tomto hřbitově. Druhý typ byl rozšířen o informaci, že osoba o hrob či hrobku řádně pečovala řadu let, a proto žádala, aby mohla být do uvedeného hrobu či hrobky pochována, až dojde k jejímu úmrtí. Třetí variantou byl již vyhotovený tiskopis, do kterého se doplňovaly pouze potřebné informace, např. do kdy je hrob proplacen či zda v něm byl obsažen přesný odkaz na schválený dodatek hřbitovního řádu z roku 1935,¹⁵² kterým se

¹⁴⁹ SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁵⁰ SOKA Písek, Měst. NV Písek-MNV Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18.

¹⁵¹ Tamtéž, námitka č. 438, 439, č. j. 7353/47, 7354/47.

¹⁵²Je chybně uváděno, že tento dodatek ke hřbitovnímu řádu, jehož obsah je podrobněji popsán výše (viz. *Stížnosti proti uzavření hřbitova a odvolací řízení u zemského úřadu v Praze*) byl OÚ v Písku schválen 22. 11. 1933. V tento den byl však odeslán MÚ v Písku pouze návrh podoby budoucího předpisu, který měl být nejdříve schválen obecním zastupitelstvem. Po tomto schválení dotčeného předpisu byl teprve intimován OÚ v Písku a příslušnými církevními institucemi.

upravovalo pohřbívání na tomto pohřebišti. Uvedená podoba formuláře je ze všech popsanych nejméně častá a je ve fondu zastoupena pouze v několika exemplářích.

Většina námitek, které byly přijaty, zpracovány a zaevidovány místním národním výborem od konce února do poloviny března 1947, byly podány, až na jedinou výjimku,¹⁵³ jednotlivci či skupinami osob, kteří měli různé společenské a sociální postavení. V této skupině osob byli zastoupeni učitelé, soudci, soudní asistenti, obchodníci, zaměstnanci berního úřadu, bývalí ředitelé spořitelen a bank, manželka hrobníka rušeného hřbitova, tajemník ONV či bývalý okresní hejtman. Největší podíl v této skupině byl tvořen staršími občany v důchodovém věku, především pak ženami – vdovami. Tato skutečnost se následně odrážela na obsahové podobě jednotlivých stížností, ve kterých byla uvedena např. námitka manželů, kterými bylo žádáno, aby po své smrti mohli být pochováni vedle své jediné dcery,¹⁵⁴ či stížnost matky a vdovy, kterou bylo žádáno, aby po své smrti mohla být pohřbena v hrobě se svým manželem a synem, který byl zastřelen¹⁵⁵ atd.

V dokumentech se mimo námitek týkajících se poškození majetkových práv či žádosti jednotlivých osob, aby po své smrti mohly být pochováni vedle svých blízkých, objevovala i argumentace pro zachování hřbitova, která pracovala s blízkostí pohřebiště vůči městu.¹⁵⁶ Plocha dnešního Pietního parku, Památníku města Písku (bývalý hřbitov u sv. Trojice), je od Velkého náměstí vzdálen přibližně 700 metrů, vzdálenost Lesního hřbitova od centra činí přibližně 2 km.¹⁵⁷ Pakliže vezmeme v úvahu věkovou strukturu stěžovatelů (viz výše) a dobovou skutečnost bydlení většiny tehdejšího obyvatelstva, které z převážné části žilo na předměstích či v centru města, pak ze zmíněného vyplývá, že v případě přesunutí hrobových míst na Lesní hřbitov by byla těmto osobám značně stížena péče o hroby a hrobky, ke kterým měli citovou vazbu.¹⁵⁸ Z tohoto důvodu se v jedné z námitek objevuje subjektivní pohled na každodenní provoz na tomto pohřebišti: „*Je všeobecně známo, jak je Svatotrojický hřbitov*

¹⁵³ Námitku č. 400, č. j. 7257/47, kterou podal DÚ Písek Toto odvolání je uloženo ve fondu SOkA, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁵⁴ SOkA Písek, Měst. NV Písek-MNV Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18, námitka č. 4, č.j. 6604/47.

¹⁵⁵ Tamtéž, námitka č. 20, č. j. 6620/47.

¹⁵⁶ Argumentace blízkosti městské zástavby vůči pohřebišti byla použita i v usnesení MNV Písek. Na této informaci však MNV stavěl odůvodnění pro uzavření hřbitova.

¹⁵⁷ Jedná se o faktickou vzdálenost, nikoliv o vzdálenost uváděnou jako vzdušnou.

¹⁵⁸ Terezii Sedláčkovou roz. Barcalovou (1883-1972) k hrobce na hřbitově u sv. Trojice, kde měla uloženého manžela a matku, v 60. a 70. letech vozili zaměstnanci odboru sociální péče ONV. Z důvodu věku a zdravotního stavu již nebyla schopna se k hrobce na pohřebišti ze svého domu v Žižkově ulici dostat sama.

*hojně navštěvován, ba mnozí přicházejí denně ve večerních hodinách, aby se se svými drahými potěšili. Je jim to umožněno právě blízkostí hřbitova.*¹⁵⁹

Z provedené komparace dokumentů je zřejmé a bylo již uvedeno, že převážnou část písemností tvořily stížnosti starších žen, vdov, které se, na základě uzavření hřbitova od 1. ledna 1950,¹⁶⁰ dostaly do těžko řešitelné situace v otázce, kde budou pochovány a jaký bude další osud hrobů a hrobek, ve kterých měly pochované svoje příbuzné. V případě osoby, která držela práva k hrobovému místu na hřbitově u sv. Trojice a chtěla jej využívat k dalšímu pohřbení i po výše uvedeném roce 1950, neměla jinou možnost nežli nechat ostatky exhumovat a celé hrobové zařízení nechat přesunout na jiné v té době aktivní pohřebiště.¹⁶¹ Popisovaný postup byl však v kontextu věkového a genderového složení stěžovatelů, a také s ohledem na ekonomickou situaci v období prvních pěti let od konce druhé světové války, dostupný jen pro malou část osob. Cena za přesun celého hrobového místa a ostatků v něm uložených nebyla nízká. Z dochovaných písemností je zřejmé, že udělení povolení zdravotního referátu Okresního národního výboru v Písku k exhumaci a následnému převozu ostatku na jiný hřbitov¹⁶² v rámci administrativního poplatku vyšlo minimálně na 142 Kčs. Cena samotné exhumace, podle posledního schváleného ceníku za hrobnické práce pro svatotrojický hřbitov,¹⁶³ byla 600 Kčs. Z výše zmíněného vyplývá, že cena za povolenou exhumaci a úkon sám byla minimálně 742 Kčs. K této ceně je nutné ještě připočítat náklady na přepravu ostatků, které se do uzavření pohřebních služeb k 1. lednu 1950 lišily v rámci jednotlivých konsesovaných živností.

Celková suma peněz byla dále tvořena pronájmem hrobového místa v minimální délce pronájmu 10 let, uložením ostatků do hrobu či hrobky a vztyčením pomníku.¹⁶⁴ Cena na jednom hřbitově mohla být odlišná i v tisících korunách v závislosti na typu hrobového místa,

¹⁵⁹ Námitka proti uzavření hřbitova u sv. Trojice č. 290, č.j. 6985/47, SokA Písek, Měst.NV Písek-MNV Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18.

¹⁶⁰ K 31. 12. 1949 bylo zakázáno pohřbívání a k 1. 1. 1950 zakupování hrobových míst.

¹⁶¹ Zpravidla se jednalo o přesun ostatků a hrobového zařízení na Lesní hřbitov v Písku.

¹⁶² Pakliže se jednalo o přesun hrobového místa s ostatky ze hřbitova u sv. Trojice, byly nejčastěji přenášeny na Lesní hřbitov v Písku.

¹⁶³ Ceník za hrobnické práce byl pro svatotrojický hřbitov schválen MNV Písek a následně cenovým referátem ONV Písek dne 31. 3. 1948.

¹⁶⁴ Do této kalkulace, která byla provedena na základě příslušných ceníků, není zahrnuta cena za rozebrání pomníku a jeho převoz a cena za převoz ostatků. Výpočet byl proveden na základě dokumentů dochovaných ve fondech SOkA Písek, Městský národní výbor Písek, Místní národní výbor Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

jeho umístění na ploše pohřebiště a počtu ukládaných ostatků.¹⁶⁵ Finanční náročnost přenášení ostatků a hrobového zařízení na jiná pohřebiště s odkazem na výše uvedené, dokládají i doposud uspořádané dokumenty zdravotního referátu/odboru ONV Písek z let 1949, 1950–1951.¹⁶⁶ Z těchto materiálů je zřejmé, že exhumace na hřbitově u sv. Trojice, vzhledem k množství dokumentů,¹⁶⁷ byla zastoupena jen v jednotkách případů. Nejvíce jsou v těchto souborech jsou zastoupeny žádosti o převoz zemřelých.¹⁶⁸

S odkazem na veškeré uvedené skutečnosti není překvapující, že všechny osoby, které podaly námitky proti usnesení místního národního výboru ze dne 26. února 1947, byly připojeny k žalobě, kterou podal Děkaný úřad v Písku na Krajský národní výbor v Českých Budějovicích ve věci uzavření výše uvedeného pohřebiště.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Uvedené ceny jsou sumami peněz za hroby a hrobky na Lesním hřbitově: rodinná hrobka v I. oddělení 2.304 Kčs, řadový hrob ve III. oddělení 360 Kčs, rodinný hrob ve II. oddělení 996 Kčs. Tento příklad byl vybrán z důvodu, že bylo mezi lety 1948–1972 na toto místo přemístěno nejvíce hrobového zařízení ze svatotrojického hřbitova. Ceny byly stanoveny na základě hlavní knihy Lesního (obecního) hřbitova za rok 1948, SOKA Písek, MNV - Měst. NV Písek, inv. č. 122, sign. 2389/8, kn. 122. Ceny za hrobová místa na uvedeném pohřebišti byly v kontextu dobové ekonomické situace konce 40. let každý rok o několik procent zvýšeny. Procentuální odchylka je však, pro ukázkou finanční náročnosti pořizovací ceny nového hrobového místa, pro potřeby této práce zanedbatelná. Po dokončení procesu zkomolnění pohřebních ústavů, byly vydávány tarify s cenami za pohřební služby až do roku 1990.

¹⁶⁶ SOKA ONV Písek, sign. 417, kart. 60, SOKA Písek, ONV Písek, 486.3, kart. 260.

¹⁶⁷ Žádosti za rok 1949 jsou uspořádány pouze pro měsíce leden až duben t. r. Podání za rok 1951 a 1952 jsou uspořádána za celý kalendářní rok.

¹⁶⁸ Souvisí se zkvalitňováním zdravotní péče a na ní navazující společenské změny v chápání smrti a umírání. Tento proces měl za následek nárůsty počtu úmrtí ve zdravotnických zařízeních v českém prostředí od 2. pol. 20. století. O medikalizaci smrti a nárůstu počtu úmrtí v nemocnicích pojednávají NEŠPOROVÁ Olga, *O smrti a pohřbívání*, Praha 2013, s. 15. srov. PRÁŠEK Jiří, *Nemocnice*, s. 55.

¹⁶⁹ Soudní řízení probíhalo mezi lety 1949–1953 u správního soudu v Praze a následně v Bratislavě.

Okresní národní výbor

Okresním národním výborem v Písku bylo rozhodnuto ve schůzi, konané dne 20. června 1948, o zamítnutí všech námitek proti uzavření svatotrojického hřbitova.¹⁷⁰ Přestože byla všechna odvolání stěžovatelů byla zamítnuta, bylo ONV ustaveno místní šetření s tím, že všechny osoby, které podaly námitku proti dotčenému rozhodnutí, mohly při tomto jednání svou stížnost uplatnit.

„Vyhláška.

Z podnětu místního národního výboru v Písku k uzavření hřbitova u sv. Trojice v Písku, ustanovuje okresní národní výbor v Písku místní šetření na den 9. září 1948 schůzkou účastníků o 14. hodině odpolední u brány jmenovaného hřbitova. Majitelé rodinných hrobů a hrodek se o tomto řízení vyrozumívají s tím, že v případě námitek proti uzavření hřbitova mohou při tomto řízení uplatnit.

V Písku dne 28. srpna 1948“¹⁷¹

Vyhláška byla vyvěšena na úřední desce od soboty¹⁷² 28. srpna do čtvrtka¹⁷³ 9. září 1948. Ačkoliv nebyla tato informace uvedena, bylo možné proti tomuto rozhodnutí podat ve lhůtě 15 dnů odvolání.¹⁷⁴ Stížnosti, které by proti tomuto usnesení Okresního národního výboru byly přijaty, musely být v rámci správního procesu postoupeny Zemskému národnímu výboru v Praze. V období, kdy bylo toto oznámení na úřední desce, byla okresnímu národnímu výboru doručena jen jediná námitka. Jednalo se o stížnost rodiny Hlaváčkových ze dne 25. srpna 1948.¹⁷⁵

¹⁷⁰ SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁷¹ Výše uvedená vyhláška ONV Písek ze dne 28. 8. 1948 doslovně odpovídá originálu, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁷² BLÁHOVÁ Marie, Historická chronologie, s. 518. Poznámka o vyvěšení a sejmutí byla na vyhlášku dopsána ručně, je tedy pravděpodobné, že se v tomto případě jedná o chybu a že byla vyhláška umístěna na úřední desku již v pátek 27. 8. 1948.

¹⁷³ Tamtéž, s. 518.

¹⁷⁴ Koncept dokumentu č. j. 7324/24, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁷⁵ Námitka rodiny Hlaváčkových ze dne 25. 8. 1948 je uložena ve dvou fondech. Originál této stížnosti je uložen ve fondu: SOkA Písek, Měst. NV Písek-MNV Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18. Strojopisný opis je uložen ve fondu: SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60. Stížnost došla nejdříve 25. 8. do podatelny MNV. Z této skutečnosti vyplývá, že byla rodina o chystaném místním šetření informována dříve, než toto rozhodnutí bylo vyvěšeno na úřední desce. Informace o usnesení ONV a konání místního šetření byly rozeslány

Rodina Hlaváčková podala námitku již v roce 1947 proti usnesení místního národního výboru. Oproti této uvedené stížnosti, která byla stejně jako většina ostatních odvolání velmi uniformní, bez náznaků osobitosti stěžovatele (viz výše), byla námitka z roku 1948 jejím pravým opakem. Stížnost mimo jiné obsahovala pasáže o umírání Victora Huga, zmínky o tragické smrti dcery,¹⁷⁶ která je v dopisu líčena téměř jako svěřice: „*Jak tato byla spravedlivá, nanejvýš obětavá, ta žila jen pro Boha a své bližní a tolik milovala chudé, svou gázi téměř celou rozdala mezi chudimu, pak jí ještě záviděli, že vyučovala v Písku.*“¹⁷⁷ Dále byl v námitce uveden subjektivní pohled na založení a umístění Lesního hřbitova: *Podivuhodné jest, že ti páni, kteří nejvíce horovali pro lesní hřbitov, když jim zemřeli drazí nechtěli je tam dáti pohřbit, a prosili by mohli býti pohřbeni u sv. Trojice. Mnoho nebožtíků se tam topí ve vodě, pak jest tam mnoho kamení a pak ta dálka.*“¹⁷⁸

Na místním šetření, které bylo uskutečněno ve čtvrtek 9. září 1948 za velké účasti obyvatel města, byli mezi jinými přítomni: vrchní rada politické správy, jako řídicí komise, zdravotní rada, technický (stavební) rada, zaměstnanec hospodářského referátu Místního národního výboru v Písku, jako zástupce patronátního úřadu, děkan v Písku, který zároveň zastupoval Biskupskou konzistoř v Českých Budějovicích a revident MNV v Písku, který byl určen jako zapisovatel jednání. Z důvodu, že se šetření účastnil velký počet osob, byly na návrh řídicího komise (zástupce politické správy) aklamací zvoleni zástupci stěžovatelů mezi

16. 7. 1948 např. zdravotnímu radovi, biskupské konzistoři, místním národním výborům atd. Celkem bylo rozesláno 500 kusů tohoto rozhodnutí.

¹⁷⁶ Ze stížnosti to není možné jednoznačně dovodit, ale je pravděpodobné, že formulací „*tragická smrt*“ byla míněna sebevražda dcery manželů Hlaváčkových. Této domněnce by nasvědčoval opis dopisu ze dne 18. 4. 1941, který je součástí námitky. Obsah tohoto dopisu z roku 1941 uvádí: „*Dozvěděl jsem se o zcela drzém zacházení se žáky IV. A píseckého gymnásia, tudíž žádám o lepší klasifikaci v této třídě. Jestliže necháte někoho v sectě propadnout, jsem i já nucen zkazit Vaší profesorskou kariéru tím způsobem, který byste potom poznala. Víte snad dobře, co se stalo s těmi lidmi, kteří se nějak provinili proti Velkoněmecké říši. I Vy jste se takto provinila při vykládání Deutsche Landwirtschaft.*“ V námitce je k této věci dále stěžovatelem konstatováno, že na úmrtí jejich dcery měla nějaká osoba či skupina osob podíl.

¹⁷⁷ Námitka ze dne 25. 8. 1948, SOKA Písek, Měst. NV Písek-MNV Písek, inv. č. 287, sign. XV A 3-14, kart. 18, či SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁷⁸ Tamtéž.

kterými byli vrchní ředitel Občanské záložny v Písku, rada zemského soudu v Praze, vrchní soudní rada a přednosta Jihočeských elektráren.¹⁷⁹

Jednání bylo zahájeno tím, že řídicí komisí bylo přečteno usnesení městského národního výboru ze dne 26. února 1947,

Ředitelem Občanské záložny bylo poukazováno na to, že by byli majitelé hrobových míst uzavřením hřbitova poškozeni především z důvodů, že by si většina osob nemohla v ekonomické realitě doby přesun hrobů a hrobek na Lesní hřbitov dovolit. Lidé by pro své budoucí pochování museli zakupovat nová hrobová místa na tomto hřbitově, což by podle mínění uvedeného ředitele znamenalo též značné vydání. Mimo jiné v jeho řeči byl zmíněn subjektivní názor, že v případě epidemie by Lesní hřbitov kapacitně nestačil.¹⁸⁰

Na popsanou řeč bylo navázáno promluvou přítomných soudních radů z Prahy, jimiž bylo poukazováno na skutečnost, že se i v jiných městech republiky nacházela v té době aktivní pohřebiště, která byla obestavěna městskou zástavbou. Jako příklad byly uváděny Olšanské hřbitovy v Praze. Následně se slova chopil děkan píseckého děkanského úřadu, který při tomto šetření zastupoval i Biskupskou konzistoř v Českých Budějovicích. Veledušojným panem bylo řečeno představitelům ONV, aby bylo s ohledem na shromážděné obyvatelstvo tímto úřadem upuštěno od záměrů, který se hřbitovem měl. Zároveň jím však bylo doporučováno, aby byl stanoven termín, kdy by mělo dojít k uzavření pohřebiště.¹⁸¹ Na tuto větu píseckého děkana bezprostředně navázal řídicí komise, kterým bylo oznámeno, že se o termínu uzavření pohřebiště bude jednat se zvolenými zástupci, a šetření komise ukončil.¹⁸²

Po ukončení tohoto jednání se zvolení zástupci stěžovatelů, zdravotní a technický rada, zástupci městského národního výboru, vedoucí komise a děkan píseckého děkanského úřadu odebrali na další jednání, které probíhalo v prostorách Místního národního výboru. Na jednání bylo zástupci stěžovatelů trváno na stanovisku neuzavírání hřbitova. Názor těchto osob se v průběhu schůze změnil. Událo se tak i pod vlivem veškerých argumentů, které byly předneseny přítomným zdravotním i technickým radou. V průběhu tohoto jednání byl podán návrh na uzavření svatotrojického pohřebiště po roce 1980. Na uvedeném návrhu byla učiněna shoda všech přítomných osob. Tento konsenzus byl možný jen díky přítomnosti obou

¹⁷⁹ Protokolární zápis z místního šetření ONV Písek z 5.9. 1945, SOkA Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Všem zúčastněným bylo jasné, že k uzavření hřbitova musí jednoho dne dojít, ale pro velký odpor, který to ve druhé polovině 40. let 20. století vyvolalo, byla snaha toto uzavření oddálit.

¹⁸² Zápis z jednání místního šetření ze dne 5. 9. 1948, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

zmiňovaných radů. Těmi totiž bylo řečeno, že místo sice vykazovalo určité vady, ale tím že byly dodržovány tlecí doby, nebylo rychlé uzavření hřbitova nutností.

Přítomní dále jednali ještě např. o zrušení § 8¹⁸³ dodatku hřbitovního řádu, jenž byl přijat s dalšími ustanoveními v listopadu 1935.¹⁸⁴ V závěrečném protokolu ze schůze z 9. září 1948 byla uvedena informace o definitivním uzavření hřbitova u sv. Trojice pro pohřbívání. K tomuto zákazu mělo dojít roku 1980 s tím, že od roku 1970 měly být uzavřeny hrobky, aby nedocházelo ke zkracování tlecí doby. Dalším schváleným bodem jednání bylo zrušení zmíněného § 8.¹⁸⁵

Na základě závěrů provedeného místního šetření byl vypracován návrh usnesení pro radu Okresního národního výboru, ve kterém byly obsaženy zmíněné závěry¹⁸⁶ V tomto konceptu byl mimo uvedený termín uzavření hřbitova,¹⁸⁷ bylo zmíněno např. přísné dodržování vyhlášky z roku 1935 či zrušení § 8 uvedené vyhlášky atd. Tento vypracovaný návrh nebyl okresním národním výborem ve schůzi konané dne 28. září t. r. přijat. Namísto toho bylo téhož dne přijato jiné usnesení. Tímto výměrem bylo určeno uzavření pohřebiště k 31. prosinci 1949 a jeho následné zrušení k 1. lednu 1960.¹⁸⁸ V usnesení byly uvedeny právní normy¹⁸⁹ i odůvodnění přijatého rozhodnutí.¹⁹⁰ V nedatovaném dokumentu žádal vrchní rada politické správy¹⁹¹ okresní národní výbor, aby jeho přijaté rozhodnutí z 28. září t. r. bylo ještě jednou podrobeno přezkumu radou tohoto výboru. V žádosti bylo doporučeno, aby bylo přikročeno k uzavření hřbitova až k 31. prosinci 1958. Zrušení místa mělo být pro danou chvíli z rozhodnutí úplně vypuštěno. Pokud mělo město v plánu vystavět nové školní budovy, mohlo je podle názoru vrchního rady do roku 1958 stavět ve větší vzdálenosti od hřbitova, tak aby si provoz obou zařízení vzájemně nevadil. Argumentace vrchního rady byla opřena o jeho vlastní prožitek z vedení místního šetření a jednání se stěžovateli. Pod dojmem této zkušenosti konstatoval, že byl zájem o hřbitov z řad veřejnosti enormní, a pokud by byl

¹⁸³ Město Písek v tomto paragrafu mělo možnost ve výjimečných případech prodat právo hrobového místa i osobám cizím (viz *Stížnosti proti uzavření hřbitova a odvolací řízení u zemského úřadu v Praze*).

¹⁸⁴ SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁸⁵ Zápis jednání z místního šetření z 5.9. 1948, SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁸⁶ SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁸⁷ Uzavření místa pro pohřbívání bylo stanoveno na 31.12. 1968.

¹⁸⁸ Zápis z jednání rady ONV 1948, sv. II, SOKA Písek. nezpracovaný materiál.

¹⁸⁹ Jednalo se o zákony č. 332/1950 Sb., zák. č. 236/1923 Sb. a Dvorky dekret Josefa II ze dne 23.8. 1784, čís. 2951.

¹⁹⁰ Důvody byly totožné s odůvodněním MNV z 26.2. 1947 ve stejné věci.

¹⁹¹ Též předseda místního šetření z 5.9. t. r.

stanoven nějaký rozumný termín uzavření pohřebiště, zájem o něj by rok od roku klesal. Následně by mělo být po několika letech možné přebudovat místo na *park hřbitovní při zachování hrobů významných osobností*.¹⁹² V dokumentu bylo uvedeno, že podobné úpravy byly provedeny již např. v Plzni či Petrohradu.¹⁹³ Na základě uvedené žádosti bylo uskutečněno dne 5. října 1948 zasedání ONV. Okresním národním výborem bylo setrváno na usnesení, které bylo přijato dne 28. září t. r. Usnesení bylo pouze doplněno o informaci týkající se rušení hřbitova po roce 1960.¹⁹⁴ S přijatými rozhodnutími národního výboru v Písku ve věci svatotrojického hřbitova byly všechny dotčené osoby a úřady¹⁹⁵ vyrozuměny písemně 23. října 1948. Proti rozhodnutí ONV bylo možné se do 15 dnů odvolat k Zemskému národnímu výboru v Praze.

¹⁹² Nedatovaný dopis vrchního rady policejní správy, který byl odeslán na ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁹³ SOkA Písek, sign. 417, kart. 60

¹⁹⁴ Mělo dojít k informování NPÚ v Praze, aby tento úřad mohl vydat směrnici k památkově chráněným objektům na tomto hřbitově.

¹⁹⁵ ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

Zemský národní výbor v Praze a Krajský národní výbor v Českých Budějovicích

Proti usnesení Okresního národního výboru v Písku o uzavření a zrušení hřbitova u sv. Trojice bylo podáno několik odvolání k Zemskému národnímu výboru v Praze. Námitky se odlišovaly od předchozích odvolání ve stejné věci tím, že stížnosti podané na ZNV byly tvořeny dvěma soubory hromadných stížností majitelů hrobových míst¹⁹⁶ a námitkami Děkanského úřadu v Písku. Stížnosti jednotlivců byly oproti předchozím odvoláním ve stejné věci zastoupeny jen v jednotlivinách. Jednalo se o stížnosti rodiny Hlaváčkových, vrchního soudního rady Zemského soudu v Praze a o Čechoameričanku z Newarku ve státě New Jersey.¹⁹⁷

Většina námitek se odvolávala na proběhlé místní šetření z 5. září t. r. a závěry stavebního a zdravotního rady z tohoto jednání.¹⁹⁸ V námitkách se dále objevovala již několikrát uvedená argumentace, že i v jiných městech se hřbitovy nacházely v zastavěných částech města, a přesto dál sloužily svému účelu. Stěžovateli bylo dále poukazováno podle jejich názoru na jediný důvod uzavření hřbitova pro další pohřbívání, kterým bylo plánované vybudování školní čtvrti s domem mládeže. Zároveň však bylo poukazováno na skutečnost, že výstavba nebyla zahájena, a proto rozhodnutí o uzavření hřbitova v takto krátkém termínu a jeho úplné zrušení o jedenáct let později, nebylo nutné.¹⁹⁹

Ke stížnosti Děkanského úřadu v Písku bylo připojeno i prohlášení hrobníka. V tomto dokumentu bylo uvedeno, že se během výkonů své práce nikdy neseťkal se spodní vodou, a to ani v době povodní, ani v době normální hladiny řeky Otavy. Není možné zjistit, do jaké míry toto tvrzení odpovídá skutečnosti, je však nutné zmínit, že pohřebiště bylo vybudováno na přírodní terénní vyvýšenině. Za přispění tohoto hlediska se voda z řeky při cyklicky se opakujících povodních dostala na plochu hřbitova jen ve výjimečných případech.²⁰⁰

Zemský národní výbor v Praze měl při řešení odvolání k dispozici kromě doručení stížností i celý spis týkající se uzavření a zrušení pohřebiště. Nežli však v dotčené věci stačil rozhodnout, byl v rámci správní reformy zrušen a nahrazen šestnácti krajskými národními výbory.²⁰¹ Spis a nutnost v této záležitosti rozhodnout byla tedy delegována na místně příslušný Krajský národní výbor v Českých Budějovicích. Jediné stanovisko ZNV v této věci

¹⁹⁶ Dochované podpisové archy k těmto stížnostem dokládají, že dohromady zastupovali stovky osob.

¹⁹⁷ ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

¹⁹⁸ Možnost fungování pohřebiště do roku 1980.

¹⁹⁹ ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

²⁰⁰ Tamtéž, hrobníkovo prohlášení

²⁰¹ Zákon 280/1949 Sb. o krajském zřízení.

byla žádost zaslaná na Okresní národní výbor v Písku ze dne 31. prosince 1949, aby ONV zaujalo věcný postoj k podaným námitkám stěžovatelů.²⁰²

Krajský národní výbor v Českých Budějovicích

Okresním národním výborem v Písku byla dne 14. února 1949 zaslána žádost Krajského národního výboru v Českých Budějovicích, kterou se měl Místní národní výbor v Písku vyjádřit ke stížnostem týkající se uzavření a zrušení svatotrojického pohřebiště.²⁰³ Námitky všech stěžovatelů proti uzavření a zrušení hřbitova byly součástí spisu, na jehož základě mělo KNV dojít k rozhodnutí v uvedené věci.

Ve vyjádření místního národního výboru ze dne 4. února 1949 bylo uvedeno, že setrvala na svém přijatém usnesení ze dne 26. února 1947. Toto rozhodnutí bylo zdůvodněno tím, že město Písek v té době již mělo Lesní hřbitov a další pohřebiště, které vykazovalo tak časté zdravotní závady, nebylo potřebné.²⁰⁴ Podle názoru MNV mělo být pohřebiště u sv. Trojice uzavřeno již dávno a jen „*díky určitým konservativním a reakčním kruhům ve městě nebylo možno věc v dřívějších dobách prosadit*“²⁰⁵ a odvolával se na uzavření hřbitova z roku 1933.²⁰⁶ Ve svém prohlášení ohledně hřbitova a jeho nevhodnosti dále odkazoval na Augusta Sedláčka (1843-1926)²⁰⁷ a jeho dvou svazkové dílo *Dějiny královského města Písku*, z něhož byla parafrázována zmínka o záměru úřadů po roce 1790 vybudovat nové pohřebiště v místech dnešního vlakového nádraží v Písku. Podle této informace byla odvozována místním výborem nevhodnost hřbitova u sv. Trojice v době delší než sto padesát let. V dokumentu bylo závěrem uvedeno, že město s okolím pohřebiště mělo již urbanistické plány (*popsané výše*), jejichž část měla být hotova již v roce 1952.

Na základě uvedeného vyjádření Místního národního výboru v Písku ze dne 4. února 1949 a dalších dokumentů, bylo Krajským národním výborem v Českých Budějovicích dne 20. dubna 1949²⁰⁸ přijato rozhodnutí, kterým bylo potvrzeno usnesení Okresního národního

²⁰² ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž,

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Rozhodnutí Okresního úřadu v Písku, ze dne 14. 12. 1933, SOkA Písek, AM Písek – MU Písek, inv. č. 5932, kart. 874

²⁰⁷ Státní oblastní archiv v Třeboni, oddělení Třeboň, Sbirka matrik Jihočeského kraje 1587–1930 (1952), Římskokatolická farnost Mladá Vožice, Kniha narozených Mladá Vožice 1822–1861, označení knihy D, ročník 1843, strana 221, digitální snímek 132. a tamtéž, Římskokatolická farnost Písek, Kniha zemřelých 1923–1928, označení knihy U, ročník 1926, pořadové číslo 9, s. 124, digitální snímek 126.

²⁰⁸ ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

výboru v Písku z 28. září a 5. října 1948 a všechna podaná odvolání byla označena takto:
*„Jeví se jako stanovisko citové, proti němuž dnes postaviti spíše důvody rozumové.“*²⁰⁹

Krajským národním výborem v Českých Budějovicích bylo toto vydané rozhodnutí považováno za konečné a na základě tohoto bylo uloženo Místnímu národnímu výboru v Písku, aby o tomto usnesení informoval všechny dotčené strany, a Okresnímu národnímu výboru, aby kontaktoval Národní památkový ústav v Praze.²¹⁰

²⁰⁹ Tamtéž.

²¹⁰ Tamtéž.

Soudní řízení u správního soudu v Praze a Bratislavě 1949-1953

Děkanským úřadem v Písku byla dne 17. června 1949 podána žaloba proti rozhodnutí Krajského národního výboru v Českých Budějovicích ze dne 20. dubna t. r. ve věci uzavření a zrušení hřbitova u sv. Trojice v Písku. Žaloba byla podána k Správnímu soudu v Praze. Spis, na jehož základě bylo zahájeno soudní přelíčení, byl tvořen dvěma částmi. První byla žalobou děkanského úřadu. Druhá část byla tvořena množstvím stížností majitelů hrobů a hrobek na uvedeném pohřebišti.²¹¹ Právní argumentace DÚ v Písku byla založena na nezákonnosti a vadách v řízení. Ve spisu bylo především uvedeno, že některé věcné námitky vznesené žalujícími nebyly brány v potaz. Zároveň bylo v dokumentu poukazováno na chybné použití Dvorského dekretu Josefa II. z 23. srpna 1784, který byl použit jako jedna z právních norem pro uzavření hřbitova. Děkanským úřadem byly rozporovány i další závěry národních výborů, jako např. prosakování-vody z plochy pohřebiště, blízkost řeky Otavy, nevhodnost půdy atd. Žalující strana se ve své žalobě mimo jiné odvolávala na závěry zdravotního a stavebního rady z místního šetření, které bylo uskutečněno dne 5. října 1948. Žalovanou protistranou byla zdůvodňována přijatá rozhodnutí např. zdravotními riziky, blízkostí městských lázní, plánovaným rozvojem oblasti. Zároveň bylo protistranou poukazováno na vytvořený právní precedent v této věci z 30. let 20. století.

Nežli v rozhodné věci Správní soud v Praze vynesl rozsudek, byl v rámci správní reformy soudnictví podle zákona č.166/1949 Sb., *o sídle správního soudu*, přesunut do Bratislavy, kde bylo pokračováno v soudním přelíčení. V průběhu dokazovacího řízení byl spis doplněn o stanovisko Krajské hygienicko-epidemiologické stanice v Českých Budějovicích²¹² či církevního tajemníka při krajském národním výboru.²¹³ Správní spis ve věci zákonnosti provedeného uzavření a zrušení hřbitova byl správním soudem v Bratislavě vyřízen dne 2. února 1951. V rozsudku tohoto soudu nebyla zjištěna nezákonnost jednání národních výborů podle tehdy platných právních předpisů.²¹⁴

Děkanským úřadem v Písku 25. února bylo správnímu soudu sděleno, že bylo právním zástupcem majitelů hrobů a hrobek na dotčeném hřbitově trváno na projednání podané stížnosti.²¹⁵ Z tohoto důvodu trvalo celé soudní řízení týkající se hřbitova u sv. Trojice-až do

²¹¹ V rámci rozhodovacího soudního procesu byl spis sp. zn. 1157/1949 rozdělen do dvou od sebe oddělených řízení.

²¹² ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž.

1. března 1953, kdy byly všechny stížnosti definitivně správním soudem v Bratislavě zamítnuty a soudní proces byl uzavřen.²¹⁶

²¹⁶ ONV, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

Hřbitov u sv. Trojice v 60. letech

Na počátku roku 1960 byla Místnímu národnímu výboru doručena žádost majitele jednoho z hrobových míst na svatotrojickém hřbitově, jenž se v tomto dokumentu dotazoval na záměry, které měl národní výbor s tímto místem.²¹⁷ Národním výborem bylo na tuto písemnost dne 10. února 1960, odpovězeno, že již uplynula desetiletá tlecí doba na tomto pohřebišti a bylo dále uvedeno, že toto místo bude následně upraveno na park s hroby významných osobností, které zde byly pochovány. Místním národním výborem bylo také konstatováno, že bližší plány na úpravu tohoto pohřebiště byly zatím v jednání. Zároveň byl tazatel ujistěn o tom, že až bude celkový plán úprav hotov a schválen, tak budou všichni majitelé hrobů a hrobek na hřbitově informováni.

Místním národním výborem bylo dne 30. prosince 1960 přijato rozhodnutí o zrušení hřbitova. Na rozhodnutí národního výboru, které jako v předchozích případech bylo uveřejněno na úřední desce i v novinách Zítřek, zareagovala část občanstva,²¹⁸ která proti tomuto rozhodnutí podala odvolání. Z důvodu správních změn (viz *kapitola o právních úpravách v pohřebnictví 1948-1990*) byla tato stížnost ze dne 4. dubna 1961 zaslána do Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody, Státního ústavu památkové péče, Ministerstva kultury, Památníku národního písemnictví a Historického ústavu Československé akademie věd v Praze. Obsahem této námitky bylo konstatování stěžovatelů, že k celkové likvidaci hřbitova bylo podle jejich přikročeno v příliš krátkém čase od uzavření hřbitova pro pohřbívání.²¹⁹ V dokumentu byly uváděny příklady hřbitovů v Praze a Bratislavě kde bylo přikročeno k razantní úpravě místa v rozmezí 30–50 let od uzavření pohřebiště. Zároveň bylo osobami, které podaly odvolání poukazováno na finanční náročnost pro jednotlivce nechat hrobové zařízení přesunout. Z tohoto důvodu bylo v případě, že by této stížnosti nebylo vyhověno, požadováno, aby Městský národní výbor na své náklady musel zajistit 2500 míst na hřbitově, pro přesun hrobů a hrobek od svaté Trojice. Závěrem se tento dokument opíral o vyjádření ředitelky PNP v Praze, kterou bylo doporučeno, aby hřbitov nebyl rušen.²²⁰ Již od poloviny měsíce dubna byly doručovány odpovědi na toto odvolání píseckých obyvatel, např. ředitelkou PNP bylo v odpovědi navrženo, aby Měst. NV v Písku nerušil hřbitov ještě třicet let a po uplynutí této doby měly být hroby významných osobností přesunuty na jednu ze stran

²¹⁷ Tazatel uvedl, že slyšel, že by k zrušení hřbitova mělo dojít v dohledné době maximálně v horizontu několika let. Dopis ze dne 28. 12. 1959, SOka Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, inv. č. 1083, kart. 51.

²¹⁸ Přibližný počet byl 360 občanů.

²¹⁹ V době podání odvolání tato doba činila necelých 12 let.

²²⁰ SOka Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, inv. č. 1083, kart. 51.

hřbitova a zbytek pohřebiště mělo být podle tohoto návrhu upraveno jako sad.²²¹ Ministerstvo kultury odpovědělo na návrh stěžovatelů souhlasem s přijatým usnesením Městského národního výboru.²²²

V dokumentu *Rušení hřbitova u sv. Trojice v Písku (1960-1969)*,²²³ který je součástí písemností uložených ve fondu Sbirka Kudrnáč je k celé věci odporu proti rušení hřbitova dále uvedeno, že bylo dne 4. dubna 1961 ve 13 hodin uskutečněno místní šetření na pohřebišti.²²⁴ Po provedeném místním šetření mělo být na popud tehdejších představitelů národního výboru zahájeno vyslýchání některých účastníků šetření příslušníky sboru Veřejné bezpečnosti.²²⁵ Tato informace se s odkazem na vyjádření Archivu bezpečnostních složek v Praze ze dne 21.4. 2022 jeví jako městská legenda spjatá s tímto hřbitovem a se všeobecným odporem proti jeho zrušení.²²⁶ O masivnosti odporu proti vydanému rozhodnutí může též svědčit zájem odborné pražské veřejnosti a Akademie věd Československé republiky.²²⁷ Mezi osobami, kterými byl projevován zájem o budoucí podobu svatotrojického hřbitova byl PhDr. Jaroslav Kudrnáč (1921-2008)²²⁸, který byl členem akademie věd a zaměstnanec Archeologického ústavu AV v Praze a jeden z předních odborníků na montální archeologii. Není možné určit, zda jeho zájem byl více osobním či profesním,²²⁹ ale již na

²²¹ Odpověď PNP v Praze ze dne 11. 4. 1961, SOKA Písek, Sbirka dokumentace PhDr. Jaroslava Kudrnáče, CSc. ke Svatotrojickému hřbitovu – Pietnímu parku – Památníku města Písek, inv. č. 2, sign. 1/2, kart. 1.

²²² Tamtéž.

²²³ SOKA Písek, Sbirka Kudrnáč, inv. č. 2, sign. 1/2, kart. 1.

²²⁴ Pro potvrzení této informace nebyly do posud nalezeny žádné písemné důkazy.

²²⁵ Informace je uvedena i v knize KUDRNÁČ J., *Pietní park. Památník města Písku neodumírá*, Písek 2002, s. 3.

²²⁶ V odpovědi ABS v Praze na žádost o dohledání archivních materiálů k vyšetřování původců petice proti likvidaci píseckého hřbitova bylo uvedeno, že se nepodařilo k této věci dohledat žádný materiál ani záznam. Protokoly událostí oddělení VB Písek z let 1961–1962 a k nim příslušející spisy z téhož období žádnou informaci k výše uvedené věci neobsahují. Deníky vyšetřování či vyhledávací spisy oddělení VB nebo obvodního oddělení VB z téhož období nebyly archivu předány.

²²⁷ Je nutné zmínit, že tento zájem o tuto věc svými dopisy, ve kterých projevovala obavy o hrob svého manžela, dosti podněcovala i Terezie Sedláčková (1883–1972).

²²⁸ Životopisné údaje dostupné online: <https://www.arup.cas.cz/kontakty/personalia/emeritnipracovnici/kudrnac-jaroslav/> [ověřeno 21.7. 2023].

²²⁹ Jaroslav Kudrnáč byl píseckým rodákem, který měl v jednom z hrobů na svatotrojickém hřbitově pochovanou babičku. Je známo např. z procesu rušení Staroměstského hřbitova v Českých Budějovicích, že soustavný a podrobný archeologický průzkum lokality, který by si vyžadoval odborného pracovníka z Prahy, nebyl proveden. Pokud byl prováděn archeologický výzkum na rušených pohřebištích, tak byl zpravidla uskutečněn zaměstnanci příslušného místního muzea. Tuto záležitost potvrzuje sám KUDRNÁČ J. ve své knize *Pietní Park (bývalý hřbitov u sv. Trojice v Písku) Památník města Písku*. Dějinný doklad vývoje města od středověku do současnosti, Písek 1983. V této souvislosti je však ještě nutno uvést, že KUDRNÁČ J. zmiňuje ve své další knize o tomto hřbitově, *Pietní park – Památník města Písku*, Písek 2002, že mu přišla řada dopisů s žádostí o pomoc či radu

počátku srpna 1961 se písemně dotazoval Městského národního výboru v Písku na plány, které tento výbor měl s výše zmíněným místem. Městským výborem na tento dotaz bylo odpovězeno, že bude teprve vše řešeno s příslušnými institucemi památkové ochrany a též z rezortními ministerstvy podle platných právních norem. Z vyjádření výboru k hrobům významných osobností je zřejmé, že tato otázka i přes vydané usnesení o rušení pohřebiště nebyla v té době s konečnou platností vyřešena. V dokumentu bylo uvedeno, že měla být tato hrobová místa přesunuta na čestné místo na Lesním hřbitově²³⁰ v Písku a plocha pohřebiště měla být pietně parkově upravena bez hrobového zařízení.²³¹ Na ploše tohoto budoucího parku měly zůstat jen historické objekty zapsané v seznamu památek.²³²

Doktorem Kudrnáčem byla ve snaze zabránit či alespoň omezit likvidaci výše zmíněného místa v roce 1962 odeslána žádost pobožce Československé banky v Písku. Obsahem tohoto dokumentu byl popis záměru Městského národního výboru s pohřebištěm a prosba J. Kudrnáče, aby banka na tuto úpravu neuvolnila finanční prostředky.²³³ V téže době byla Jaroslavem Kudrnáčem odeslána obsahově podobná žádost ještě plánovací komisi při ONV v Písku.²³⁴

Městským národním výborem bylo s přihlédnutím k odporu a stanoviskům dotčených orgánů památkové péče a také se zřetelem k právním aspektům vyhlášky ministerstva zdravotnictví č. 8/1955²³⁵ rozhodnuto o odložení záměru na přeměnu svatotrojického hřbitova na kulturní a osvětový park.

Odložení plánované úpravy hřbitova na park a adaptace kostela na výstavní a koncertní síň nebyla ku prospěchu stavebního stavu objektů na této ploše, které do roku 1973

v této věci. S odkazem na vše výše uvedené je zřejmé, že zájem Jaroslava Kudrnáče o celou problematiku likvidace starého hřbitova a jeho následná adaptace byla motivována spíše osobní rovinou a vztahem k místu nežli jeho odborným zaměřením.

²³⁰ Koncepce přenosu hrobových míst na Lesní hřbitov byla dlouhodobá o čemž svědčí např. poslední vůle T. Sedláčkové z 11. 4. 1959, SOkA Písek, Sedláček August, PhDr. a Sedláčková Tereza, inv. č. 1024, kart. 14,

²³¹ Odpověď Odboru místního hospodářství Měst. NV v Písku ze dne 1. 8. 1961, SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 4, sign. 1/4, kart. 1.

²³² Jednalo se především o pozdně gotický kostel Největší trojice s jeho vybavením, zvonici a barokní kaple.

²³³ Československá banka tento dopis J. Kudrnáče předala Měst. NV, jehož odborem pro místní hospodářství bylo doktoru Kudrnáči odpovězeno, že banka nemá kompetence tuto problematiku rušení hřbitova řešit, SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 4, sign. 1/4, kart. 1.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ Tato vyhláška v § 22 odst. 2 stanovovala, že pokud je nutné na ploše rušeného pohřebiště nutné provést terénní úpravy, pak bylo podle tohoto odstavce možné přikročit k rušení takového místa až do uplynutí 20. let od ukončení pohřbívání.

ještě více zchátraly. Na opravy, rekonstrukce a udržovací práce svatotrojického hřbitova a kostela nebyly od roku 1949 vykládány žádné finanční prostředky.²³⁶

O špatném stavu některých píseckých prostranství a památek se zmiňoval i satirický pořad Červencová sprcha, který byl vysílán Československým rozhlasem. V dílu pořadu, který byl odvysílán 23. června 1961²³⁷ byla zaměřena pozornost na špatný stav domu U Slona a také na zanedbanou plochu výstaviště, které bylo v těsném sousedství hřbitova. Na rozhlasový pořad bylo zareagováno doktorem Kudrnáčem, kterým bylo zasláno do redakce ČsRo děkovný dopis.²³⁸ Obsahem tohoto dokumentu mimo poděkování za trefné označení některých problémů, které měly písecké národní výbory, jako např. nekrytý rozpočet některých naplánovaných staveb. Dále tato písemnost uváděla dosti podrobný popis situace kolem hřbitova u sv. Trojice. Tento dosti podrobný výčet všech událostí i se všemi problémy, které rozhodnutí Měst. NV v Písku přineslo byl součástí dokumentu, patrně z důvodu možné inspirace pro další díl satirického pořadu, ve který pisatel pravděpodobně doufal.²³⁹

Až do poloviny 60. let 20. století se s plochou hřbitova, kostelem, hrobovým zařízením a dalším příslušenstvím nebyly dělány zásadní změny nastalého stavu a celý areál dále pustl a chátral. V roce 1965 byla Krajským střediskem památkové péče a ochrany přírody dne 3. srpna schválena koncepce přeměny hřbitova u sv. Trojice na pietní park. Podle tohoto návrhu měl být ve své podobě zachován zcela prostor hřbitova kolem kostela. Plocha, která měla být podle této koncepce zachována svou rozlohou měla odpovídat prostoru pohřebiště před zahájením jeho rozšiřování v 60. letech 19. století. Zanedbané hroby v tomto prostoru měly být zachovány ve své situaci a vhodně parkově upraveny. Ostatní plocha bývalého hřbitova měla být parkově upravena s tím, že zde měly být zachovány hroby významných osobností např. Augusta Sedláčka či Otakara Ševčíka. Seznam hrobů a hrobek významných

²³⁶ V plánech rozpočtů OCT v Písku na údržbu církevních objektů není od počátku existence tohoto úřadu jediná zmínka o vynaložení jakékoliv finanční částky. Pokud je v těchto dokumentech svatá Trojice zmiňována, tak pouze s poznámkou, že bude zrušena, jako např. SOKA Písek, Okresní národní výbor Písek – Okresní církevní tajemník Písek, inv.č. 31, sign. 293.3, kart. 4.

²³⁷ Pořad se ve fondech Archivu Českého rozhlasu dochoval jak v audio nahrávce, tak v textové verzi, viz zvuková stopa, Český rozhlas – Archivní a programové fondy, CR.ARCH.1961.167, text rozhlasového pořadu, ČsRo – APF, sign. HA22086.

²³⁸ Odpověď ČsRo na tento dopis se nedochovala ve fondu Sb. Kudrnáč ani ve fondech Archivu Českého rozhlasu v Praze. Pořadem Červencová sprcha totiž nebyla vedena anketa odpovědí

²³⁹ Dopis Jaroslava Kudrnáče Československému rozhlasu ze dne 30.6. 1961, SOKA Písek, Sbírká Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1. J. Kudrnáčem byl ve výše uvedeném dopisu zmíněn ještě jeden díl pořadu z 28.6. t. r. Tento díl však zaměstnankyní Archivu ČsRo nebyl dohledán. Jednalo se o překlep ze strany doktora Kudrnáče, protože další díl pořadu byl odvysílán 28. 7. 1961, viz email ze dne 16. 2. 2023.

osobností, které měly být zachovány byl vypracován 15. ledna 1966 a k výše uvedenému rozhodnutí KSPOP byl následně připojen. Dokument řešil i další umístění historických náhrobníků, které byly v té době umístěny na hřbitovní zdi. Bylo navrženo několik variant např. umístění desek, v nebo, na kostele sv. Trojice, na děkanském kostele Panny Marie či v píseckém muzeu.²⁴⁰ Tento plán úprav byl po předložení schválen i Státním ústředním památkovým úřadem v Praze. Památkovým úřadem však bylo požadováno, aby byla zachována hřbitovní zeď v celém svém objemu.²⁴¹ Příprava všech potřebných náležitostí na úpravu místa na park, jako podrobného harmonogramu prací, rozpočtu, atd. trvala dalších bezmála 8 let.

V roce 1965 byla Odborem výstavby Městského národního výboru schválena žádost sochaře Jiřího Prachaře (1936-2021)²⁴² o adaptaci márnice na svatotrojickém pohřebišti na soch. ateliér. Měst. NV bylo dále určeno, že opravy budovy a zřízení nového okna musely být provedeny odborně.²⁴³ Do konce šedesátých let bylo toto místo spojeno s kriminálními činy. V srpnu 1966 se pohřebiště stalo terčem vandalského útoku, při které byla poškozena řada hrobového zařízení v celkové hodnotě přesahující 33 tisíc Kčs²⁴⁴ a v červnu 1969 bylo z exhumovaných ostatků, které byly uloženy do převozu řádně uloženy, odcizeny neznámým pachatelem drobné zlaté předměty.²⁴⁵

²⁴⁰ Podle vyjádření KSPOP mělo dojít k přesunu historických náhrobních desek k děkanskému kostelu Panny Marie, K tomuto přemístění však nedošlo-

²⁴¹ Odpověď KSPOP v Českých Budějovicích ze dne 31.10. 1966 J. Kudrnáči ve věci hřbitova u sv. Trojice, SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1. Zachování hřbitovní zdi v procesu přeměny místa na pietní park nebylo zcela běžné, např. při parkové úpravě litvínovského hřbitova, která byla započata na sklonku komunistického režimu. V průběhu těchto změn byla spolu s náhrobky z plochy pohřebiště odstraněna i původní hřbitovní zeď.

²⁴² Smuteční oznámená, viz soukromý archiv autora.

²⁴³ SOkA Písek, Měst. MV. Písek – MNV Písek, inv. č. 1083, kart. 51.

²⁴⁴ Lidová demokracie 14.12. 1966.

²⁴⁵ Svodka Obvodního oddělení VB v Písku ze dne 27.6. 1969, SOkA Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, inv. č. 1113, sign. 614, kart. 55.

Svatotrojické pohřebiště s kostelem v procesu přeměny na Pietní Park – Památník města Písku 1970-1990

Na počátku 70. let 20. století před schválením a zahájením samotných prací na přeměně místa v pietní park byl kostel sv. Trojice na tomto pohřebišti opakovaně vykraden a byly z těchto prostor odcizeny dva obrazy.²⁴⁶ Vzpomínka na podobu hřbitova, s jeho rozpadajícími se hroby a velkým množstvím tepaných a litinových křížů, šedesátých a počátku sedmdesátých let je zachycena v knize *Čtení z Písku. Stručný literární bedekr*, ve kterém Ondřej Kryštof Kolář (1960-2021)²⁴⁷ vzpomíná na toto pohřebiště pohledem malého kluka, jenž toto místo s kamarády občasně využíval jako prostor dětských her.²⁴⁸

Definitivní zrušení svatotrojického hřbitova bylo oznámeno 23. září 1972 Odborem komunálního hospodářství a služeb Měst.NV, který se v tomto dokumentu odvolával na rozhodnutí rady Městského národního výboru ze dne 21. září t. r.²⁴⁹ Odborem KH a služeb Měst. NV bylo vyvěšeno oznámení²⁵⁰, které vyzývalo majitele hrobů a hrodek na tomto místě, aby jimi byl zajištěn přesun hrobového zařízení, ostatků a uren zde uložených na jiné pohřebiště, a to nejpozději do 31. prosince 1972. Pokud tak majiteli nebylo učiněno, byla podle tohoto oznámení od 1. ledna 1973 zahájena demontáž takového hrobového zařízení pracovníky Technických služeb na náklady vlastníka hrobu či hrobky.²⁵¹ V případě, že se k demontované části příslušný majitel nepřihlásil do 31. ledna 1973, přešel takovýto majetek podle Občanského zákoníku do majetku Městského národního výboru v Písku.²⁵² Odborem Komunálního hospodářství a služeb bylo zajištěno otištění oznámení o zrušení hřbitova

²⁴⁶ Jednou z odcizených maleb byl obraz z 15. století na plátně s výjevem Ježíše Krista nesoucí kříž a sv. Veroniky podávající Kristu roušku. Plátno s biblickým motivem bylo odcizeno v období mezi 5. - 10.5. 1970, SOKA Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, inv. č. 1113, sign. 614, kart. 55.

Druhým z obrazů byl olej na plátně Madony s Ježíškem, který byl umístěn na kazatelně. Malba byla odcizena mezi 5.- 6.7. 1970, SOKA Písek, Měst. NV Písek – MNV Písek, inv. č. 1113, sign. 614, kart. 55.

²⁴⁷ Životopisné údaje dostupně online [přístup ověřen 22.7. 2023]: http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kolar-ondrej-krystof/.

²⁴⁸ KOLÁŘ K. Ondřej, *Hřbitov u sv. Trojice*, s. 11, in: JEDLIČKOVÁ Ludmila – KINSKÝ Václav – KVASNIČKOVÁ Zdenka – TÝCOVÁ Hana (edd.), *Čtení z Písku. Literární bedekr*, Písek 2013.

²⁴⁹ SOKA Písek, Měst. Písek – MNV Písek, inv.č. 1083, kart. 52.

²⁵⁰ Tamtéž, Oznámení ze dne 23.9. 1972.

²⁵¹ Podle informací z listopadového čísla měsíčníku *Informace Městského národního výboru v Písku* byla exhumace a převoz hrobového zařízení možná až do 31.5. 1973. Po tomto datu se vlastníkem takového zařízení stal Měst. NV Písek.

v Jihočeské pravdě, Rudém právu a tato zpráva byla odvysílána i v Československém rozhlasu.²⁵³

Pietní park – Památník města Písku

K likvidaci hřbitova a jeho přeměny na pietní park byly přizvány Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody (KSPPOP), Státní úřad památkové péče a ochrany přírody v Praze (SÚPPOP), Archeologický ústav Akademie věd Československé republiky a jednotlivé odbory Městského národního výboru v Písku, např. Odbor školství a kultury, výstavby a plánování, komunálního hospodářství a služeb atd. Podle schváleného plánu, který byl vypracován KSPPOP v Českých Budějovicích, měly být zachovány všechny stavby zapsané na seznamu památek a také hroby významných osob. Některé hroby těchto osobností, které se nenacházely v těsném prostoru kolem kostela, měly být také zachovány v původní podobě²⁵⁴ např. hrobka A. Sedláčka či Otakara Ševčíka, jiné hroby významných osob měly být naopak zlikvidovány a na jejich místo měla být osazena pouze epitafní deska se základními životopisnými údaji.²⁵⁵ Měl být také zachován poměrně velký soubor litinových a tepaných křížů, o jejichž vlastnictví či přesunu se nepřihlásili majitelé hrobového zařízení.²⁵⁶ Zároveň bylo v těchto dokumentech k úpravě hřbitova uváděno, že by se nemělo veřejně hovořit o rozebírání a zasypávání jednotlivých hrobů, aby tím nebylo vyvoláváno veřejné pohoršení. Celý projekt byl zařazen do akce Z a podle schváleného rozpočtu měl stát 1.471 tisíc korun československých.²⁵⁷ Již od zahájení procesu zrušení hřbitova se i přes jasně schválený plán objevovaly problémy, hlavně ze strany tehdejšího vedení Městského národního výboru a jeho odborů, které měly o konečné podobě místa jasnou představu, která byla však v ledasčem odlišná od představ památkové péče a muzea v Písku. Největším problémem byl od počátku počet hrobů, které měly být zachovány. Národním výborem byl vytvářen tlak na některé

²⁵² Podle § 453, odst. 2, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

²⁵³ SOKA Písek, Sbírka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁵⁴ Schválený plán totiž z počátku počítal se zachováním všech hrobů a hrobek v prostoru před kostelem na ploše, která odpovídala rozloze původního hřbitova před jeho rozšiřováním v 60 letech 19. století (*viz výše*).

²⁵⁵ Klíč podle, kterého bylo rozhodováno, která osoba byla na tolik významná, že její hrob zůstane nedotčen bez ohledu na historickou a uměleckou kvalitu, a která osoba je svým významem „druhé kategorie“ a její hrob bude označen pouze epitafní deskou, se nepodařilo zjistit.

²⁵⁶ Kříže měly být zachovány i přes vyjádření KSPPOP v Českých Budějovicích o jejich nevelké historické a umělecké hodnotě.

²⁵⁷ Ceny se v dokumentech odlišovaly, SOKA Písek, Sbírka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1, srov. *Informace*, listopad 1972.

majitele hrobových míst, ve kterých byly uloženy významné a zasloužilé osobnosti, aby tyto hroby nechávaly přesunout na Lesní hřbitov.²⁵⁸ Po vypršení lhůty, do které se mohli vlastníci hrobů přihlásit o svůj majetek, byla Městským národním výborem určena správkyně pohřebiště a místo bylo pro veřejnost uzavřeno. Práce byly zahájeny 1. října 1973²⁵⁹ odstraňováním náletových dřevin, jejíž likvidaci zajišťovali studenti Lesnické školy v Písku. V tomto období bylo také započato odstraňování prvních hrobů a jejich obrub.²⁶⁰ Tyto odstraňovací práce nevykonávaly vždy jen zaměstnanci technických služeb, ale byly v rámci akce Z prováděny i jinými osobami. Mnohdy se jednalo o studenty píseckých škol, jako ve výše uvedeném případě odstraňování náletových dřevin. Tehdejší studentem střední Průmyslové školy v Písku Romanem Jedličkou (1952*) byly rozebírány obruby hrobových míst, které byly následně jedním z učitelů této školy použity jako stavební materiál na stavbu garážového stání.²⁶¹

V prvním zápisu kontrolního dne k likvidaci svatotrojického hřbitova ze dne 14. prosince 1973 byl mimo již uvedeného výčtu prací na ploše pohřebiště uvedeno, např. převod kostela do majetku píseckého muzea, otázka umístění kovových křížů po ploše budoucího parku či proražení nových průchodů na toto místo, které měly být umístěny naproti sobě v severní a jižní hřbitovní zdi. Průchody měly být vytvořeny z důvodu požární ochrany jako únikové východy pro zimní stadion, který byl v téže době stavěn v sousedství. V tomto zápisu nebyl vůbec zmiňován problém zachování většiny hrobů a hrobek.²⁶² Jaroslav Kudrnáč ve spolupráci s pracovníky muzea vypracoval seznam hrobových míst, které měly uměleckou hodnotu nebo ve kterých byla pochována významná osoba. Mělo být tedy v zájmu všech stran, které se podílely na přestavbě místa, aby byly tyto hroby a hrobky zachovány. Vypracovaný seznam a následně z něho vytvořená kartotéka²⁶³ rozšiřovala počet hrobů, které měly být buď zachovány nebo alespoň připomenuty již výše zmíněnou epitafní deskou.²⁶⁴ Městský národní výbor však neměl zájem, aby byl počet hrobových míst, která měla být na

²⁵⁸ SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁵⁹ Též, listopad 1973.

²⁶⁰ SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁶¹ Záznam rozhovoru s Mgr. Romanem Jedličkou ze dne 18.5. 2021.

²⁶² Zápis kontrolního dne k likvidaci hřbitova u sv. Trojice, SOkA Písek, Soka Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 1, sign. 1/1, kart. 1.

²⁶³ SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 4, sign. 1/4, kart. 1.

²⁶⁴ Dokumenty uvádějí, že v seznamu na památkovém ústavu v Praze bylo evidováno 30 hrobů historických a umělecky významných a 60 hrobů významných osobností. J. Kudrnáčem a zaměstnanci muzea bylo toto číslo o 14 hrobových míst. navýšeno

ploše parku zachována, dále navyšován.²⁶⁵ Vedoucím odboru KH a služeb Měst. NV. Byla svolána dne 6. dubna 1973 na plochu hřbitova jednání ve věci hrobů a hrobek. Na toto setkání nebyl oficiálně pozván nikdo z píseckého muzea.²⁶⁶ Na schůzi byli přítomní již uvedení vedoucí odboru KH a sl. národního výboru, zaměstnanci Jihokámen a další zaměstnanci městského výboru a jeden zaměstnanec muzea.²⁶⁷ Na tomto setkání bylo řečeno, že vedení ani zaměstnanci Městského národního výboru v Písku nesouhlasí s doručeným seznamem vypracovaným archeologickým ústavem AV v Praze z toho důvodu, že pokud by byla zachována a připomínána všechna hrobová místa uvedená v tomto seznamu, byla by plocha zase hřbitovem a nikoliv parkem. Z tohoto uvedeného důvodu bylo též řečeno, že seznam bude ještě proškrtán a bylo přítomným zaměstnancům Jihokamene České Budějovice nabídnuto, aby si již nyní vybrali kameny, které by se tomuto podniku hodily k dalšímu použití. Zároveň byl podnik specializující se na práci s kamenem upozorněn, že nebyly vybrány ještě všechny hroby a hrobky, které na této ploše mají být ponechány.²⁶⁸ V průběhu měsíce května byl výše uváděný problém ohledně odstraňování hrobů natolik vystupňován, že byl památkovým ústavem prostřednictvím J. Kudrnáče k instalaci desky u hřbitovní brány pověřen Jiří Fröhlich (*1946)²⁶⁹ s upozorněním, že žádný hrob ani hrobka nesměla být rozebrána (ani její části), převážena či s ní nemohlo býti jinak nakládáno bez patřičného povolení SÚPPOP. K umístění této desky bylo přistoupeno z důvodu, že se začaly množit případy, že se nedařilo dohledávat hroby, o které byl zájem z hlediska jejich uchování.²⁷⁰ Situace se však podle dochovaných pramenů příliš nezměnila. Z tohoto důvodu byl, po dohodě mezi ústavem archeologie a památkovou péčí v Praze, pověřen J. Fröhlich dohledem, ve smyslu zákona č. 22/1958 Sb., *o kulturních památkách*, nad nutnými zásahy týkajícími se

²⁶⁵ Ve výběru jednotlivých hrobů se objevovaly problémy, které byly dány ideologickými důvody, např. když bylo uvažováno o možnosti zachovat hrob rodiny Kendlíků, bylo zaměstnancem muzea doporučeno, aby se nezmiňoval jeden z členů rodiny. Jednalo se o generála Otakara Kendlíka (1871–1929), který se podílel na potlačení maďarského povstání na Slovensku po vyhlášení Československé republiky, tzv. povstání Bély Kuny.

²⁶⁶ Tato skutečnost je zmíněna v dopisu zaměstnance muzea J. Kudrnáčovi ze dne 9.4. 1973, SOkA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁶⁷ Tento zaměstnanec se na tomto jednání objevil náhodou.

²⁶⁸ Z dopisu Prácheňského muzea v Pásku z 9.4. 1973, který byl zaslán J. Kudrnáčovi do Archeologického ústavu AV v Praze, SOkA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁶⁹ FRÖHLICH J., Rybník Němec in: JEDLIČKOVÁ L. – KINSKÝ V. – KVASNIČKOVÁ Z. – TÝCOVÁ H. (edd.), Čtení, s. 7.

²⁷⁰ Špatné, až v některých případech nemožné, dohledání příslušného hrobového místa nebylo vždy dáno jen jeho odstraněním, ale také tím, že plocha hřbitova byla více jak dvacet let neudržovaná. Navíc je potřeba uvést, že na tomto pohřebišti byl vždy problém s řádnými rozestupy mezi jednotlivými hrobovými místy. Pokud tedy spojíme tyto dva faktory není s podivem, že se některé hroby nepodařilo dohledat.

úprav plochy pohřebiště. Toto pověření opravňovalo J. Fröhlicha k zásahům archeologickým, historickým i uměleckým při záchraně a zajištění památek na tomto místě.²⁷¹ Zřejmě k největší devastaci sepulkrálních památek na tomto místě došlo ještě t.r. na počátku měsíce listopadu. Pohledy Jaroslava Kudrnáče a Jiřího Fröhlicha se v této věci devastace některých náhrobních kamenů, a hlavně litinových křížů odlišovala. V dopisu J. Kudrnáčovi ze dne 8. listopadu 1973 bylo uvedeno J. Fröhlichem, že se byl podívat na stav prací, a bylo jím zjištěno, že většina kovových křížů byla ulámána z kamenných podstavců a podle svědectví správkyně hřbitova byla většina odvezena do sběru. Na svém místě zůstalo pouze asi 5 křížů a mezi nimi i kříž rodiny Krbečkovy.²⁷² Dále bylo doktorem Fröhlichem uvedeno, že zhruba 15 křížů objevil v márnici, a že mezi nimi byl i historicky vzácný tepaný kříž z konce 17. a počátku 18. století,²⁷³ který byl zároveň zacházením poškozen.²⁷⁴ Byl poničen i jeden z modře označených hrobů. Když bylo dotazováno doktorem Fröhlichem, jak bylo něco takového možné, bylo mu vedoucím odboru komunálního hospodářství a služeb odpovězeno, že kříže, které byly označené a měly být zachované, byly uloženy v márnici. Zbylé kříže byly podle této odpovědi ulámány, když na nich osoby provádějící práce na tomto místě zkoušeli vlastní sílu. Jiří Fröhlich v závěru svého dopisu konstatoval, že byla zachována sotva třetina označených křížů a že při další návštěvě již nebyl na plochu hřbitova vpuštěn s odůvodněním, že tento zákaz byl vydán samotným vedoucím odboru KH, přičemž bylo Jiřím Fröhlichem konstatováno, že viděl šest pracovníků, jak rozebírali další hroby a jejich obruby.²⁷⁵ Odpověď Jaroslava Kudrnáče na tuto zprávu byla poněkud mírnější. Podle jeho vyjádření byl ujištěn vedoucím komunálního hospodářství, že byly všechny označené kříže uloženy do márnice a zvonice z důvodu odstraňování dalších náletových dřevin a kořenů stromů. Zároveň byl doktor Kudrnáč prý ujištěn tímto vedoucím pracovníkem, že se počítalo s jejich návratem a umístěním na ploše parku tak, jak bylo schváleno. Doktorem Kudrnáčem bylo zároveň doporučeno, aby bylo na příštím kontrolním dni připomenuto, že při prováděných prací mělo být zacházeno s památkovými objekty šetrně, tak aby nedocházelo k jejich poškozování.²⁷⁶ Stav budoucího pietního parku se v roce 1974 zhoršil, byl proražen vjezd do severní hřbitovní zdi, kterým bylo na plochu hřbitova vyvážen stavební rum ze stavby zimního stadionu. Pokud

²⁷¹ SOkA Písek, Sbírka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁷² Jednalo se o rodinu matky Jaroslava Kudrnáče.

²⁷³ KUDRNÁČ J., Pietní park, s. 6.

²⁷⁴ Nejednalo se o jediný památkově chráněný kříž, který byl poškozen. Jiný kříž uložený na stejném místě byl poškozen natolik, že po něm zbyly jen fragmenty.

²⁷⁵ Dopis J. Fröhlicha ze dne 8.11. 1973, SOkA Písek, Sbírka Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁷⁶ Tamtéž, Odpověď J. Kudrnáče ze dne 30.11. 1973.

tuto informaci obsaženou ve sdělení J. Fröhlicha ze dne 7. května 1974²⁷⁷ srovnáme se zápisem kontrolního dne 18. června t.r., je možné zjistit, že výše popisovaný stav v zápisu z tohoto jednání není vůbec zmíněn. V zápisu kontrolního dne bylo totiž uvedeno např. vybudování průchodů pro potřeby zimního stadionu ve hřbitovní zdi, zachování stávajících cest či možnost informování veřejnosti o postupu prací.²⁷⁸ Přes obtíže, které celá přeměna přinášela, např. ničení památkově chráněných hrobů, jejich přesuny v rámci upravovaného prostoru, kácení a výsadbu dřevin atd., byla upravená plocha pro veřejnost otevřena 15. května 1977, přičemž nebyly dokončovací práce ještě zcela hotové.²⁷⁹ K oficiálnímu dokončení stavby a předání plochy Pietního parku-Památníku města Písku do správy a údržby Podniku bytového hospodářství a služeb města došlo až 17. července 1977.²⁸⁰ Práce však pokračovaly i nadále. V době předání plochy pietního parku byla potřeba opravit a adaptovat na nový účel kostel sv. Trojice, opravit zvonici nebo cihlovou hřbitovní zeď. Většina těchto prací byla realizována z finančních důvodů až na počátku 80. let 20. století. Samotná plocha pietního parku také nebyla zcela dokončena, chybělo například v době otevření rozmístit kovové a litinové kříže, jejich umístění na této ploše bylo z počátku zamítnuto OV KSČ²⁸¹. V prostoru parku mělo být připomínáno celkem 88 vybraných osobností, ale jejich naprostou většinu měla připomínat na tomto místě pouze epitafní deska se základními životními daty jednotlivých osob (*viz příloha*). Tyto desky byly též pořizovány postupně. Jejich největší počet, celkem 49 kusů byl pořízen až v roce 1981.²⁸²

Z těchto všech skutečností vyplývá, že pietní park do počátku 80. let 20. století, než byly dokončeny všechny práce a slavnostně otevřena koncertní a výstavní síň, byl více parkem v pravém slova smyslu nežli pietní parkovou úpravou prostoru, který měl připomínat historii daného místa.

²⁷⁷ SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁷⁸ Tamtéž, inv. č. 1, sign. 1/1, kart. 1.

²⁷⁹ *Informace*, červen 1977.

²⁸⁰ SOkA Písek, Sbíрка Kudrnáč, inv. č. 3, sign. 1/3, kart. 1.

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

Poslední uložení ostatků u svaté Trojice – Terezie Sedláčková

O Terezii Sedláčkové byly v této práci již zmínky, ale její život nebyl podrobněji rozebírán. Následující kapitola se primárně zaměří na konec života Terezie Sedláčkové.

Terezie Sedláčková se narodila 3. února 1883 jako nemanželské dítě služebné Marie Barcalové v Písku. Terezie vystudovala učitelství. Pracovala na několika školách v různých městech. Při jejím působení v okolí města Písku se seznámila se školním radou Augustem Sedláčkem, který se do Písku přestěhoval na důchod z Tábora v roce 1901. Po několika letech známosti se Terezie v dubnu 1924 za Augusta provdala. Podle všech dochovaných svědectví bylo jejich manželství šťastné. August Sedláček přivedl svoji choť do vyšších společenských kruhů. Manželství však nebylo dlouhé, vzhledem k pokročilému věku A. Sedláčka a paní Terezie v lednu 1926 ovdověla a již se nikdy neprovdala. Po celý zbytek svého života dokázala velmi úspěšně využívat vážnosti svého nabytého společenského postavení. Konec života Terezie Sedláčkové vzhledem k jejímu horšímu zdravotnímu stavu – rozedně plic a silnému reumatismu, nebyl příliš šťastný. Od 60. let 20. století o ni pečovali zaměstnanci sociálního odboru ONV Písek.

Z tohoto důvodu v letech 1955–1967 Terezie sepsala několik po sobě jdoucích posledních vůlí. V polovině listopadu 1972 byla paní Sedláčková odvezena do nemocnice, kde po necelém týdnu zesnula v nedožitých 90. letech. Pohřeb byl zajištěn odborem školství a kultury MNV v Písku a z dosud ne zcela vyjasněných příčin vykonán v Praze. Bylo přihlédnuto k jejímu vroucnému přání a v červnu roku 1973 byly její ostatky uloženy do rodinné hrobky, tedy k manželovi Augustovi a její matce Marii. V této souvislosti je zde nutno uvést, že tento akt byl učiněn s vědomím i souhlasem Měst.NV.

Dědictví po Terezii Sedláčkové bylo rozděleno na 3 části: movitý majetek (dům), nemovitý majetek (vybavení bytu) a knihy, které podle přání zůstavitelky přešly do majetku městského muzea. Veškeré vybavení bytu bylo přiřknuto Měst. NV a dům samotný byl převeden do majetku ONV Písek. Ten byl následně zcela vyklizen a připraven pro další nájemníky. Oldřich Kryštof Kolář ve své knize August Sedláček, Písek 2013 uvedl, že bylo přáním Terezie Sedláčkové, aby v jejich bytě, který od úmrtí manžela nedoznal výrazných změn, vznikl památník Augusta Sedláčka, podobně, jako tomu bylo i v jiném případě, a to Památník básníka Adolfa Hejduka (1923). Toto tvrzení je možno na základě provedené analýzy všech dochovaných závětí, vyvrátit. Ve spisu o provedeném dědickém řízení po Terezii Sedláčkové, do kterého měl autor předložené práce přístup je sice zmínka o možnosti

vybudování takového památníku, nicméně není dále rozvedena. Většina movitého majetku, kterou zdědil Měst. NV, byla v letech po úmrtí předána do píseckého muzea. Z vyjádření zaměstnance této instituce vyplývá, že většina výše uvedeného majetku se pořád nachází v depozitářích tohoto muzea.

Kostel Nejsvětější trojice – Koncertní a výstavní síň Oblastního muzea v Písku

Architektonická podoba stavby (*viz kapitola Kostel a hřbitov u sv. Trojice 1515-1741*). O špatném stavu hřbitova v hřbitova v důsledku nulových investic na jeho údržbu bylo pojednáno již výše. Kostel samotný na tom z hlediska stavebního byl ještě hůře. Okresní církevní tajemník byl o situaci kostela dobře informován, protože na jeho stav bylo pravidelně upozorňováno např. Odborem školství a kultury při Měst. NV, který přinejmenším některé stížnosti v této věci vyřizoval.²⁸³ Do celé záležitosti bylo vstoupeno Terezií Sedláčkovou, která ve věci potřeby opravy střechy intervenovala přímo u jednoho ze zaměstnanců Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody v Praze. Celá snaha a osobní angažovanost této dámy však vyšla na prázdno a střecha opravována nebyla.²⁸⁴ V rámci zahájené přeměny hřbitova na pitní park byl kostel²⁸⁵ Okresním národním výborem předán do majetku muzea.²⁸⁶ Muzeum již od počátku zamýšlelo zřídit v prostorách kostela výstavní a koncertní síň tento záměr mu byl i schválen zaměstnanci SÚPPOP, kteří dohlíželi na stavební práce na celé ploše pohřebiště. Stáním úřadem však bylo doporučováno, aby interiér kostela zůstal zachován nejen kvůli jeho historické hodnotě, ale především kvůli jeho stavu.²⁸⁷ Rekonstrukce trvala i vzhledem k restaurátorským pracím, při které byly odhaleny zbytky renesančních maleb celkem 8 let do července roku 1982 (*pozvánka na první koncert viz obrazová příloha*). Jednou z poslední věcí, která byla před pádem komunismu režimu pořízena pro pietní par a koncertní síň byly varhany, které do prostoru bývalého kostela byly instalovány v roce 1983. Tento nástroj byl pořízen, jako dar Jiřího Hanzelky městu.²⁸⁸ Jedinou budovou, která na ploše hřbitova nebyla rekonstruována a musela si na svoji obnovu počkat byla hranolovitá zvonice

²⁸³ SOKA Písek, ONV Písek – OCT Písek, inv. č. 59, sign. 461.4, kart. 10.

²⁸⁴ O tom, že střecha začala být opravována až po červnu 1974 svědčí protokol z kontrolního dne k likvidaci hřbitova u sv. Trojice, SOKA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 1, sign. 1/1, kart. 1.

²⁸⁵ Podle svědectví Mgr. Pavla Sekyrky, Th.D. (*1976) existuje ve farní kronice záznam o předání kostela světské správě „byl odsvědčen“. Autor této práce však nemá k této informaci bližší údaje, z důvodu, že povolení, které mu bylo uděleno Biskupskou konzistoří v Českých Budějovicích se na farní kroniky mladší 75 let nevztahovalo.

²⁸⁶ KUDRNÁČ J., Pietní park, s. 33 srov. SOKA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 1, sign. 1/1, kart. 1. Pravděpodobně byl kostel do majetku muzea předán v roce 1973. Této variantě by nasvědčovala i skutečnost, že do muzea v témže roce finanční odbor ONV předal některé věci z vybavení svatostánku, jako např. 6 obrazů z křížové cesty z výjevy ze života Panny Marie, KOUBA Jan, e-mail z 25.7. 2023.

²⁸⁷ Dřevěné komponenty především oltářů byl v tak špatném stavu, že tehdejšího hlediska by pro fyzický stav předmětů bylo lepší, kdyby byly restaurovány na místě, než aby byly převáženy.

²⁸⁸ ADÁMEK J. – FRÖHLICH J. – Čížek Jiří, Písek. Historický průvodce, Písek 2004, s. 67.

v jihovýchodní části prostoru pietního parku.²⁸⁹ Během popisované rekonstrukci a adaptaci kostela na koncertní a výstavní síň se během prací na odvodnění základů kostela dělníci provádějící práce přemístily jednu ze sochařských náhrobků na jiné místo, aby mohli dále pracovat. Tato dělnická skupina v rámci prováděných výkopových pracích následně narazila na lidské ostatky (člověka, jehož hrob byl označen sochou, která byla posunuta), které následně byly z místa nálezu vyjmuty. Namísto toho, aby se po dokončení prací byly vráceny na původní místo byly pozůstatky po exhumování odvezeny.²⁹⁰ Po povodních v roce 2002, kdy byl celý areál zaplaven vodou z řeky, byly všechny kovové a litinové kříže do té doby rozmístěné na ploše hřbitova v rámci nutnosti restaurátorského zásahu odvezeny do Prácheňského muzea²⁹¹ a byly nahrazeny kamennou epitafní deskou.²⁹²

²⁸⁹ ADÁMEK Jan – FRÖLICH Jiří, *Písecké náhrobníky*, s. 8 srov. SOKA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 4, sign. 1/4, kart. 1.

²⁹⁰ SOKA Písek, Sběrka Kudrnáč, inv. č. 4, sign. 1/4, kart. 1.

²⁹¹ Jsou známy případy, kdy tyto litinové kříže byly z plochy pohřebiště ukradeny. Zaměstnanci muzea tedy nepřivezli do svých depozitářů všechny kříže, které byly původně na plochu parku osazeny.

²⁹² Již při vypracování soupisu pro nákup dalších epitafních desek v březnu 198 bylo zjištěno, že většina křížů neodpovídá osobě, kterou měl připomínat.

Hřbitov s kostelem sv. Václava

Václavské předměstí se hřbitovem a kostelem sv. Václava je nejstarší částí města Písku. Ještě na počátku 14. století bylo stále používáno označení Nový a Starý Písek.²⁹³ Není přesně známo, kdy sakrální stavba vznikla, ale je známo, že kostel vznikl původně jako farní. Kostel byl do dnešní podoby vystavěn jako jednolodní barokní prostor se šestibokým presbytářem a mramorovým vchodovým portálem na jižní straně z roku 1740 a samostatně stojící dvoupatrovou věží. Hřbitov u sv. Václava byl v době středověku a raného novověku využíván jako morové pohřebiště pro město. Hřbitov s kostelem byl na počátku 17. století vydrancován a byly zcizeny tamější klenoty, kterými kostel disponoval, např. stříbrným kalichem. Od této doby byl svatostánek po stavební stránce v pořádku. Z tohoto důvodu bylo přikročeno v roce 1696 podle návrhu architekta z Hluboké k výstavbě úplně nového kostela sv. Václava v barokní úpravě, kterou má dodnes. Následně byla ke kostelu přistavěna ještě barokní kaple sv. Prokopa, která byla vystavěna mezi v období mezi lety 1728-1732. Vybavení kostela bylo stejně jako u výše uvedeného případu kostela u sv. Trojice často doplňováno a obměňováno, např. pořízen nový velký oltář se sochami sv. Václava, sv. Víta a sv. Ludmily (1721), oltář umučení Páně na kříži (1727), nová kruchta (1740), nové kostelní lavice (1762). Výnosem c. a k. dvorské válečné rady bylo v roce 1840 rozhodnuto o zřízení nového vojenského lazaretu, v jehož důsledku se stal hřbitov u sv. Václava mezi lety 1843-1914 vojenským pohřebištěm (*viz kapitola Francouzští vojáci v Písku 1741-1743 a vojenský hřbitov u sv. Trojice do roku 1843*). Kostel v tomto období nesloužil pouze jako místo modliteb či prostor, kde se odehrávalo poslední rozloučení se zemřelým, ale bylo v tomto sakrálním prostoru uskutečňováno i svěcení vojenských praporů, jako např. 2 října 1843, kdy zde proběhlo požehnání praporu ostrostřelců.

Uzavření a zrušení hřbitova

Stejně jako hřbitov svatotrojický, tak i hřbitov svatováclavský byl pohřebištěm v majetku římskokatolické církve. Tato místa měla i stejného hrobníka. Rozdíl mezi oběma pohřebišti byl ale v počtech pochovaných za jeden rok. Zatímco počty pochovaných u sv. Trojice překračovaly mnohdy možnou kapacitu pohřebiště a pochovávání na tomto místě muselo být regulováno²⁹⁴, na pohřebišti u sv. Václava žádná podobná opatření zaváděna býti nemusela. Z prostudovaných materiálů, zejména Knih zemřelých města Písku, vyplývá, že i

²⁹³ SEDLÁČEK A. Dějiny III, s. 126-140.

²⁹⁴ Vyhláška OÚ Písek z listopadu 1935, SOKA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

v době před otevřením nového obecného hřbitova byl počet zde pochovaných osob na místě u kostela sv. Václava počítán maximálně na několik málo desítek.²⁹⁵ Stagnující nebo spíše mírně klesající tendenci v počtech ukládání ostatků na pohřebišťě zaznamenává i provedené šetření k jednání pléna Místního národního výboru o uzavření a následném zrušení hřbitova.²⁹⁶ Rozhodovací proces byl na této správní úrovni téměř totožný s výše popsaným případem uzavření hřbitova u sv. Trojice. Plénem místního národního výboru bylo schváleno uzavření zmiňovaného pohřebišťě a důvod tohoto rozhodnutí bylo uváděno, že pohřebišťě vzhledem k tomu, že se nacházelo v zastavěné oblasti, nevyhovovalo zdravotním předpisům.²⁹⁷ Z tohoto důvodu byl jednomyslně schválen záměr nechat hřbitov pro pohřbívání uzavřít k 31.12. 1950.²⁹⁸ Rozdílné jednání oproti procesu uzavírání sv. Trojice spočíval v tom, že ve vyhlášce, která byla k této věci vyvěšena na úřední desce, byla uvedena formulace, že rozhodnutí o uzavření hřbitova k uvedenému datu bylo schváleno zasedáním pléna MNV za přítomnosti 700 občanů.²⁹⁹ Radou ONV bylo rozhodnuto na počátku roku 1951 o uzavření hřbitova a jeho následném zrušení 31. prosince 1960.³⁰⁰ Stejně jako v případě sv. Trojice bylo i prosazeno zrušení dalšího konfesního hřbitova ve městě zdlouhavé.

K důvodům, proč nebyl hřbitov u sv. Václava nikdy zrušen, nebyly doposud dohledány žádné dokumenty. Je ale možné se oprávněně domnívat, že když se na počátku 60. let musel Národní výbor vypořádat s odporem, který vyvolaly přípravné práce na zrušení hřbitova u sv. Trojice, že to zřejmě vedlo k rozhodnutí dotčených orgánů o posunu plánované likvidace hřbitova u sv. Václava. Autor této práce se dále domnívá, že bylo místními orgány samosprávy upuštěno od zrušení plochy kostela se hřbitovem a její následné rekultivace na podobnou plochu pietního parku jako u sv. Trojice z důvodu finanční náročnosti. Na tomto místě se doposud nacházejí památky chráněné zákonem, které by musely být při zrušení hřbitova zachovány. Změna v postoji vůči popisovanému místu je patrná i na dokumentech OCT a to, když byly uvolněny finanční prostředky na opravu střechy kostela.

²⁹⁵ AM Písek-MÚ Písek, inv.č.2015, kn.2015.

²⁹⁶ Jednání pléna o uzavření hřbitova u sv. Václava bylo uskutečněno.

²⁹⁷ Zápis jednání pléna MNV 1950, nezp.

²⁹⁸ Tamtéž.

²⁹⁹ Tamtéž.

³⁰⁰ Zápis z rady ONV Písek, nezp.

Židovská komunita v Písku

Historie židovské komunity v Písku nebyla kontinuální z důvodu, že byli Židé z města často vyháněni. První písemnou zmínkou o Židech ve městě je zpráva z roku 1397. Dokumentem bylo uváděno, že jeden z příslušníků židovské víry vlastnil v Písku jeden z domů. Ačkoliv byla komunita v roce 1420 z města vyhnána, jsou zachovány písemnosti o tom, že v polovině 15. století jsou Židé opětovně v Písku. V tomto období bylo možné, že se v Písku nacházel i starý předchůdce dnešního hřbitova.³⁰¹ Další zprávy o židovských rodinách jsou dochovány až od 1. pol. 17. století, ale až do počátku 19. století se o židovské komunitě v Písku moc hovořit nedalo. Jednalo se o několik rodin, které byly v Písku usazeny poměrně dlouho. Židovská populace zde však setrvale rostla až do takové míry, že bylo v roce 1855 možné založit v Písku Židovskou náboženskou obec. Záslouhou a činností této obce byla již v následujícím desetiletí vybudována dosud stojící synagoga, která byla vystavěna v novorománsko-orientálním architektonickém stylu.³⁰² Největší rozvoj židovské komunity ve městě proběhl v době, kdy docházelo k celospolečenským změnám, které vedly až k zrovnoprávnění Židů a křesťanů. Tento proces byl dovršen v roce 1890, kdy byl vydán zákon č. 57/1897 Sb., *o vnějších proměnách izraelitské náboženské společnosti*.³⁰³

Židovský hřbitov v Písku

Židovský hřbitov se nachází v severovýchodně od Písku směrem na Prahu. Pohřebiště bylo založeno na pozemcích vedoucí k obci Oldřichov. Parcela pro vybudování místa určeného pro pohřbívání byla Židovskou náboženskou obcí zakoupena na konci roku 1876. Na pohřebiště bylo vstupováno přilehlou budovou, v níž se nacházel dům hrobníka a márnice.³⁰⁴ První pohřeb zde byl uskutečněn již v roce 1877.³⁰⁵ Na tomto pohřebišti bylo pochováno od zadního pravého rohu u hřbitovní zdi až k rohu levému. Osoby byly ukládány v tzv. řadových hrobech v pravidelném rozestupu mezi jednotlivými místy.³⁰⁶ Posledním pochovaným na tomto hřbitově byl Viktor Vogel († 1946)³⁰⁷. Od uvedeného data

³⁰¹ SEDLÁČEK A., *Dějiny II.* s. 447, srov. POLAKOVIČ Daniel – STEINOVÁ IVA – VLADŘOVÁ Petra, *Židovské hřbitovy na jihu Čech*, České Budějovice 2021, s. 232.

³⁰² POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 233.

³⁰³ Tretera *konfesní právo*

³⁰⁴ MOTYKA Josef, *Židovská náboženská obec Písek*, České Budějovice 2017, s. 29,

³⁰⁵ POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 232.

³⁰⁶ KVASNIČKOVÁ Květa, *Písecká čítanka*, Písek 1981, s. 81, dostupné online [přístup ověřen 27.7. 2023]: http://www.ctenizpisku.cz/cteni_dila/pisecke-hrbitovy/

³⁰⁷ Tamtéž, s. 29, srov. Rozhodnutí ONV o uzavření Židovského hřbitova, SOkA Písek, ONV Písek, sign. 486,4, 261.

započala postupná devastace a zarůstání hřbitova.³⁰⁸ Hřbitov byl díky své odlehlosti terčem několika vandalských útoků.³⁰⁹ Jeden z takových to útoků byl zjištěn Židovskou obcí v Písku, která o tomto incidentu informovala Sbor národní bezpečnosti a Místní národní výbor v Písku. Při tomto jednání nezjištěných pachatelů bylo povaleno 17 náhrobních kamenů, ze země bylo vytrháno 29 kovových tabulek, které označovaly jednotlivé hroby³¹⁰ a byla zcizena kovová mříž.³¹¹ O dva roky později byla Místním národním výborem v Písku odeslána žádost radě okresního národního výboru o uzavření a zrušení hřbitova.³¹² Z tohoto důvodu bylo uskutečněno místní šetření, na kterém byli přítomni zástupci Židovské náboženské obce z Českých Budějovic a z Prahy, kteří podle záznamu ostře protestovali proti záměru hřbitov uzavřít. Závěrem šetření na hřbitově bylo, že je místo ze stavebního i zdravotního naprosto v pořádku a je udržováno v dobrém stavu. Dále dokument uváděl, že budoucí záměr Místního národního výboru, zahájit zde výstavbu byl poněkud předčasný, protože nejbližší budovy v té době byly od pohřebiště vzdáleny zhruba 600 metrů a hřbitov se nacházel mimo stavební obvod. V dokumentu o provedeném šetření však byla uvedena ještě jedna informace, a to taková, že místním výborem bylo trváno na uzavření hřbitova. Toto stanovisko bylo zdůvodněno existencí pohřebiště, na které chtělo město soustředit veškeré pohřbívání. Radou okresního národního výboru bylo v rozporu se závěry místního šetření přijato usnesení o uzavření Židovského hřbitova s okamžitou platností a jeho zrušení bylo naplánováno na 1. ledna 1957. Rozhodnutí bylo odůvodněno veřejným zájmem.³¹³ K úplnému zrušení místa i přes avizovaný závěr národního výboru nikdy nedošlo. Svou roli v tomto případě mohlo mít i již několikrát uváděné nařízení SÚC a MMH o převodu pohřebišť do majetku příslušného místního národního výboru.³¹⁴ V tomto nařízení bylo v ustanovení 1 písm. a) uvedeno, že datum převodu židovských pohřebišť mělo být ještě upřesněno.³¹⁵ Od konce 50. let byl areál pohřebiště zcela opuštěn a začal poměrně rychle chátrat, čemuž do značné míry napomáhali i

³⁰⁸ Vzhledem k existenci Židovské náboženské obce v Písku hřbitov započal, ale tento proces byl pozvolný, jak uvádí místní šetření z 30.6. 1952 byl hřbitov udržovaný, Kniha zápisů jednání rady z roku 1952 sv. II, nezpracovaný materiál.

³⁰⁹ Již z výše uvedených několika vandalských útoků na hřbitově u sv. Trojice je vidět, že společnost, pokud se pro takový čin rozhodla, si ráda vybírala opuštěná nehlídaná místa, ať se jednalo o nově otevřený pietní park či o starý židovský hřbitov.

³¹⁰ Tabulky obsahovaly údaje o čísle hrobu a hrobové řadě.

³¹¹ SOkA Písek, ONV, sign. 486,4, 261.

³¹² Bylo tak rozhodnuto na základě žádosti o zahájení správného řízení byla na ONV doručena.

³¹³ Tento veřejný zájem byl zdůvodněn existencí lesního hřbitova, SOkA Písek, Kniha zápisů jednání rady ONV 1952, sv. II [nezpracovaný materiál] srov. SOkA Písek, ONV, sign. 486,4, 261.

³¹⁴ Číslo jednací.

³¹⁵ Toto nařízení však nikdy do konce komunistického režimu nikdy upřesněno nebylo a hřbitovy židovské do roku 1989 zůstávaly v majetku příslušných židovských obcí.

vojáci z nedalekých kasáren, kterými byl prostor využíván jako cvičiště.³¹⁶ Zanedbanost a nutnost údržby místa si někteří lidé uvědomovali. Jednou s takových osob byla knihovnice Květa Kvasničková (1926-1968)³¹⁷, která uveřejnila v lokálním tisku v roce 1965 článek o píseckých hřbitovech. V textu byl zmiňován i židovský hřbitov, u kterého bylo poukazováno na špatný stav všech hrobů až na jeden jediný, který patřil jedné z múz skladatele Leoše Janáčka (1854-1928),³¹⁸ Kamile Stösslové († 1935).³¹⁹ Územním plánem z roku 1967 byl uváděn záměr, že přes hřbitov měl vést silniční obchvat města. Z tohoto důvodu se s popisovaným územím nic nedělalo a v roce 1969 byly zbořeny budovy, které na tomto místě stály.³²⁰ Na počátku sedmdesátých let bylo vedení Městského národního výboru zcela jasné, že Židovský hřbitov v Písku zrušen nebude z toho důvodu, že byl v majetku ŽNO a ta si jeho celkové zrušení nepřála. Národnímu výboru nezbylo nic jiného než toto přání majitele respektovat. I přes zjevnost, že pohřebiště nebude zrušeno, nebylo předsedy národních výborů až do roku 1989 učiněno žádného kroku, který by vedl ke zlepšení situace na daném místě.³²¹

V osmdesátých letech se objevila snaha Měst. NV prodat náhrobní kameny z tohoto hřbitova podniku na zpracování kamene v Banské Bystrici. Obchod se však nikdy neuskutečnil a pomníky, které si měl tento podnik převzít, byly dokreslením celé situace naprosté devastace a nezájmu místních orgánů o tuto záležitost. Opravy a údržba prostoru byly zahájeny až po roce 1990. Kvůli tomu, že došlo až takto pozdě, až po pádu komunistického režimu, je soubor dochovaných náhrobníků a celkový stav hřbitova jedním z nejhorších v Jižních Čechách.³²²

³¹⁶ PRÁŠEK, J. *Písecké XX. století*, s. 162. V témže roce jako byla zbořena vstupní brána na hřbitov, byl odstraněn i sloup umístění při vstupu do areálu, který byl pravděpodobně fatálně poničen tankem, viz odpověď na dopis vrchního rabína v Čechách a na Moravě ze dne 6.10. 1969, SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv.č. 1083, kart. 52

³¹⁷ Životopisné údaje dostupné online [přístup ověřen 27.7. 2023]:

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kvasnickova-kveta/

³¹⁸ Životopisné údaje dostupné online [přístup ověřen 27.7. 2023]:

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kvasnickova-kveta/

³¹⁹ POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 237. Tento hrob existoval a byl udržován ještě v roce 1965 jak uváděl text K. Kvasničkové, ale do dnešní doby se nedochoval (viz citace výše) -

³²⁰ MOTYKA Josef, *Židovská náboženská obec*, s.30. V seznamu majetku písecké synagogy, který byl vypracovaný pro účely OCT v roce 1954, byl uveden pouze soupis majetku ze synagogy a z márnice na hřbitově, nikoliv z obřadní síně, SOkA Písek, ONV Písek, OCT Písek, inv. č. 32, sign. 293.4, kart. 4.

³²¹ Popsané skutečnosti vyplívají z dopisu předsedy Měst.NV ze dne 24.11. 1971, který byl zaslán redaktorovi zemědělských novin, SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv.č. 1083, kart. 52.

³²² POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 237.

Hrob Richarda Weinera

Richard Weiner (1884-1937)³²³ byl novinář a prozaik³²⁴ a dodnes je zřejmě nejznámějším příslušníkem židovské komunity v Písku. Narodil se do zámožné rodiny, která podnikala na konci 19. století ve výrobě cukrovinek. Byl vystudovaným chemikem a část života strávil v zahraničí. Po roce 1935 se vrátil do Čech a poslední dva roky svého života prožil v Praze, kde v jednom z pražských sanatorií 3. ledna 1937 zemřel. Richard Weiner si přál být pochován ve svém rodišti, které zmiňoval i ve svém díle. Weinerovy ostatky byly tedy podle jeho přání převezeny z Prahy do Písku a zde pochovány na židovský hřbitov.³²⁵ Pohřbu se kromě rodiny účastnili např. Eduard Bass, Karel Čapek, Vladislav Vančura atd. Nad hrobem Richarda Weinera byla následně vztyčena socha ženské postavy, která by i v dnešní době byla nezvyklým památkem na židovském hrobě.³²⁶ S tím, jak hřbitov chátral a též s ohledem na plán vést přes plochu hřbitova obchvat města, byly od roku 1969 zahájeny debaty se sestrou Richarda Weinera o možném přesunu ostatků tohoto muže na Lesní hřbitov v Písku. Protože se stav pohřebiště dále rapidně zhoršoval, byla Weinerova sestra exhumaci a převozu bratrových ostatků na nežidovské pohřebiště nakloněna. V této popisované věci byly zahájeny i patřičné kroky, ale vyjmutí a převoz ostatků nepovolila z náboženských důvodů Pražská židovská obec.³²⁷ Tímto stanoviskem se otázka exhumace ostatků R. Weinera na skoro dvacet let zastavila. Na jaře roku 1971 byla po dalším vandalském útoku poničena ženská socha na Weinerově hrobě.³²⁸ Následně byla socha na náklady Městského národního výboru ze hřbitova odstraněna a po nutné restauraci³²⁹ byla instalována pietně na lesním hřbitově. Socha byla z lesního hřbitova následně odcizena a po určité době a peripetiích s tím spojených byla v roce 1995 deponována v Prácheňském muzeu.³³⁰

K exhumaci ostatků Richarda Weinera dala svolení Židovská náboženská obec v Praze až v roce 1988. V tomto uvedeném roce byly za přítomnosti rabína ostatky vyjmuty z hrobu a přeneseny na Lesní hřbitov v Písku.³³¹ S lokalizací přesného místa uložení ostatků pomáhali bratři Rybákové.³³²

³²³ Čtení z Písku dostupné online [přístup ověřen 27.7. 2023]:

³²⁴ http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/weiner-richard/

³²⁵ Tamtéž.

³²⁶ POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 236–237.

³²⁷ SOKA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv.č. 1083, kart. 52.

³²⁸ Tamtéž.

³²⁹ Socha byla silně poškozena pádem, jak vyplývá z dopisu předsedy Měst.NV ze dne 24.11. 1971, který byl zaslán redaktorovi zemědělských novin, SOKA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv.č. 1083, kart. 52.

³³⁰ POLAKOVIČ D. – STEINOVÁ I. – VLADŘOVÁ P., *Židovské hřbitovy*, s. 237.

³³¹ Tamtéž.

³³² Záznam rozhovoru s Mgr. Jiřím Kotíkem 14.4. 2023.

Závěr

Ačkoliv se práce odchýlila od původního záměru, který byl podrobněji popsán v úvodu, byla snaha autora na základě všech dostupných materiálů uložených v archivech i u původců ve spisovnách, zmapovat a podrobně popsat uzavírání a rušení konfesionálních pohřebišť před počátkem 2. poloviny 20. století.

Největší prostor v této práci byl věnován hřbitovu a kostelu Nejsvětější trojice. Důvodem bylo, že jako jediný sledovaný z lokalit – kostel a hřbitov u svatého Václava a Židovský hřbitov, byl přeměněn podle záměrů národních výborů na pietní park. U zbytku popisovaných míst byl sice původně stejný plán na jejich zrušení a přeměnu, jako u svaté Trojice, ale ten nebyl nikdy zcela realizován.

Z provedeného pramenného výzkumu vyplývá snaha okresních národních výborů zrušit všechny konfesní hřbitovy ve městě Písku. Tento jejich záměr byl zdůvodňován zvláště zájmem zdravotním či veřejným s poukazováním na to, že město Písek mělo od roku 1933 obecní pohřebiště – tzv. Lesní hřbitov, vybudovaný v okrajové části města. Pro následující tvrzení nejsou přímé pramenné důkazy, ale může vycházet z jednání okresních církevních tajemníků vůči sledovaným a popisovaným místům, což mohlo být pravděpodobně motivováno oslabením role náboženské kultury v socialistické společnosti.

Na příkladu hřbitova u svaté Trojice je dobře patrný jev, se kterým jsme se doposud nesetkali u jiných sledovaných míst v takové míře, a to velmi velký emoční vztah občanů k tomuto místu. Ten ani po více než 20. letech v době, kdy začal proces budování pietního parku, neztrácel nic na své intenzitě. Pravděpodobně i z tohoto důvodu se zde setkáváme, jako na jediné sledované lokalitě, s proběhlým soudním řízením na počátku 50. let. Jeho záměrem bylo zvrátit rozhodnutí KNV v Českých Budějovicích o uzavření tohoto místa pro další pohřbívání. Hřbitov s kostelem svaté Trojice byl určujícím pro další vývoj hřbitova u svatého Václava, zejména co se týká existence tohoto kostela po roce 1960, kdy měl být zrušen (viz kap. Hřbitov a kostel svatého Václava).

Touto prací autor chtěl poukázat na složitost celého procesu, zejména na emoční stránku, která nebyla tehdejšími předními představiteli města Písku brána v úvahu. Zároveň záměrem této práce, kromě sledování citových projevů nad rušením těchto míst, bylo poukázat na finanční náročnost celého procesu přeměny a jeho následnou udržitelnost. Pro budoucí bádání v této tematice by bylo dobré závěry této práce komparovat i s jinými

hřbitovy na jiných místech, například starého hřbitova v Litvínově, který byl zrušen a následně přeměněn na sklonku komunistického režimu na pietní park, v jehož přeměně bylo následně pokračováno i po roce 2000.

Použité zdroje

A) Archivní prameny

VYDANÉ:

ČELAKOVSKÝ Jaromír – FRIEDRICH Gustav (edd.), Privilegia královských venkovských měst 1420–1526, in: Codex iuris municipalis regni Bohemia III, Praha 1948.

NEVYDANÉ:

SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Sbírnka matrik Jihočeského kraje 1587-1930 (1952), Římskokatolická farnost Mladá Vožice, Kniha narozených Mladá Vožice 1822-1861, označení knihy D, ročník 1843, strana 221, digitální snímek 132.

SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Sbírnka matrik Jihočeského kraje 1587-1930 (1952), Římskokatolická farnost Písek, Kniha zemřelých 1923-1928, označení knihy U, ročník 1926, pořadové číslo 9, s. 124, digitální snímek 126.

SOA v Třeboni, oddělení Třeboň, Sbírnka matrik Jihočeského kraje 1587-1930 (1952), Římskokatolická farnost Písek, Kniha oddaných Písek 1919-1925, označení knihy XVI, ročník 1922, pořadové číslo 42, s. 177, digitální snímek 181.

SOkA Písek, Archiv města Písek – Městský úřad Písek, inv. č. 2015, kn. 2015.

SOkA Písek, Archiv města Písek – Městský úřad Písek, inv. č. 5932, kart. 874.

SOkA Písek, inv. č. 29, sign. 293.1, kart. 3.

SOkA Písek, inv. č. 30, sign. 293.2, kart. 4

SOkA Písek, inv. č. 44, sign. cír. 6, kart. 5.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 287, kart. 18.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 288, kart. 19.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 3, kart. 3.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 570, kart. 15.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 571, kart. 15.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 851, kar. 10.

SOkA Písek, Měst.NV Písek – MNV Písek, inv. č. 9, sign. 1740, kn. 3.

SOkA Písek, ONV Písek, sign. 417, kart. 60.

SOkA Písek, ONV Písek, sign. 486,3, 261.

SOkA Písek, ONV Písek, sign. 486,4, 261.

SOkA Písek, Písek, Sedláček August, PhDr. a Sedláčková Tereza, inv. č. 1021, kart. 14.

SOkA Písek, Sběrka dokumentace PhDr. Jaroslava Kudrnáče, CSc. ke Svatotrojickému hřbitovu – Pietnímu parku – Památníku města Písku. č. 1,-3, kart. 1.

SOkA Písek, Sběrka dokumentace PhDr. Jaroslava Kudrnáče, CSc. ke Svatotrojickému hřbitovu – Pietnímu parku – Památníku města Písku, kart. 1.

SOkA Písek, Sedláček August, PhDr. a Sedláčková Tereza, inv. č. 1024, kart. 14, Poslední vůle T. Sedláčkové ze dne 11. dubna 1959.

Nezpracovaný materiál, zápisu jednání rad a pléna ONV.

B) Dokumenty uložení ve spisovných původců

Městský úřad Písku, Odbor vnitřních věcí, Oddělení matriky, Kniha úmrtí Písek 1972-1973, svazek 19, ročník 1972, pořadové číslo 602, s.47.

Krajský úřad Jihočeského Kraje v Českých Budějovicích, Odbor právní a krajský živnostenský úřad, Oddělení státního občanství a krajský živnostenský úřad, sbírka listin ke Knize úmrtí Písek 1972-1973, svazek 19, ročník 1972, pořadové číslo 602, s. 47, List o prohlídce mrtvého – Terezie Sedláčková.

Okresní soud Písek, Statní notářství Písek, Spis o projednání dědictví D 1041/72, po Terezii Sedláčkové zemřelé 24.11. 1972.

C) Literatura

ADÁMEK Jan-FRHLICH Jiří-ČÍŽEK Jiří, Písek historický průvodce, Písek 2004.

BLÁHOVÁ Marie, Historická chronologie, Praha 2002.

ČELAKOVSKÝ Jaromír – FRIEDRICH Gustav (edd.), Privilegia královských venkovských měst 1420–1526, in: Codex iuris municipalis regni Bohemia III, Praha 1948.

DEMEL Zdeněk, pod dohledem církevních tajemníků. Omezování činnosti katolické církve v Československu 1945-1989 na příkladu jihočeského regionu, Praha 2008.

FROHLICH Jiří, Královské město Písek z pohledu archeologa, Písek 2015

JEDLIČKOVÁ Ludmila-KINSKÝ Václav-KVASNIČKOVÁ Zdeňka-MATOUŠOVÁ Věra-TÍCOVÁ Hana, Čtení z Písku. Stručný literární bedekr, Písek 2009.

JECH Karel-KAPLAN Karel, Dekrety prezidenta republiky. Dokumenty, Brno 2002.

KOLÁŘ Ondřej, August Sedláček. Historik český, historik písecký, Písek 2013.

KRTIČKOVÁ Jana, Proměny pohřebního rituálu na přelomu 19. a 20. století na příkladu západočeského města Chebu, České Budějovice 2013.

KUDRNÁČ Jaroslav, Pietní park (bývalý hřbitov u svaté Trojice). Památník města Písku, dějinný doklad vývoje města od středověku do současnosti, Písek 1983.

KUDRNÁČ Jaroslav, Pietní park. Památník města Písku neodumírá, Písek 2002.

NEŠPOROVÁ Olga, O smrti a pohřbívání, Praha 2013.

PALY Jan, Hřbitovní a pohřební právo. Příručka zákonných předpisů o hřbitovech a pohřbívání pro obce, pro fary a patronátní úřady, pro pohřební ústavy a pro potřebu úřední i soukromou. Praha 1941.

POLAKOVIČ Daniel-ŠTAJNOVÁ Jana-VLADAŘOVÁ Petra, Židovské hřbitovy na jihu Čech, České Budějovice 2021.

PRÁŠEK Jiří, Nemocnice v Písku stoletá, Písek 2013.

SEDLÁČEK August, Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou díl I, Písek 1930.

SEDLÁČEK August, Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou díl II, Písek 1930.

SEDLÁČEK August, Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou díl III, Písek 1913.

TRETERA Rajmund Jiří-HORÁK Zaboř, Konfesní právo, Praha 2015.

UČERA Karel, České, moravské a slezské zvonice, Praha 2001.

D) Internetové zdroje

]:<http://archive.org/details/ottvslovnknauni33ottogoog/page/744/mode/2up?view=theater>.

[přístup ověřen 25.7.

: <https://www.arup.cas.cz/kontakty/personalia/emeritnipracovnici/kudrnac-jaroslav/> [ověřeno 21.7. 2023].

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kolar-ondrej-krystof/. 1 přístup ověřen 22.7. 2023]

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_dila/pisecke-hrbitovy/ [přístup ověřen 27.7. 2023]:

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kvasnickova-kveta/ [přístup ověřen 27.7. 2023]:

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/kvasnickova-kveta/ [přístup ověřen 27.7. 2023]:

http://www.ctenizpisku.cz/cteni_autori/weiner-richard/ [přístup ověřen 27.7. 2023]:

E) Záznamy rozhovorů

Marie Houdková, ošetřovatelka T. Sedláčkové v roce 1972, rozhovor veden 14. dubna 2023.

Mgr. Jiří Kotalík, zaměstnanec Prácheňského muzea, rozhovor veden 14. dubna 2023.

Mgr. Roman Jedlička, učitel, rozhovor veden 18. května 2021.